DOMINICI COTUNNII ... DE SEDIBUS VARIOLARUM SYNTAGMA

Domenico Cotugno

Digitized by Google

5 · 8 · 358

Digitized by Google

DOMINICI COTUNNII

REGII ANAT. PROF.

DE

SEDIBUS VARIOLARUM

ΣΥΝΤΑΓΜΑ.

NEAPOLI, ET BONONIÆ

MDCCLXXV.

Ex Typographia Sancti Thomæ Aquinatis,
Superiorum Auctoritate.

Digitized by Google

. . . . ſtatuit Natura modum quem
Quærere plus prodeſt, & inane abſcindere ſoldo.
Q. Horatius Fl. Serm. I. Sat. II.

Digitized by Google

DOMINICO COTUNNIO
AB INGENII ACIE
A MEDENDI FELICITATE
AB INSIGNI IN REBUS
ANATOMICIS PERSPICACITATE
COMMENDATISSIMO
PATRONO SUO COLENDISSIMO

JOANNES BARALDI
J. D.

COmmentarium tuum de Iſchiade Nervoſa, Vir Clariſſime, meis expenſis ante ſexennium typis carpenſibus recudendum curavi. Nunc autem opuſculum tuum de Sedibus Variolarum tanta animi ſtudiique contentione elaboratum me ipſo incitante iterum prælo ſubjicitur, ut non ſolum tenue hoc grati animi, meæque in Te obſervantiæ argumentum tibi patefaciam, verum etiam ut aureus plane liber & inventorum novitate, & doctrinæ excellentia & in-

Digitized by Google

genii acumine præclarus ad quamplures medicos perveniat ſummo humani generis bono, medicæque artis incremento. Quod ſi humanitate ſingulari meum hoc exceperis gratis erga Te animi teſtimonium, ſummo me a Te beneficio affectum arbitrabor. Vale Vir Præclariſſime, fac ut ames me, mihique libenti lubentique animo fave.

Corigii IV. Nonas Martii MDCCLXXV.

CA-

Digitized by Google

CAPITUM SUMMA

Ad Illuſtrem PRINGLEUM Præfatio.

I. QUæſtio de ſedibus variolarum quos habeat fines, quæ fundamenta.
II. Ægri adulti varioloſi hiſtoria,
III. A quarta die ad ſextam,
IV. A ſeptima ad octavam.
V. Octava die ſe effert atmoſphæra calorifica.
VI. Ejus atmoſphæræ natura cum illa febris τυφωδεως comparata. Ejuſque febris caſus.
VII. Atmoſphæræ illius indoles eſt forte venefica.
VIII. Nona die cur æger ſalivarit.
IX. Decimæ diei hiſtoria,
X. Tum undecimæ,
XI. Et duodecimæ,
XII. Et decimæ tertiæ.
XIII. Decimaquarta poſt caſum in ſolum moritur.
XIV. Obſervata primum in cadaveris tegumentis.
XV. Obſervata in capite,
XVI. Obſervata in collo,
XVII. Obſervata in pectore,
XVIII. Obſervata in abdomine.
XIX. Ex his nonnullæ deductiones.
XX. Pueri varioloſi hiſtoria altera.
XXI. In ejus cadavere extrinſecus obſervata.
XXII. Inventa in abdomine,
XXIII. Et in pectore,
XXIV. Et in capite.
XXV. Hiſtoria tertia cadaveris puellæ varioloſæ.
XXVI. In varioloſorum alvi fluxum animadverſiones.
XXVII. Quando in gangræna mors a ſomno.
XXVIII. Ejus phænomeni ratio.
XXIX. Pueri varioloſi hiſtoria quarta.
XXX. In ejus cadavere extrinſecus, & in capite obſervata.
XXXI. Tum in pectore,
XXXII. Demum in abdomine.
XXXIII. Cadaveris pueri varioloſi hiſtoria quinta, & in lumbricos alvi animadverſiones.
XXXIV. Signa in varioloſis pro lumbricis arguendis.
XXXV. Præſidia in lumbricos.
XXXVI. Æthiopis mineralis in eo vires.
XXXVII. Æthiopis effectus,
XXXVIII. Et beneficia in varioloſos.
XXXIX. Ex his hiſtoriis adverſus interiorum ſedium puſtulationem concluſio.

XL. Adoleſcentis caſus pleuritide capti.
XLI. Obſervata in contentis in ejus pectore.
XLII. Pleuræ detrimenta erant præcipua.
XLIII. Viſcera in varioloſis inflammata a materia varioloſa non videntur inflammari,
XLIV. Sed a materia inflammatoria alterius naturæ variolis adjuncta;
XLV. Nam non poſtulant, uti poſſent, & deberent ſub cauſſa varioloſa. Adulti varioloſi hiſtoria ſexta.
XLVI. In ejus cadaveris abdomine obſervata: in his inteſtinorum introſuſceptiones.
XLVII. Introſuſceptionum origo.
XLVIII. Obſervata in pectore, & capite.
XLIX. Variolarum venenum ad cutem ſolam adſpirat.
L. Eſt ratio cur in cute potius, quam in interioribus locis conſiſtat.
LI. Ea videtur in attactu aëris poſita, cui cutis ſubjacet,
LII. Et in perſiccatione ſuperficiei, quæ inde conſequitur.
LIII. Experimenta, quæ id probant.
LIV. Balneum eruptionis tempore noxium.
LV. Inimica eruptioni quævis humoris ad cutem applicatio.
LVI. Adverſus humiditatem adhibenda preſidia.
LVII. Liberi regiminis vera commoda.
LVIII. Quouſque tenendum liberum regimen ſit.
LIX. Cur interiora non poſſint variolare.
LX. Cur perſiccatæ locorum ſuperficies variolent eſt in obſcuro.
LXI. Examen, & refutatio aſſerentium viſas in adultis interiores partes variolatas, AVICENNÆ, FERNELII, PARÆI.
LXII. KERKRINGII, & DRELINCURTII.
LXIII. TH. BARTHOLINI, MEADII, BOERAHAVII.
LXIV. GUNZII, LIEUTAUDII.
LXV. Refutatio Fernelianæ ſententiæ fœtuum in utero variolatorum, & cum eo HAGENDORNII,
LXVI. Tum RUYSCHII,
LXVII. HILDANI, & LEDELII. TREUBLERI, & PECHLINI obſervationum declaratio. AUGENII, WIELII, MOELLEMBROCCII, & SOMMERI ſententiæ confutatio,
LXVIII. Examen obſervationum MORICEAUI, & FUMEEI.
LXIX. BORRICHII obſervatio, & cum ea de PETRO PINTORE ex veteribus negante variolari fœtus in utero.

Digitized by Google

LXX. Concluſio, & in ea BEUSSERII, & FABRI obſervationes redargutæ.

LXXI. Quæſtionis de ſedibus variolarum pars altera. Locus cutis puſtuleſcens eſt extimus, & ad mucum Malpighianum pertinet.

LXXII. Varioloſi veneni proprietates nonnullæ.

LXXIII. Varioloſi morbi ingruentis characteres: convulſionum natura, & origo cum febre: atque ad eas præſidia.

LXXIV. Purgationis neceſſitas, & effectus.

LXXV. Pulſus varioloſi characteres primi, & præcipui.

LXXVI. Per emunctoria corporis, puſtulatione cutis vitata, venenum varioloſum expelli poſſe non videtur.

LXXVII. Phlebotomiæ, ſubacidis, quando locus ſit ante, & poſt eruptionem in varioloſis.

LXXVIII. Veſicantium utilitas.

LXXIX. Variolarum caſus varii, & ad eos præſidia. Tres variolarum febres.

LXXX. Puſtularum varioloſarum ſpecies duæ. Prioris ſunt *umbilicata*, earumque inflammationis hiſtoria.

LXXXI. Alterius ſpeciei *veſiculares*, earumque origo.

LXXXII. Umbilicatarum ſuppurationis hiſtoria.

LXXXIII. Generalis concluſio. Morbus varioloſus extra animal ſedet. Pro inſitione variolarum nonnulla.

Peroratio Operis.

AD VIRUM ILLUSTREM

JOANNEM PRINGLEUM

MAGNÆ BRITANNIÆ ARCHIATRUM

IN

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

DE SEDIBUS VARIOLARUM.

PRÆFATIO.

Sunt Medici nonnulli, Pringlee doctiſſime, quos cum audio vehementius indignor, qui, ut ſapientiam quamdam ſingularem apud ſimplices, & imperitos Viros oſtentent, recentiores iſtos Medicinæ progreſſus uſque eo traducunt, ut non dubitent prædicare, hac, quam merito efferimus, rerum anatomicarum pleniori ſcientia, his diligentibus diſſectorum cadaverum morbis confectorum luſtrationibus, tot demum phyſiologicorum inventis mire ſubtilibus, & ad nobilem certitudinem evectis, quibus hominis machinæ vivendi leges declarantur, Medicorum ſermonem auctum quidem in immenſum eſſe, doctrinæ etiam ſpeciem evaſiſſe ampliorem, ſed medendi peritiam vix incrementi aliquid, ni potius ex eo detrimentum ſenſerit, accepiſſe. Qua ſtulta, ut ego cenſeo, ſimulatæ ſapientiæ oſtentatione, ſi ſeipſos tantum proderent ſolidorum progreſſuum ignorantes, quos retulit Medicina,

poſtquam

Digitized by Google

poſtquam ab illo ſervili vocum vaniſſimarum, & hypotheſium ſtudio, ad hanc Naturæ ipſius obſervationem, contemplationemque deſcendit, parcerem certe illis, & veritati maligna voce eos oblatrare ſinerem. Sed damnum inde eſt, quod illi aut non intelligunt, aut negligunt perverſe, quandoquidem contemptionem procurant utiliſſimis artibus, quibus ſolis medendi facultas recte innititur, apud eos, qui medendi ſcientiam ad utilitatem ſolam traducentes, minus operis, ac par eſſet, cognitionibus illis, unde nullum ſperent fructum, his vocibus decepti poſſent impendere. Quo modo aperte nituntur, ut paullatim ab hac rationali forma, & philoſopho digna, ad illam circulatoriam, & empiricam vanitatem declinet iterum ars, quam tantopere, ut a commentis repurgarent, & ad ſcientiæ dignitatem eveherent, præſtantiſſimi Viri allaborarunt. Credunt enim illi peſſimi obtrectatores (niſi forte eo loquendi modo ignorationi ſuæ rerum pulcherrimarum, quæ rem medicam nobilitant, pravam excuſationem antevertunt) cum Medici prope ad culmen, & utinam ita! phyſiologicarum cognitionum pervenerint, nec tamen adhuc parem medendi felicitatem ſint adepti, arguere ſe poſſe quaſi inutilem, & a medendi rectis aliis fundamentis abſtrahentem, iſtam omnem rerum Naturæ inveſtigationem. Quaſi artis præſtantia ſolâ morborum curatione dimetienda ſit; & omnino neceſſe ſit, qui plus hominis naturam noverit, eum non tam melius, & tutius curabiles morbos, quam plus morborum, etiam incurabilium, poſſe curare. Nimirum ſtultiſſime ſperant, quod ipſa rerum Natura negavit, quæ æternos multos genuit morbos, multos ad perniciem irreparabilem generis humani. In quibus cognitio quantavis humanæ na-

turæ

Digitized by Google

turæ plus ad judicium prodeſt, quam ad curationis effectum. Sed Medici eſt, non tam omnes curare, cum ſint plerique natura invincibiles, quam omnes noſſe morbos, ſedes eorum veras, cauſſas efficientes, effectus neceſſarios, tempora, & res demum deſtructrices cauſſarum morbificarum. Quæ, qui norit, etſi non omnes morbos percuraverit, omnibus tamen ſcienter medebitur, & curabiles a mortiferis diſcernet: quo nomine munus artis, quantum homini datum eſt, perfectiſſime adimpletur. Neque enim Medici ſumus ad præſtandam homini immortalitatem, ſed ad ſcientiam probabilium rerum, quas aut re novimus, aut ſcienter opinamur prodeſſe vitæ poſſe, aut obeſſe. Ad hanc autem qualemcumque ſapientiam melius nos poſt tantam corporis humani, phyſicæque notitiam, acceſſiſſe, & Veteres in eo omnes antecedere, qui neget, ſit profecto ſtultiſſimus, aut oportet ut prodat ſuæ conſcientiæ teſtimonium. Etenim conſtat, ex quo ſedes cauſſæque morborum accuratius quæri cœptæ, & ſcientia corporis humani, ac œconomia vitæ verior apparuit, cœpiſſe nos tanquam in luce morbos videre, quos antea tenebris involuti tentabundi pertractabamus. Ex quo ſi non alia, ea certe extitit vera utilitas, quod ægri non cœcos adſidentes habent, & conſcientia ignorantiæ paſſim incertos, & hæſitantes Medicos, ſed clarius & ea quæ ſunt, & profutura cernentes, & noxia. Quæ res tum profecto erit in arte perfecta, & Medicinam extollet ad verum, cujus capax eſſe poſſit, ſcientiæ culmen, cum ea, per quæ hæc adepta eſt, pleniſſime cognoſcentur, machinæ fabrica, & vitæ œconomia, & morborum in viventibus primum deſignatæ, mox in cadaveribus perquiſitæ penitus ſedes, & naturæ, &
demum

demum effectus. Diſtinguendum etiam eſt inter ſcientiam Medicinæ, quæ tota rationali legum cognitione conſtat, quibus vitæ corporis humani cauſſæ procedunt, & medicamentorum doctrinam, quæ caſu magis, & experiundo, quam ratione ſola ſunt detecta: utriuſque autem conſortio medendi conſtat ars: nam neque medicamentum adhibere ſcias cognitione defectus naturæ humanæ, & fruſtra ea cognitio ſit, niſi accedat aptorum notitia auxiliorum. Ex quo qui partem alterutram, aut ſolam extollunt, aut deprimunt, corporis unius membra diſcerpunt, quæ niſi conjuncta valere non poſſunt. Quam ad rem præſtandam cum non parvam operam adhuc impenderint Viri clariſſimi, & Tu cum primis Experientiſſime Pringlee immortalibus illis morborum obſervationibus, & experimentis fidelibus remediorum, reſtat etiam deſiderandum, ut ulterius impendant. Quis enim non cupiat, artis ad ſolatium ſpectantis verorum malorum generis humani tuta, & ſola fundamenta compleri? Quæ ego pervidebam & agitabam animo, cum variolarum ſedes indolui non adhuc conſtitutas, quæ maxime eſſent cognitione digniſſimæ. In quo cum ea ſedulo collegiſſem, quæ non perfunctorie ex cadaveribus adnotaveram, viſus mihi ſum nonnihil idoneus, qui rem illam poſſem ſtudioſius, ac factum antea fuerit, & copioſius pertractare. In ſpem etiam veni, fore, ut magis quam videri primo poſſet, ad tanti morbi naturam, curationemque intelligendam, ejus rei cognitio utilis videretur. Cumque totus in eo eſſem, ut nullum operi meo ſtatuerem pretium, niſi id ex ingenuis Naturæ obſervationibus procederet, non diligentiæ peperci cum meæ, tum præſertim aliorum in illis inſtituendis fatigandæ, quorum animi

nullis

nullis præjudiciis præoccupati, ea tantum, quæ viderent ingenue poſſent dicere. Num vero ex iis apte nonnulla concluſerim, quæ mihi inde viſa ſunt apertiſſime promanare, ſapientum judicium eſto. Ego quidem in re exponenda analytica methodo uſus ſum. Obſervationes, quas ipſe inſtituerim, non quidem omnes, nec enim erat neceſſe, cum pleræque eſſent aſſimiles, ſed præcipuas, nec paucas, expoſui primum, nonnullis, ut locus erat, animadverſionibus interſertis. Ex his deinde, experimentis adjunctis, aſſerui conſtantes ſedes variolarum exterioribus locis tantum, & aëri expoſitis. Examen etiam addidi obſervationum omnium contrarium aſſerentium, &, niſi me plurima deceperunt, labantes demonſtravi. Demum cum oſtenderem, variolas morbum eſſe omnino cutaneum, ejus ad cutem bene vocandi rationes omnes, quas perſpectas haberem, ſum perſecutus; parallelo quodam inſtituto inter inſertarum commoda, & naturalium pericula variolarum. Quæ cum pervulgare decreviſſem, Tu menti meæ ſtatim occuriſti Pringlee Clariſſime, ad quem hæc lucubratio digne mitteretur: quem ego doctrinæ copia, & ſoliditate judicii Medicum habeo noſtra ætate præſtantiſſimum, ut & meam erga Te obſervantiam palam omnibus notam facerem, & manifeſto oſtenderem, me in iis, quæ propoſui, ita meam qualemcumque ſententiam conſtituere voluiſſe, ut ſimul, veri unice amans, Summorum Virorum, Tuique in primis judicio lubentiſſime ſubmiſerim.

DE

Digitized by Google

DE
SEDIBUS VARIOLARUM
ΣΥΝΤΑΓΜΑ.

QUÆ de ſedibus variolarum eſt quæſtio, ea fines habet duos: primum ut conſtet, cutiſne ſola, an ad cutis ſimilitudinem partes corporis omnes ſub cute ſitæ, & præſertim quæ ventribus concluduntur, aut puſtulent ſimul, aut poſſint puſtulare; deinde ut locus præciſe finiatur earum partium, quæ varioloſæ puſtulationis ſunt capaces, ferendis puſtulis aptus. Quorum prior & multiplici utilitate præſtantior eſt, & factus etiam nobilior diſſentionibus Medicorum. Nam etſi nemo funditus rem tractaverit, plurimi tamen ea de re incidenter memorando quæſtionis corpori multum adjecerunt. Sed, aliis aliud dicentibus, res, quam oportebat eſſe clariſſimam, & quam definire non erat operoſum, tricis, & dubitationibus eſt involuta. Ex quo alios videas, duce FERNELIO, quem primum habeo locupletiſſimum au-

ctorem ejus ſententiæ, quam vix Arabs indicaverat Avicenna, variolarum puſtulationem interioribus locis ei, quæ in cute fit, conſtanter ſimilem adjudicare; alios non ad refragandum quidem inſtitutis, ſed relatis ingenue, quæ ſibi forte occurrerint, obſervationibus, contrariæ prorſum ſententiæ tradere argumenta. Ita, pro utraque ſententia dicentibus Viris auctoritate præcipuis, ſi quis magno numero adjutus obſervationum non ſuccurrat, cui credas, ſemper ambigas oportet, neque perſpectam habeas rem ad maximas ducentem, & nobiliſſimas veritates. Nunc quando nobis fortuna in hoc negotio Morgagni operam invidit, qui ſolus, ni ſingulare obſtitiſſet fatum, quo varioloſa cadavera minus pertractaret, queſtionem egregie definire potuiſſet, utile fuerit artis indigentiæ in re non levi quadantenus ſubvenire. Mihi cum hominum ſententiis nulla res erit; nam homini quid faciat tantum, feratque Natura definituro fuerit ſatis conſuluiſſe eam diligenter, & repetito. Conſtabit per ſe poſtea fideli narratione rerum, quas frequentibus exemplis in Natura viderim, qui vera nobis, qui falſa obtruſerint. Ipſe hoc unum ſpondeo, me, quæ obſervaverim, paucis ſubdubitanter annexis, quæ mihi ipſarum meditatio rerum extuderit, ſine ullo partium ſtudio candide relaturum.

II. Præeat autem omnes militis caſus annorum ſeptem ſupra quadraginta variolis interempti: quarum hiſtoria ſi diſſecti cadaveris obſervationi præponatur, rem, credo, lectori meo non inutilem efficiam. Is ſub finem Octobris anni 1763. receptus eſt in Noſocomium. Erat corpore quadrato, cholerico temperamento, tertium jam diem continenti febre vexatus, quam pertinax comitabatur capitis dolor.

dolor. Pulſus haud valde erant frequentes, magni tamen potius, &, pro corporis habitu, molle (LXXV.), calor carnium flammeus, inquies multa. Ingenii febris eramus incerti, cui citra hæc nihi præter naturam adjiciebatur. Sed tamen ut capitis dolori, & calori tanto mederemur, ſanguinis uncias octo e brachii vena educi juſſimus, cibo abſtinere, aquæ fontis puræ frigido potu ſubinde refici, accedente quarto morbi die, ſeri lactis perpurgati, & aqua æqualiter diluti, libram pluribus potionibus haurire.

III. QUÆ cum eſſent effecta, quarto ipſo die ægrum adivi; quem ego eminus proſpectans dejeraſſem in capitis, & colli eryſipelas incurriſſe, adeo rubore, etſi non æquabiliter fuſo, ſed extenſis late maculis, & ſubinde diſtinctis, illæ ſedes inficiebantur, niſi propius admotus coloratam rubro cutem, ſed ne minimum quidem tumidam aſpexiſſem, quippe in qua naturales rugæ integræ viſebantur. Diætæ itaque ſtatu eodem ſervato, Naturæ molimen ſpectabamus, quum quinto morbi die rubræ aliæ late fuſæ ſimiles maculæ pectus cum primis, anterioremque genuum partem occuparunt. Sed, hoc die declinante, quæ ſimplici φλὸγωσεος imagine ſe maculæ exhibuerant, tubercula varioloſa emittere cœperunt, in fronte primum, hinc per reliquam faciem. Quæ puſtulatio aucta eſt ſexto die, & per corpus univerſum cum ex maculatis, tum ex integris locis ſe effudit. Noviſſimum augmentum ſeptimo obtinuit: quo die, cum univerſum ægri corpus ſpectarem, animadverſione vidi dignum, quod cum omnes illæ rubræ maculæ ubique per corpus puſtulas emiſiſsent, ſolæ quæ erant in pectore, & dorſo, in alvo, & lumbis, etſi omnium ampliſſimæ vide-

viderentur, rariſſimas puſtulas habebant (lii.). Ut adeo hæc loca capiti, & artubus comparata, omnium minime affecta viderentur.

IV. Cum ſeptimo autem morbi die faucium moleſtia, quæ pridie cœperat, increviſset, unaque urgeret deglutitionis difficultas, & tuſſis crebra, neceſsaria viſa eſt earum inſpectio. Quas cum vellem obſervare, ægri ore aperto, totum palati fornicem, uvulam, linguam totam, buccas demum, puſtularum longe refertiſſima deprehendi. Fauces vero ipſas, cum maxime videre cuperem, an pariter obſiderentur, linguæ, maxime ad baſim, tumor, iſthmum faucium pene occludens, impedivit. Sed ei tamen ſuſpicioni locus erat propter inſigne deglutitionis impedimentum, faucium dolorem, & tuſſim moleſtam. Arteriarum autem pulſus ad hunc diem ſenſim ſolito ampliores, millioreſque facti. Itaque jubere viſum eſt, pulverem ex contrita camphora conſpergi ſubter lintea, quibus æger incubaret, & in frigidi ſeri lactis aqua diluti potionibus perſeverare.

V. Die autem octavo pulſus in carpis explorandi facultas prorſus eſt adempta, occupatis variolarum mole aucta locis, eorumque cute tumefacta. Sed nova quædam *caloris atmoſphæra*, incredibili afflatu ab ægri corpore procedens, hoc die ſentiri cœpit, quæ ſuccedente nono, evaſit intenſiſſima. Nam, ſi proxime accederes, is caloris afflatus erumpere ſentiebatur, qui ſine inſigni moleſtia tolerari non poterat. Mecum quotquot aderant medicinæ ſtudio præſentes, experti ſunt, quanta ferocia calor ille manibus accideret vel al duorum pedum diſtantiam contra ægrum obverſis: certe, haud fallo, omnibus videbatur quaſi prunas incenſas objectas

ſtas habere, quarum afflatus etiam nares attingeret ſat moleſte. Quæ res etſi nimia videri poſſit, generi tamen, & ſtadio variolarum, in quo æger verſabatur, erat adæquata. Nam fere omnium hujus generis (VI.) varioloſorum a primis ipſis eruptionis temporibus atmoſphæra notabiliter incaleſcit, ut ſi volam manus eorum cuti proxime advertas, ſingularem afflatum calorificum facile percipias; eruptione autem perfecta, & maturatione puſtularum valeſcente, acrior afflatus fit; qui maturatione exacta demum miteſcit.

VI. Quæ tanta calorifica emanatio cum ſequitur hoc genus variolarum, quas conſtabit fuiſſe cryſtallinas (XIX.), earum ſymptoma individuum adeo & proprium eſt, ut ne cum illa quidem febre habeant commune, quæ ab emanationis plenitudine τυφώδης πυρετὸς græcis dicta eſt: cujus etſi rariſſima ſint exempla, quando tamen occurrunt, notabiliter diverſam, ut mihi ferme conſtat, ab hac varioloſorum habent emanationem. Semel enim eam febrem obſervavi; ſunt namque ejus caſus oppido rari, ex quo factum opinor, ut Græci ipſi in ejus notione diſcrepaverint, inter quos illud nomen natum ad quinque res diverſas tam implicite traduxit HIPPOCRATES (*a*), ut debuerit GALENUS ſuo iterum tempore veros ejus febris characteres explicare (*b*). Obſervavi autem Juliani, qui pagus eſt ad quinque millia paſſuum Neapoli ſeptentrionalis, in presbytero ſtrigoſo, bilioſæ naturæ, infra triceſimum ætatis annum bene agente. Fuerat is pedeſtribus itineribus continenter vexatus, victuque uſus vago, cum Septem-

(a) De Internis effectionibus Cap. XLII. ad XLVI.
(b) In Com. adv. LYCUM. Quod nihil HIPPOCR. &c. C. 2.

Digitized by Google

bri menſe anni 1759. in rigorem ſub veſperam incidit, quem febris eſt ſecuta. Senſibus internis, externiſque ſtatim captus noctem ægit ad uſque veſperam ſequentis diei; quo tempore in ſudorem ſolutus reſipuit. Vix quatuor elapſis horis, tanquam ἀπύρετος, ſub mediam noctem novo acceſſu corripitur, iiſdem ſymptomatis, pari modo ad finem perducto. Tertio die, & quarto, & quinto, poſt quem diem ægrum ipſe primum inviſi, tenore pari ſe febrem habuiſſe Medici retulerunt. Elicuerant ei ſanguinem; ſine effectu purgamento alvum movere tentaverant, adhuc clauſam; veſicatoria cruribus apposuerant. Eo, quo viſi, die, ægrum inveni ſupino ſitu ſtratum, comatoſum, ſudore mollem, herbei coloris, ſtrigoſiſſimum, pulſibus frequentibus, mollibus potius, & nonnimiam granditatem affectantibus; vocatum vix oculos aperire vidi, nec vocem reddere. Erat hora matutina vix a novo febris acceſſu quinta, & ægri corpus, quod detegi ſpectaculo captus totum juſſi, tam conferte vaporem undique emanabat, præſertim de abdomine, quod erat ad ſpinam valde deſes, ut denſa opaca nubes ægrum totum involveret, ulrra dimidii pedis altitudinem a capite ad calces undique aſſurgens. Is vapor non aliter oppoſitæ manus volæ adhærebat collectus, quam ſi aquæ ignis opera in vaporem ſolutæ opponeretur. Reſolvi corpus in vaporem videbatur, & tanquam velle ſub oculis evaneſcere. In magnum equidem exemplum, quo vetus illud evinceretur ab Hippocrate dictum Ἔκπνοον ὅλον τὸ σῶμα (c). Et erat mirum neque pulſus creberrimos adeſſe, neque nimium mordacemque calorem

(c) In Sectione vi. Libri vi. de Morbis popularibus.

Digitized by Google

lorem ad ejus corporis attactum percipi: tepor e-nim quidam obſervabatur, & vaporis odor nauſeo-ſus. Quotidie ita fieri ſolitum domeſtici affirma-bant. Nuſquam macula toto corpore viſebatur, non petechiæ, non puncticulæ. Urinæ paucæ vix a na-turalibus diverſæ. Ex quo facile erat arguere febrem quotidianam remittentem, ſub cujus acceſſibus ve-neficæ veluti auræ afflatu ſanguis invadebatur, ner-vis inimicæ, cordi cum primis, totique vaſorum ordini, quorum robur, & vis motrix concideret; & cujus cauſſa diſſolverentur vincula naturalem ſan-guinis tenacitatem efficientia, qua cavetur, ne va-ſis exeat; ita ut reſolutus in vaporis formam emer-geret. Huic ægro ſaluti fuit cortex peruvianus in ipſo febris veſpertino deceſſu ad dimidiam unciam cum duodecim camphoræ granis in duas doſes e-xhibitus, juſtis intervallis ante novam acceſſionem aſſumtas. Nam ſeptima acceſſio mitiſſima advenit, nec ſenſus abſtulit, nec tantam attulit vaporatio-nem: venter, ut a magnis corticis doſibus ſæpe fit, ſolutus, viridem multam eliquatam bilem red-didit. Repetito aliquoties cortice cum magna illa camphoræ doſi, convaluit æger decimo ſeptimo.

VII. Ex quo exemplo *vaporiferæ* febris, & vere τυφώδεος, luculenter apparet, quantum ejus emana-tio humida potius, & viſibilis, ab iſta varioloſorum ſicca, & calentiſſima tranſpiratione ſit diverſa. Quam ſi quis velit aſſumere ad demonſtrandum ma-gnam, inter omnes variolarum ſpecies, cryſtallina-rum vim ad contagium ſui, & infectionem longius propagandam, nemo opinor ſanæ mentis refragabi-tur. Vero enim ſimile eſt, hoc omne ſpirituoſum, quod varioloſi iſti tanto impetu ſpirant, aut totum varioloſum venenum eſſe volatile redditum, aut

maximam partem veneno illo conſtare, quod penetrare corpora aptum ſit, &, ſi diſpoſitionem in iis invenerit (LXXII.), poſſit variolare. Neque enim omnia corpora æque ſuſceptibilia ſunt contagii: & ſæpe vidi variolas nunquam paſſos pueros, adultoſque, varioloſos omne genus impune tractaviſſe ignoto quodam ſuæ conſtitutionis ingenio: alios vel in ætate jam decrepita afflatu ſolo, abſque ullo contactu, variolas contraxiſſe. Boneti patris illuſtre exemplum eſt, qui ſeptuagenario major, variolas nondum paſſus, accerſitus ad juvenem varioloſum, cum ejus faciem miraretur horrendum in modum tumidam, remotiſque ſtragulis reliquum corpus deterius affectum ei oſtenderetur, teterrimo odore perculſus eſt adeo, ut præcipitem fugam capeſſere debuerit: variolis nihilominus correptus ejuſdem indolis intra paucos dies defunctus eſt (*d*).

VIII. Æger autem ille noſter nono die puſtulas aliquot per frontem, & faciem ſuppuratas cœpit oſtendere: & quæ palati cavum (IV.) occupabant, ruptæ in primis pene omnes ingentem effecerunt ſalivationem. Cujus tantæ in eo excretionis, eædem, quæ omnibus, quibus illa accidat, varioloſis, cauſſæ erant: ruptæ jam natæ per palatum puſtulæ, & ulcerum moleſtia ſedes illas affligentes. Quarum ſtimulo plus humorum ad palatum convocari ſolere, & ita, qua data veluti via, exonerare ſanguinem ſeſe pravis, ſi quibus redundet, humoribus, Naturæ legibus conſentaneum eſt. Ex quo ſalivatio varioloſa volontarium effectum habet; naturale enim homini eſt, quæ linguam palatumve ejus, fauceſve vellicant, exſpuere. Ejuſque potior ſcaturigo

(d) In Medicinæ Septentrionalis Tomo II. pagina 555.

Digitized by Google

turigo non in organis naturalibus eſt ſalivam veram excernentibus, ſed in morboſis illis, & novis. Nec myſterium in ea ullum eſt, & æque benignas poteſt ac malignas variolas comitari, malo potius effectu, quam ſigno; nam exhaurit ſæpe machinam, & affluentia humoris, palatum inflat, & fauces, non ſine deglutitionis detrimento: redundantia etiam ſalivoſi humoris, ſomni maxime tempore, ſuffocationem ſæpe minatur. Cæterum fieri ſolet in varioloſis cum puſtularunt palatum, & buccæ, & fauces, alias non accidit.

IX. Sed in volis manuum, quæ puſtularum erant refertiſſimæ, moleſtum etiam nono ipſo die pruriginis ſenſum ſe perſentire æger indicavit: quod puris iis in puſtulis innaſcentis erat indicium. Quo tempore pulſuum ſtatus qui fuerit, ego pariter neſcio: adeo ubique arteriæ cutis tumore occulebantur. Raucitatem tamen, deglutiendique difficultatem in ægro auctam eo die vidi, qui vix paucas aquæ guttas poterat recipere. Decimo autem die puſtulæ per faciem ſuppurationem tantam fuerant adeptæ, ut jam nonnullæ invicem commiſcerentur: quod ne in omnibus fieret, forfice puſtularum ſuppuratarum ſedes eminentiores juſſi paululum amputari, quo pus contentum emitterent.

X. Nam undecimo die, cum cutis univerſæ tumor crevit, & multæ jam per corpus puſtulæ paſſim ſuppuratæ apparuerunt, placuit, ut omnes ſimiliter amputarentur. Verum æger pruritu ſollicitatus ſcalpere paſſim corpus, & artificis operæ refragari. Tuſſi interim albi glutinis aliqua copia excreabatur, raucedo perſtabat, ſalivatio copioſa: itaque juſſum eſt colluere fauces decocto hordei, addito pauxillo mellis roſacei. Sub noctem hujus diei

Digitized by Google

ſponte alvum eger primo exoneravit paucis fæcibus, & duris. Calorifica atmoſphæra (v.) hoc potiſſimum die acrior eſt obſervata.

XI. Duodecimo autem die multum quidem puſtularum per reliquum corpus ſuppuratio proceſſiſſe viſa eſt, nec tamen univerſim recepta, ſuperſtitibus adhuc non paucis inflammatis puſtulis, & crudis. Cutis faciei paullo tumidior hoc die fuit: deglutitio prorſus impedita; anhelitus inſignis, tuſſis moleſtior, & materiata: pulſus, ut poterat, explorati, ampliſſimi videbantur, & pene ἀτύρετοι. Territus æger difficultate deglutiendi, & anguſtia reſpirationis, morti ſe proximum hoc die prædicabat. Collutionibus tamen inſiſtendum eſſe juſſimus, ſanguinis uncias quinque, cucurbitulis ſub aures (qui locutus eſt ἐν τῷ τραχήλῳ, quem laudavit Hippocrates, ſi intumeſceret in anginoſis (*e*), & quem, ut puto, recte Aretæus (*f*) interpretatus eſt *juxta maxillas*) ſcarificatis elici, nihil mutato reliquo regimine.

XII. Decimo tertio die ſuppuratio fuit jam univerſalis, neque puſtula cruda ſupereſſe ulla viſa eſt: faciei puſtulæ pleræque apertæ pus manabant, cum e poſtica ſede femoris ſiniſtri, in quam æger decumbebat, latiſſima cuticulæ portio excidit, quæ integra ob puſtularum ſuppuratarum commiſtionem a cute ſeceſſerat. Ad quam ſedem album de ceruſſa unguentum, quo nudatam cutem tueremur, applicari juſſimus. Cæterum concocti glutinis ſcreatus cum tuſſi proceſſit, & deglutitio admodum expedita viſa eſt, ut aquam æger libere potuerit recipere.

XIII.

(e) Aphoriſm. VI. XXXVII.

(f) De Acut. Cauſ. & ſign. Cap. VII.

XIII. Decimo tandem quarto die inter puſtulas artuum ſuppuratas tantum commercium paſſim exſtitit, ut multis in locis cuticula ampliſſime ſeceſſerit a cute, ſaccumque purulentum repræſentarit. Hi autem ſacci, cum ſe per lectum eger volveret, ſenſim abrupti pus emittebant: quo emiſſo, eadem illa per lectum actione ampliſſimæ epidermidis portiones excidebant, quarum nonnullas propriis ipſe manibus æger ſibi detraxit, præſertim è genibus. Cutis detecta eodem albo unguento operta eſt; & cum a die decimo tertio a gangræna in cute ſic nudata non leviter pertimeſcerem, exinde corticis peruviani unciam dimidiam quotidie æger aſſumſit frequenti adjuncto potu decoctionis chamæmeli. Pulſus hoc die perſtiterunt ampli; & aquæ potus ſedulo commendatus. Sub hora tamen tertia pomeridiana cum æger varia cum vicinis ægris eſſet collocutus, ſibique gratularetur de jam recuperata ſanitate, repentino, tanquam ſpecimen ſuperſtitum adhuc virium adſtantibus præbiturus, ſurrexit e lecto ſolus, & humi inſtitit. Sui vero ſuſtinendi impos in faciem illico procidit, & ſynciput impetu tanto in parietem oppoſitum impegit, ut magna cutis portio ex frontis oſſe ſecederet. Sublevatus, vix in lectum contremiſcens repoſitus, expiravit.

XIV. Post viginti quatuor horas ejus cadaver in Theatrum ferri juſſimus, non tam viſuri quouſque variolarum puſtulæ partes corporis varias occupaſſent, quam ut indicium etiam aliquod deprehenderemus, quo poſſet conſtare lapſus vine tantum æger occubuerit, an capitis, vel pectoris læſione aliqua inſigni a morbo facta, unde delirus forte e lecto ſurgens, paſſus illum ſyncipitis ictum, ſibi potius proximam mortem anteverterit. Et vero ut in

theatrum cadaver eſt perlatum, & tractari primum cœpit, illud mirum fuit, quod flexilitatem tantam membrorum articuli ſervabant, ut nihil in vivente deſiderari ulterius potuiſſet. Magno utique indicio laxitatis ſolidorum, quam diſſolventi principio imbutus ſanguis induxerat. Deinde cutis puſtulæ, quæ adhuc integræ ſupererant, viſæ ſunt omnes de mole ſua, quam vivente adhuc ægro oſtendebant, plurimum deperdidiſſe: quarum pleraſque ita ſubſidentes cum incidi juberem, contra id quod exſpectabam, ut pure plenas invenirem, vacuas pene deprehendi, pauxilloque ſublacteæ lymphæ vix refertas. Cuticula vero, qua puſtulæ claudebantur, triplo fere craſſior ſolito, & tanquam humore turgida apparuit. Cute inciſa, abundans ei ſubſtrata erat pinguitudo, quæ per corpus univerſum occurrebat adeo imbuta lymphatico humore, præſertim in illis ſedibus, quæ magis intumuerant, ut nihil haberet ab eo ſtatu diverſum, qui in œdematoſis ſolet occurrere. His extrinſecus perſpectis, ad interiores ſedes perſcrutandas tranſivimus: cœptum autem à capite.

XV. Caput erat cum trunco conjunctum, cum ejus ſectio inſtituebatur. Cujus tegumenta ut plus quam alibi per corpus intumuerant, ita ſub cute effuſam in celluloſa membrana uberrimam lymphæ copiam oſtenderunt. Calvariâ in orbem ſectâ, detractâque, dura mater ſaniſſima viſa eſt; qua inciſa, cerebrum apparuit, cujus venæ ſubnigro ſanguine turgidulæ eleganter diſcurrebant, nulla vel minima aëris bullula ſub arachnoidea apparente. In ventriculis majoribus vix conſueta major vaporis copia fuit. Elevata tandem cerebri baſi, vapor ſolito copioſior ei ſubjectus apparuit; nam in foveis cri-

cribroſis præter modum redundabat; & circa infundibulum integra illa arachnoideæ vagina, quæ nervos tertii paris, adſitaſque partes concludit, ſaccum aqua plenum referebat. Cæterum nullum fuit ſpatiolum baſi cerebri, & calvariæ interpoſitum, quod non eſſet collecto vapore aquoſo pleniſſimum: & magna illa ſpinæ cavea calvariæ cavo continua, eodem uti ſolet, fuit egregie completa. In quo nihil erat, ſi copiam excipias, præter naturam. Cæterum in ſede colliſum ſynciput ſpectante, neque in oſſe, neque in cerebro, gravis ulla, & ſenſibilis læſio apparuit.

XVI. CAPITIS interioribus ſatis perſpectis, ad collum tranſivimus, in quo multa nobis ſe obtulerunt animadverſione digniſſima. Cum enim a tegumentis carnibuſque ſuperpoſitis trachæam nudari juſſiſſemus, & a ſummo ad imum ſecundum longitudinem aperiri, ejus facies interior, quod erat in maxima exſpectatione poſitum, puſtulis varioloſis in confertiſſimum agmen diſpoſitis pleniſſima viſa eſt, quarum aliæ quidem ovales, pleræque vero mixtam figuram habebant, vel quia difformes natæ erant, vel quia ſimul commixtæ figuram a nativa diverſam acquiſiverant. Albidæ tamen erant omnes; & quemadmodum illæ, quæ diſſectæ fuerant in cute, non quidem pus continebant, ſed pauculum fluidi lymphatici humoris. Cumque a trachæa ſectio ad bronchia deſcenderet, hæc quoque ad tertiam uſque ramorum diviſionem intrinſecus confertim puſtulata apparuere: quorum tamen puſtulæ rubentiores erant, & humore ſanguineo extrinſecus refertæ, quo humore cavum ipſum bronchiorum redundabat. Superiores etiam trachææ partes eadem labes infecerat, quas omnes confertum puſtularum agmen oc-

cupa-

Digitized by Google

cupaverat; ligamenta ſcilicet glottidis, laryngis ventriculos, & quidquid reliquum eſt ad ſupernos uſque limites. Epiglottidis utraque facies, lateralia ejus ligamenta, lacunaria illa duo, quæ his ligamentis, ſummoque laryngis hiatui interponuntur, uno eodemque varioloſarum puſtularum agmine tenebantur. Omnes autem, quæ in pharynge erant puſtulæ, ſublividæ apparebant. Pharyngis fundus, qua poſt laryngem arctatus in œſophagum faceſſit, puſtulis etiam undique plenus erat, ita ut exterior arytenoidum cartilaginum ſedes iiſdem confertiſſimis occuparetur. Qua re perſpecta, ad credendum trahebamur, fore quidem, ut œſophagum parilibus puſtulis plenum inveniremus: ſed contra accidit. Namque pharyngis fundus, ubi primum contractus in œſophagum tranſibat, puſtulis illis protinus omnino deficiebatur, quarum per reliquum œſophagi tractum ne minimum quidem indicium apparuit. Œſophagus autem ſecundum longitudinem ad ventriculum uſque diſſectus magnam dedit, qua farciebatur, lactiginoſi muci copiam [XXII.]

XVII. Pectore aperto, pauca præter naturam apparuere. Nam pericardium vix majorem conſueta aquæ copiam habebat, ſubrubram tamen, & coagulatis particulis innatantibus refertam. Cor certe majus erat, ac potuiſſet expectari: cujus ſuperficies admodum inæqualis in facie convexa ventriculi anterioris, qua in ſede pinguitudinem habere ſolet, nonnihil rubeſcentis lymphæ pinguitudini commixtum oſtendit. Auriculam anteriorem, continuoſque cavarum truncos, polypus implebat prægrandis ſubflavi coloris. Pulmones ſani omnino erant: neque in reliquis pectoris partibus morboſi quidquam aliud, nedum puſtuloſi, eſt obſervatum.

XVIII.

Digitized by Google

XVIII. Præcipua tamen cura in perſcrutando abdomine reſtabat, ventre viſcerum pleniſſimo, quorum præſertim variolæ multis obſervationibus prædicantur. Inquiſitum eſt primum in omentum, quod adeo erat pinguitudine dives, ut ultra umbilici regionem plurimum deſcenderet: nihil in eo tamen diligenter obſervato apparuit varioloſi. Fuit pariter ventriculus optimi habitus; nam ſatis contractus, ut ſolet in jejunantibus, poſtea quam eſt diſſectus pauculum continere viſus eſt albidæ illius materiæ, qua refertum œſophagum obſervaveramus. Arctum pariter erat duodenum, eamdemque materiam continebat aliquot flavis bilioſis ſtriis interſtinctam. Reliqua inteſtina fæcibus vacua pauco aëre diſtendebantur, albiſſima, & pellucida ſic, ut rugæ interiores extrinſecus diſtinguerentur. Jecur, lien, renes, ab omni puſtularum ſpecie libera, vix tantulum mole excedere viſa ſunt. Sed in jecore ſubſtantia flaccidior conſueto manifeſtius apparebat. Quod cum undique mundiſſimum obſervaſſem, propter imum acutum ejus marginem fundo veſiculæ fellis proximum, videre mihi tamen viſus ſum minutulas prominentes quaſdam molles albiſſimas hydatides, vix quartam milii ſeminis partem mole æquantes: quæ cum veluti naſcentes viderentur, ſcalpelli acie diligenter punctæ, limpidi aquoſi humoris vix viſibilem guttulam emittendo, reliqua cum jecoris ſuperficie æquabantur. Quatuor certe, aut quinque, numeravi. Nitida erat fellis veſicula, & ampliſſima, bileque nigerrima, & filamentoſa diſtendebatur. In liene illarum etiam hydatidum, quas in jecore vidi, etſi nonnulli ſe videre negabant, ſatis tamen diſtinxiſſe mihi tres viſus ſum, molis ejuſdem, & naturæ; quæ in renibus,

etſi

Digitized by Google

etſi omni diligentia inquiſiverim, omnino non apparuerunt. Nam præter flacciditatem, communem viſcerum omnium characterem, in ſuccenturiatis renibus, qui ſubflavo humore quodam erant referti, nihil quicquam culpari potuit. Urethra ad veſicæ urinariæ cavum uſque aperta, ne minimam quidem ſpeciem puſtulæ oſtendit.

XIX. Quæ cum eſſent obſervata, etſi dubium relinquebatur vine morbi prorſus internecina æger occubuerit, cujus cæterum ſtadium noviſſimum multa cum ſpe ſalutis attigerat, & quem eodem tempore miles alter pene tricenarius, iiſdem fere ſymptomatibus prehenſus, feliciter evaſerat; an capitis illo ictu, a quo tamen intrinſecus manifeſtæ læſiones non apparuerunt, erat tamen minime dubium genus variolarum, quod ægrum afflixerat, & præclara locorum natura, quæ inſederant. Nam ex apertione illarum, quæ in cute integræ ſuperfuerant, apparebat, puſtulas varioloſas ichore potius puri ſimili, quam bono fuiſſe pure, & glutineo refertas. Qui ichor facili negotio timore illo, quo percuſſus æger correptus eſt, potuit in ſanguinem remeare, nervoſque prehendere convulſione mortifera. Ea eſt enim timoris natura, ut repreſſis, qui in cute ſunt humoribus ad interiora, ſecretiones internas eo, quod a cute repulit, adaugeat. Ex quo facile apparet puſtulas illas pertinuiſſe ad genus variolarum, quas cryſtallinas appellamus (lxxx.). Quæ cum multas ob cauſſas, tum ob facilitatem retroceſſionis periculoſiſſimæ omnium ſolent haberi; nam latex ille fluidus, & cauſticæ aquæ ſimilis, quem includunt, ſi remeet in ſanguinem, nervis eſt maxime inimicus, quos ſtygiæ inſtar aquæ corripit, & convulſionem excitat mortiferam. Solvit latex

latex idem ſanguinis elementa, & ſolidorum denſitatem imminuit: ex quo non minima ratio tantæ flexilitatis omnium membrorum a morte eſt deducenda, ejuſque flacciditatis, quam viſcera oſtenderunt.

XX. Transirem nunc etiam ad demonſtrandum quid hæc ipſa docuerit cadaveris diſſectio de ſedibus, quas tenuerint variolæ, niſi aut per ſe id fieret ex parte manifeſtum, aut ſatis unam obſervationem crederem, quæ rem tantam, cui maximæ veritates innitantur, definiret. Dabo alteram, quam in puero duodecim annorum confluentiſſimis variolis defuncto, inſtituimus: cujus morbi hiſtoriam (nec enim, niſi cum ad diſſecandum ejus cadaver eſt allatum, obſervavimus) qualem accepi tradam. Brumalis acerrima tempeſtas exceperat annum 1766. Cujus primis diebus ſublatus de platea, in qua decubuerat, infimæ ſortis puer perlatus eſt in Noſocomium. Quatuor jam dies prodiverant variolæ. Vixerat ſub divo pene nudus, nam thorace, & abdomine exceptis, quas ſedes laneo panno ſemilacero vix integerat, reliquum patebat. Variolæ prodiverant, quod & ipſi ſpectabamus, confluentiſſimæ. Febris erat parca quum eo die, qui erat morbi quintus, partitis doſibus illi exhibuerunt unciam corticis peruviani. Die ſexto ſuppuratio apparuit plerarumque puſtularum faciei; ſed interim tumor cutis nullus erat, neque in facie, neque in reliquo corpore, & ſubſidere variolæ univerſim viſæ ſunt, ſic ut ſeptimo exeunte die, multis inutiliter, quo ſublevari poſſet, tentatis, gravi jam anhelitu, mox & ſopore prehenſus æger occubuerit.

XXI. Cujus cadaver cum ipſi obſervaremus tenuit nos primum multitudo puſtularum extrinſecus

ſpe-

Digitized by Google

ſpectabilium, quarum facies erat pleniſſima, ubi cruſtatæ apparebant. Sed pectus, & potiſſimum abdomen, uti & dorſum, ac lumbi rariſſimas, diſperſaſque puſtulas habebant: quod eo videbatur mirabilius, quia has partes æger tectas, munitaſque panno ſervaverat, habebatque præ cæteris mundas; nam artus erant ſpurciſſimi, & puſtularum agmen eos ita invaſerat, ut vacua a puſtulis ſedes vix inveniretur. Quod cum eſſet ſpectabile, illud tamen acceſſit animadverſione digniſſimum, capillatam ſcilicet omnem capitis partem, quam ſpiſſus capillus hoc in puero integebat, ne unicam quidem, ut ut diligenter perquiſitam, puſtulam oſtendiſſe. Cæterum puſtulæ vacuæ ſubſidebant, maxime omnium umbilicatæ, quarum potior erat numerus, vix pauciſſimis veſiculis ſublacteo ſero adhuc turgidis intercedentibus. Umbilicus tamen puſtularum erat ſublividus, & cuticula ſubtiliori, & maxime fragili conſtabat præ reliquo ambitu, in quo erat turgidior; ut facile agnoſceres puſtularum centrum in gangrænam tranſiviſſe.

XXII. Quæ cum extrinſecus apparuiſſent, & maxima eſſet artuum omnium flexilitas, abdomen eſt diſſectum, in quo vapor collectus non apparuit. Viſcera tantum præcipua Jecur, & Lien, molem ſuam excedere viſa ſunt; nam jecur hypochondrii marginem ad duos tranſverſos digitos exceſſerat: lien vero ſiniſtra extremitate deſcendere plurimum ob plenitudinem cœperat, & obliquari. Quod eo erat animadverſione dignius, quia ventriculus vacuus cernebatur, quo in ſtatu lien tranſverſum fere poſitum maxime ſervare ſolet. In ventriculo autem, cum diſſecaretur in eo in quo erat poſitu, qui a naturali non abludebat, ſublacteus quidam humor

mor (xviii) redundabat; qualis fieri ſolet ejus mucus, quum longa mora collectus computruit. Inteſtina omnia poſt duodenum flatibus diſtendebantur: in meſenterio, & omentis pauciſſima erat pinguitudo. Quæ partes univerſæ cum apertiſſime conſpicerentur, nemo omnium, quos idoneos ad obſervandum convocaveram, cum oculos ad earum ſuperficiem undique inveſtigabilem attentiſſime adhiberent, quidquam, vel minima ſimilitudine puſtuloſum, potuit conſpicere. Quorum ego ſingulos cum hortarer, quo rem diligenter perquirerent, ne ullo nos modo falleret obſervatio, res accidit non illepida, quam ob ſui novitatem referre expedit. Affirmabant omnes hujus cadaveris viſcera ſuperficiem integerrimam, & ab omni vel leviſſima puſtularum ſpecie liberam habere, cum repente ex omnibus unus, oculis in dextram coli ſedem defixis, poſtquam iterum iterumque tacitus inſpectaverat, plauſu edito, exclamat, puſtulam inveni: indigitatque mediam anteriorem coli faciem proxime cœci terminum. Quem ad locum inſpiciendum cum omnes accurriſſent, non puſtulam modo, ſed & puſtulas audacter conclamarunt: adeo in re cupide quæſita vel fallax veri ſpecies incautis facile perſuadebat. Ipſe vero ſubridens eorum judicium excepi, brevique eo perduxi, ut faterentur ſe vana puſtularum ſpecie fuiſſe deceptos. Etenim per illam coli ſedem vaſorum meſocolicorum rami cum pinguitudine meſocoli decurrebant. In illa pinguitudine duæ erant in media anteriori facie inteſtini minutæ glandulæ conglobatæ ſemine cannabis non majores, quas excipiebat per ambitum pinguitudo, non tamen occultabat: ita ut ſub extima inteſtini membrana ſublivido colore glandulæ eminerent, puſtularumque

ſpe-

ſpecie proſpicerentur. Harum glandularum altera tranſverſum digitum ſuper inteſtino a meſocoli inſertione diſtabat, altera pollicem. Utraſque, membrana inteſtini, qua cludebantur, inciſa, extraxi, ſolidaſque inveni, neque exteriori facie, neque interiori ſubſtantia morboſi quidquam, & a reliquis glandulis congeneribus diverſum exhibentes. Fuit hæc certe obſervatio ſingularis conglobatas glandulas invenire inteſtinum altiuſcule inſidentes, ſed fuit talis, ut ſi perfunctorie fuiſſet excepta, falſa veri ſpecie, de puſtulatione inteſtinali perſuaſiſſet. De qua cum primum inteſtina detecta fuerant poſt abdominis inciſionem, nonnulli ſtatim etiam affirmaverant, fæcum inteſtinalium diſgregatis quibuſdam particulis decepti, quæ pellucidis diſtenti flatibus inteſtini parietibus intrinſecus applicatæ maculos extrinſecus quaſi puſtuloſas referebant. Sed propior inſpectio facile rem oſtendit, uti & compreſſio apertioque totius inteſtini, qua particulæ illæ ſeparabantur, intactumque inteſtinum, & immaculatum relinquebant. Renes, veſica urinaria, jecur, lien, cætera, quæ erant in obdomine, cum extrinſecus mundiſſima, tum intrinſecus labem notabilem nullam oſtenderunt.

XXIII. Ventum eſt inde ad pectus, in quo primum ſe utrinque exhibuit nequaquam ſubſidens pulmo; erat enim colore ſubatro, uti partes apparere ſolent, quum effuſo nigro ſanguine ſunt infartæ, & extra vaſa collecto. Nam preſſus pulmo facile cedebat, ſenſibili ſub preſſura incluſi ſanguinis diffugio, & ſtrepitu quodam nato cum ſubintraret loca, quæ bullulis aëreis tenebantur. Etenim per totam pulmonum ſuperficiem bullularum aërearum acervi diſgregati apparebant, quæ bullulæ tum

forte

ſorte eo ſe receperunt, cum ſanguis vi morbi effuſus in cellulas pulmonum aëri deſtinatas, expulerat aërem ſede ſua, eidemque recepto ſub finitimis ſuperficiei pulmonum cellulis, omnem ſe in trachæam reſtituendi aditum præcluſerat. Ex quo inæqualis pulmonum ſuperficies evaſerat, prominentibus huc illuc bullularum congeriebus, & ſimul diſcolor; nam ubi bullulæ erant ibi, quôd ſanguis non pervaſerat, atratus color deerat. Itaque non prominens erat modo pulmonis ſuperficies variis locis, ſed pallidior: ut multi primo intuitu, pro bullulis aëreis, puſtulas ſe videre varioloſas argutarent: quod poſtea attenta inſpectione quam eſſet falſum facile compertum eſt. Placuit acervos nonnullos pungere bullularum, ex quibus ut aër cum ſibilo eſt expreſſus, ſtatim illi concidere viſi ſunt, & ſanguinem recipere, reliquoque pulmoni ſuperficiem ibi fieri ſimilem. Trachææ autem apertio interiorem totam ejus faciem inflammatam exhibuit, quam omnem cruſta quædam nova integebat tegminis inſtar membranoſi, denſa, & ſubalbida, facile ſeparabilis, nihil diſſimilis a ſpuriis membranis illis, quæ ſuperficiem interiorum inflammatarum partium paſſim occupat (*p*). Purulentam expanſionem primo intuitu mentiebatur: ſed ab illis ſedibus nihil magis abeſſe debebat, quam puris materia. Etenim deglupta membranis illis, abſterſaque trachæa, continuiſque bronchiis (quorum habitus erat trachææ habitui conſimilis, niſi quod bronchia ſpuma quadam denſa ſubrubra erant pleniora, quæ cavum omne a trachæa occupabat) puſtula nulla varioloſa apparuit, ulcus nullum, nihil,

C

(p) Confer Commentarii de Iſchiade Nervoſa num. XXII.

hil, verbo dicam, quod rem ſuppuratam indicaret. Quæ res aberant etiam omnes a larynge, quam membranæ ſpuriæ eædem cum epiglottide inveſtiebant. Res profecto, quæ admiratione dignior apparebit, cum pharyngem dixero ad ſedem uſque ubi œſophagi initia coarctantur, puſtularum varioloſarum refertiſſimam. Œſophagus autem ad ventriculum uſque diſſectus, ſublactea, albeſcentique materia, infartus apparuit; cætera intactus.

XXIV. Reliquum erat caput, in quo minutius perſcrutando diligentiſſime incubuimus. Nonnulla enim animo inſita prætеritæ hoc genus obſervationes dubia reliquerant, maxime circa variolas, quæ interiora narium forte inſiderent, quæ declarare conſtitueramus. Hujus itaque cadaveris os patulum ſtabat, cujus cum labia obſervaremus puſtularum refertiſſima, buccæ ad quas inde tranſivimus eleganter puſtulatæ apparuerunt. Nam cujuſque buccæ ſedes ſumma, & ima, quæ ad cujuſque dentium ordinis gingivas, quantum extendebantur, pertinebant, mundiſſimæ prorſus erant; intermedium autem totum, quod dentes ipſos, eorumque ſerierum intervallum ſpectabat, linea videbatur confertiſſime puſtulata. Sicciſſimo glutine, vernicis inſtar, dentes illi veſtiebantur. Lingua ſuperne tota erat puſtuloſa, ſed inferne, qua ſub apice libera inſidet gutturi, munda omnino vitio omni carebat: mundi erant etiam ejus margines, qui intrinſecus attingebant ad gingivas. Palati fornix totus erat puſtuloſus, molli parte, & gurgulione non exceptis. Diſſectâ in orbem calvariâ, cerebrum apparuit nitidiſſimum, vaſis ſanguine turgentibus depictum, omni vel ſpecie caſſum puſtulæ varioloſæ. Vapor vix apparebat tum circa cerebrum, cum in

ipſis

ipſis ejus ventriculis; verum circa ſpinæ medullam, etſi certe parciſſimus, ejus tamen cavi capacitati complendæ erat ſatis. Quibus perſpectis, ſecundum horyzontem caput ſub calvaria eſt diſſectum, ſic ut medias ipſas nares tranſverſim accideret diſſectio. Ita nares iutrinſecus patefactæ quid a variolis eſſent paſſæ apertiſſime oſtenderunt. Nam veſtibula narium, quæ patentibus orificiis ſupero oris labio inhiant, puſtularum erant plena; inde totus qui erat tractus a veſtibulis ad pharyngem, qua narium viæ aëris tranſitui deſtinatæ terminantur, neque puſtula, neque vitio alio manifeſto undique tenebatur. Sinus maxillares, qui ab illiuſmodi ſectione medium aperti ſpectabantur, muci dites, uti narium reliquum, ſed integri, & vacui omnino varioloſo vitio apparuerunt. Quæ eadem erat reliquorum ſinuum ratio, frontalium, ethmoideorum, ſphœnoidalium. Aurium meatus primam flexuram, quæ conchæ continua magis patula eſt, puſtulis refertam habuere, reliquum uſque ad tympani membranam intaminatum.

XXV. En altera varioloſi cadaveris obſervatio, quæ ſi cum priori comparetur erit nonnullis quidem in rebus plane diverſa, quæ genium variolarum, mortiſque cauſſas ſpectent in utroque non ſimiles; ſed una tantum in re, cujus cauſſa in medium utramque protulimus, plane concordes videbuntur, ut interiorum ſedium immunitatem evincant a puſtulis varioloſis. Quam non hæ modo duæ, quas fuſius tradere voluimus, & ut cæteris eſſent fundamento minutius tradidimus, obſervationes evicerunt, ſed & quinque aliæ, una in puella, quatuor habitæ in pueris confirmarunt: quas quia nimis eſſet longum, & inutile negotium, ac tædio plenum

Digitized by Google

minutius enarrare, ſummatim, & qua parte ſingulare aliquid oſtenderint, recenſebimus. Nam puella nondum triennis duodecimo exeunte morbi die confluentiſſimis variolis extincta fuit. Eam a primordiis conſtans tenuerat alvi laxitas, qua excreverat quidem biliosa multa, quotidie, & fæculenta, ſed nonnihil etiam bonorum humorum. Belle ſe habere videbatur, & mente conſtare, ſic ut cibum quæreret interdum, & acciperet avidiſſime, cum decimo die, macris exiſtentibus adhuc puſtulis magna ex parte, ex veſiculis extremorum nonnullæ apparuerunt violaceo humore plenæ. Interim ſuppuratio generatim infirmiſſima videbatur, quam ego non a repletione ordinis veſicularum (111) varioloſarum, quæ fallaciſſima eſt, & naturalem potius illarum indolem ὑδατώδην arguit, quam ſtatum totius morbi, ſed a phymatum plenitudine ſoleo, ac nutritione æſtimare; quæ cum ea ætate morbi languida eſt, effœtas nimium arguit Naturæ vires. Spes nonnullorum in eo poſita videbatur, quod in tanta morbi malignitate altior febris aberat, & mentis emotio: ſed videram multis exemplis illos certius gangræna interiorum ſedium interiiſſe, qui, ſtante illo variolarum habitu, febre miti, tepore cutis, & pallore, ac mentis conſtantia tenebantur. Nam etſi ſtatim apertæ fuerint illæ veſiculæ fœdi coloris, & cardiacis incitatæ naturæ vires, & extrinſecus omni genere auxiliorum revocatæ, duodecimo tamen exeunte die, cum paullo ante ſomnum vivaciſſima puella apparuiſſet, impoſuiſſetque medicis adeo, ut de cruſtarum faciei remediis cogitaverint, obdormiſcere placidiſſime viſa eſt; ut autem reſipuit, convulſa eſt tota, concidit vultus, palluit, reſpiratio eſt inæquata,
factæ-

Digitized by Google

factæque inſpirationes citæ, & breviſſimæ; longiſſimæ, & protractæ exſpirationes (quod mortis præſentaneæ ſignum vidi ſemper certiſſimum): poſt horam expiravit. Abdomine diſſecto, inteſtina, & ventriculus gangrænoſa apparuere, conciſa etiam, & macerrima. Jecur gangrænoſum, & in tantam molem excretum, ut ultra ſex digitos hypochondrii marginem excederet. Reliqua integra, & ab omni puſtularum ſpecie libera. Pectus pulmones habuit ſublividos, ſed non nimium infartos, trachæam, & bronchia phlogoſi prehenſa, ſed a puſtulis immunia. Os, palatum, fauces puſtulata: interiora capitis ſine labe.

XXVI. Ex hac autem hiſtoria antequam ad aliud tranſeamus, hoc primum omnium opportunum fuerit inquirere, quid bilioſæ multæ alvi excretiones toto morbi tempore in varioloſis apparentes, aut cauſſæ agnoſcant, aut efficiant. Nam arguere ſepe illas jecur inflammatione graviter affectum, certum eſt, cujus cauſſa pravæ bilis copia gignatur ultra modum, quæ erumpens in inteſtina crebrius motæ alvi potens cauſſa fit. Magno hoc autem humorum in alvum confluxu, morbus varioloſus, qui in cute conſedit, nullo ad ſui maturitatem, & plenitudinem peragendam auxilio adjutus, crudus relinqui debet cutemque peſſumdare. Expedit igitur varioloſis, quo cognoſcatur hocne jecoris affectu alvi fluxus exſiſtat, an vitio aliorum humorum, qui ſollicitent inteſtina, diligenter dextri hypochondrii margines explorare, ut conſtet, exceſſeritne jecur terminos coſtarum ſibi præfixos, an ſuos intra limites contineatur. Nam ſi jecur non intumuit, quod facile preſſura deprehenditur, ejus inflammationis periculum poteſt haberi remo-

tum, & tuto alvi fluxus mederi poteſt. Contra ſi excrevit, anceps eſt ſiſtere alvum, ſæpe etiam nec obtineri poteſt; & tum potius oportet inflammationi viſceris occurrere, obtecto hypocondrio latiſſimo veſicatorio (XXVIII.), ſubacidis, frigido potu, cutaneis puſtulis aptis remediis (LXXIX.) adjutis. Cæterum etſi omnes morbi inflammatorii hanc bilis officinam præ cæteris impetunt, varioloſus tamen morbus genio ſingulari (LXXV.) huic organo ſtudet, atque ad inflammationem ſpecialius diſponit.

XXVII. Alterum æque dignum animadverſione occurrit, quod tam frequentibus exemplis vidi in artis uſu, ut nequeam ſilentio præterire: quæ gangræna viſcerum eſt extincta puella convulſionis noviſſimas vires poſt ſomnum expertam eſſe. Etenim genus quoddam convulſionum eſt, quod a ſomno aut apparet, aut exarcebatur. Plerumque autem vidi omnes, qui acuta febre correpti non aperte, & cum ευφορία judicati ſunt, ſi ſepe a ſomno convulſionem cum quadam mentis, ſpirandique difficultate patiantur, interiorum ſedium gangræna demum occumbere. Quod ſi æger a ſomno convulſionem ſentiens non febricitet, alicubui collectos habet extra vaſa humores, qui exitum intentent. Puerperas novi febre vacuas, quæ cum a ſomno convulſionibus prehendebantur, emiſſo ſponte ex utero, aut grumoſo ſanguine, aut alio noxio humore, liberæ evadebant. Pertinet igitur ad febricitantes periculum impendens a convulſione poſt ſomnum, quæ forte πόνος ille eſt, quem a ſomno mortalem pronuntiavit Hippocrates (q): quique non

(q) Aphoriſmor. Sect. II. 1.

Digitized by Google

non videtur pro *labore* ſimpliciter intelligendus, ſed pro actionum potius *difficultate* quadam cum niſu corporis, & convulſiva *contentione* (*r*). Quemadmodum videtur poſtea declarare voluiſſe, cum *in* FEBRIBUS *ex ſomnis timores*, *aut* CONVULSIONES; quæ a timoribus ſine cauſa apparentibus omnino prænuntiantur [*s*], *fieri*, inquit, *malum* (*t*).

XXVIII. Cujus quidem gangrænæ indicii ratio non eſt prorſus in obſcuro. Nam, donec febris eſt, ſtimulis certe corpus præter naturam laborat. Horum autem materia, ſive adhuc cum ſanguine commixta circulationem ſequatur, ſive alicubui incluſa deliteſcat, & ſedis alicujus inflammationem efficiat, cujus ſenſus febrem provocet; ſi a ſomno, a quo circuitus humorum tranquillior fit, & ſanguis facile noxias particulas deponit, ejus vires exacerbantur, indicium eſt, aut ſedem cœptam inflammari novæ materiæ acris additione ſtimulos auxiſſe, & referre nervorum ordini acriores, adeoque læſionem illam, & ſtagnationem continuo auctum iri, quæ in corruptionem loci tandem finiatur; aut acrem cum ſanguine antea mixtam materiem, ſomni tranquillitate captata, cerebrum, ac nervos invaſiſſe, eorumque ſtaminibus inhærere. Quæ nervorum, aut cerebri affectio non poteſt non trahere poſt ſe ſtaſes varias, & circulationis impedimenta in diverſis corporis ſedibus, ad quas nervi illi ita intenti, & circa vaſa adſtricti, pertinent. Omnis autem materia ſtimuli capax alicubi in corpore depoſita, ſi mora, & quiete, ut in

(r) Conſule SUIDAM in voce πόνος p. 152. To. 3. KUSTERI.

(s) Φόβος ἄλογος ἐς σπασμὸν ἀποτελευτᾷ. Coac. 4.

(t) Aphoriſmor. Sect. IV. LXVII.

ſomno, nimium ferociat, activiorque fiat, eſt ingenii diſſolutorii, cauſtici, & gangrænoſi. Nam ſola gangrænoſa diatheſis humorum hoc magis inſoleſcit, quo quiete gaudet majori: cum reliquæ diatheſes, circulatione aucta, ferociant; minuta, & tranquillata, manſueſcant. Res evicta experimentis, & frequentibus, & præclaris (*u*). Petechiali febre maligna correptis, quorum ſanguis gangrænoſa diatheſi eſt maxime infectus, qua ſede longiori incubatu pigreſcunt humores, uti frequentius fit in natibus, oſſe ſacro, dorſo, dum morbus judicationi intendit, fiunt facile decubitus; ubi quieſcens, quæ circuitum obibat, materies gangrænâ partes velociſſime deſtruit. Cujus jam ita peractæ indicium certum eſt, ſi circa dies judicatorios ſine ratione, ideſt ſine ſenſibili evacuatione, & proportionata, febris illa jamjam ferox momento pene deſinit, ſerena mens dudum inconſtans fit omnia demum ſanitati, miraculi ſpecie quadam, repentino plaudunt. Hæc namque cum fiunt, ſtimulos antea urgentes quieviſſe apparet, adeoque ſi evacuata eorum materia non eſt, alicubi eos latere, nec ſentiri; quod argumento eſt, ſedem, quam ceperunt, ſenſu, ideſt vita privaſſe: quæ mutatio locorum eſt ſummus gangrænæ gradus, quem dicimus σφάκελισμὸν. Et qui diuturna ſpontanea laſſitudine correpti animo facile linquuntur, his febris ſuperveniens in gangrænam deſinit. Si febris abeſt, convulſione repentino moriuntur. In cæteris, quæ numeroſiſſima habeo, mulieris exemplum ſpecialis phænomeni cauſſa placet referre. Annos nata quatuor & triginta, poſt elapſas nonnullas ani-

(u) Conferenda omnino TULPII Obſerv. XLVI. Lib. III.

animi ægritudines in diuturnam ſpontaneam laſſitudinem invita incidit. Multos poſt dies modo cibum captura, quem ut plurimum coacta, & vix aſſumebat, modo exceſſura domo, modo ſedens, & conſtans, ſine ratione deficiebat animo. In lectum demum repoſita, putrida febri, ſed lenta, corripitur. Decimo tertio ſpontanea gangræna pedem lævum prehendit, mox dextrum: coërceri nullo pacto poteſt, & intra viginti quatuor horas ad pubem uſque venit: tum demum ægra moritur. Cruribus appoſita fuerant in febris decurſu veſicatoria. Res mira apparuit: gangrænam omnia vaſtantem, ſedem veſicatoriis ulceratam, & aream omnem ad duos circum tranſverſos digitos ſalvam, immunemque reliquiſſe. I nunc & nega in febribus gangrænoſis vim cantharidum utilem, & in viſcerum inflammationibus utilitatem veſicantium ſuper ſedem affectam. Quæ ſi non alio, eo ſaltem argumento debet eſſe maxima, quod, ſpiritu cantharidum tranſverſim omnia pervadente, gangræna ſubjectarum partium arceatur. Qui tantus effectus tribuendus certe videtur non ſolius ſtimuli virtuti, quæ ſolidis partibus, ad quas uſque cantharides perveniunt, communicatur, & apta nata eſt excitandæ illis in ſolidis, & vivificandæ vi motrici, cujus cauſſa gangræna, quæ moram humorum, & pigritiam poſcit, arceatur; verum etiam diſſolutoriæ cantharidum virtuti, qua liquantur humores, & quandam circumeundi facilitatem accipiunt. Etenim ſuper uncias duas macræ vaccinæ carnis cum una ex facie pulverem cantharidum aſperſiſſem, tenerior caro illa citius evaſit, liquamenque cœpit extillare copioſius, quam feciſſet æquiponderans carnis altera portio, quæ fuerat ſibi relicta ſine

can-

Digitized by Google

cantharibus. An cantharidum illi acerrimi ſales aliquid habent ἀλεξητήριον, quo vel attactu partes muniant adverſus gangrænam, vel ipſum, cui occurrant, deſtruant venenum gangrænoſum? Equidem ſi una eademque eſt materia, quæ viſcus primo invadens inflammatione adoritur, inde victrix facta in ditionem veluti redactum ad gangrænam perducit; apparet ſuper loca intrinſecus inflammata quantam utilitatem cita veſicantis applicatio poſſit afferre. Quod ſi non tam evacuatione materiæ, quæ emittitur, quam cantharidum virtute operatur, id maxime procurandum eſt, ut cantharidum virtutem repetito locus ſentiat. Itaque ſoleo localia illa veſicatoria poſtquam per duos treſve dies manarunt, ſi non ſponte, quod naturæ beneficio ſæpe fit, ſaneſcunt, arte claudere, & poſtquam loca fuerint ſolidata, novum veſicatorium adhibere. Res noſtris experimentis multoties confirmata. Etiam nuper pleuritico graviſſime decumbenti tria veſicatoria felici ſucceſſu hac methodo ad ſedem affectam iterari juſſimus. Sed ad inſtitutum revertamur.

XXIX. Hactenus varioloſæ puellæ hiſtoria tradita eſt, quæ habuit omnia, quæ ad ſedes variolarum ab interioribus locis ablegandas pertinerent, a prioribus illis minime diſcrepantia. Sequatur modo puer, cujus variolis defuncti caſum mihi certe amarum adhuc inter illos recenſeo, quos in vita pertulerim non ſine ſumna animi ægritudine. Etenim etſi, niſi quod erat homo, nihil quicquam vel a natalibus, vel ab animi, ſortiſque dotibus eum plurimum commendaret, eo tamen titulo dolentius vidi occubuiſſe, quod, omnibus ad curationis finem feliciſſime perductis, dum nihil ulterius

timen-

Digitized by Google

timendum videbatur, mors inexſpectata occupavit. Vix quadriennis ex infima plebe, tinea capitis ſicciſſimi correptus, receptus fuerat in Noſocomium. Sub finem Octobris varioloſa febre invaſus noſtræ curæ commendatur. Ad quintum decimum diem omnia belle procedebant: eruptio fuerat magna, ſed diſtincta, variolæ pene omnes umbilicatæ; nam veſicas certe internoſcere non potui, quod magnum benignitatis indicium eſt: creverant, repletæ fuerant, elatæ omnes, turgidæ bono pure. Febris reſponderat morbi ingenio. Sanguis ei, ut fere ſoleo, non miſſus, ſed in cruribus, quæ habebat mundiſſima, raro ſpectaculo, ab ipſis propemodum genibus ad pedes, ne una quidem puſtula nata erat. Crura interim veſicatoria receperant, quorum fuerat egregia vacuatio. Cibum avide quæſierat, bibaciſſimus, ventrem quotidie a fine eruptionis craſſis fæcibus exoneraverat, urinæ fuerant multæ: vegetus, alacris, impatiens ſtimuli puſtulas ſibi pene omnes dilaceverat. Decimo quarto purgans receperat: dejecerat pauca. Sed decimo quinto, omnibus repente commutatis, ſcena fit infauſta: concidunt vires, palleſcit, ſupinus immobiliter fit, oritur reſpirandi difficultas cum ſtrepitu quodam materiæ bronchia inſidentis, pulſus minuti fiunt, & crebri, caput opprimitur, convulſus demum æger occumbit.

XXX. Sane quam indolui, cum ereptam, præciſamque mihi ſpem de ægro vidi, quam bonis conceptam indiciis tamdiu ſecurus alueram. Sed tamen perſuaſus de pulmonum infartu, in quos morbus paſſim fallax clam decubuerit, rei certus ad cadaveris diſſectionem acceſſi. Sed quam vana ſæpe noſtra ſunt judicia! Initium diſſecandi a capite

factum

factum eſt. Sed antea in corpus univerſum extrinſecus ſpectavimus, quo ſe tanquam anteacti belli ſcena offerebatur. Nihil erat animadverſione dignum, niſi quod membrorum pueri rigiditas eſſet nulla; dorſum, in quod decubuerat, univerſim luberet; & abdominis tegumenta fœdo virore liveſcerent. Puſtulæ ad unam omnes, quæ integræ ſuperfuerant, bono pure plenæ viſebantur; quas ut juſſi ſecundum altitudinem aperiri ad pinguitudinem uſque, cavum vidi habere purulentum, cuticulâ, cucurbitulæ inſtar aſſurgente, fornicatum; cujus craſſitudo; evaſerat enim ſpongioſior, molliorque; cum craſſitudine cutis, quæ puſtulæ erat ſubjecta, comparata eam prorſus æquabat. Caput inde diſſectum elegantiſſima habuit interiora, nec ulla vitii ſpecie culpabilia. Nares tranſverſim (xxiv) apertæ munda a puſtulis omnia oſtenderunt in viis aeris, & ſinibus: veſtibula tantum puſtulaverant. Diviſâ in mento maxillâ, ſectioneque protracta per linguæ medium ad pharyngem, labia, buccæ, lingua ipſa, palatum, ipſa pharynx, puſtulis prorſum caruere. Sectione perducta per medium laryngis ad trachæam totam, hæc quoque non modo nitidiſſima apparuit, & egregie ſana, ſed ne tantulum quidem vel ejus ruboris, vel ejus ſpumæ continuit, qua alias (xxiii) refertiſſimam obſervaveramus. Res mihi inexſpectata, qui animo præceperam colluvie magna humorum ſedes illas infartum iri.

XXXI. Sed pectoris apertione certiora mortis indicia exſpectabamus. Quo tamen diſſecto, pulmones apparuerunt optimi habitus, vacui, ad dorſum recepti, niſi quantum morboſis multis foliaceis ligamentis, quibuſcum pleuræ adnati undique erant, retinebantur. Quæ ligamenta jam pridem

fuiſſe

fuiſſe nata, antea quam æger in variolas incurreret, argumenta erant multa: præcipuum autem præſens pulmonis habitus, & integritas, quæ recentem illorum ligamentorum præter naturam ortum comitari non ſolet (x). Non quod ipſe credam, ſine præſenti pulmonum inflammatione ligamenta illa oriri non poſſe; nam utut ea frequentior illorum origo ſit, poteſt tamen pulmo inflammationem ferre citra hujuſmodi productiones; poſſunt & productiones ipſæ citra pulmonis inflammationem oriri. Vidi mulierem, quæ ante annos aliquot dorſalem pleuritidem paſſa fuerat, in qua ſiniſtri pulmonis ſedes callum habebat albiſſimum, duriſſimum, cartilagini parem, cui reſpondens pleura coſtarum, quam attingebat, ſimiliter erat calloſa; miro ſpectaculo, ut non callus modo callo, ſed pulmonalis calli extenſio, quæ erat inæqualis, & fere ad quatuor tranſverſos digitos, extendebatur, extenſioni quadraret calli pleuræ; citra tamen, ſi viciniam, & contactum excipias, vel minimam ligamentoſam connexionem. Ut facile agnoſceres, partem alterutram inflammatam attactu ſolo alteram ſibi proximam infeciſſe: quam proprietatem inflammationis contiguas partes contagio inficiendi, pulchris exemplis habeo confirmatam, quæ non ſunt hujus loci. Vidi pariter illiuſmodi ligamenta pleuras cum pulmonibus conjungentia, quæ naturalem potius, quam morboſam originem ſapiebant. In Viro quinquagenario, aſcite defuncto, quem Decembri menſe diſſecui anni 1757. rem pulcherrimam obſervavi. Pectore luſtrato, pulmones bene conſtitutos video ad dorſum ſe recepiſſe, ſed octo ſini-

[x] Confer Commentarii de Iſchiade Nervoſa num. XXII.

ſiniſtra, undecim dextra, habenarum inſtar, ægregie diſtincta, & terminata ligamenta habere, quibus circum a pleuris veluti ſuſpendebantur. Tæniæ erant membranaceæ, æqualiter terminatæ, firmæ, ad duos treſve traſverſos digitos longæ, hinc pleuræ coſtali, inde pulmonali continuæ, fibris longitudinalibus pene tendinoſis intextæ, ordinatis, parallelis, firmiſſimis, ut incidere oporteret, cum facile rumpi diſtractione non poſſent. Hoc ex habitu negaſſes rem eſſe adventitiam; ſed illud acceſſit, quo naturalem originem ſibi magis vindicabant. Vaſa ſanguifera a pleura ad pulmones fibris illis interiuncta, & parallela decurrebant, per quæ mutuum ſanguinis itum reditumque de pleura ad pulmones pulcherrimum erat inſpectare. Res profecto elegantiſſima, quam dignam putavi, quæ in publico illuſtrium Virorum conſeſſu, quem domi tum ſolebam celebrare, oſtenderetur: quæque ex parte faveret, minimum excuſaret, opinionem quorumdam veterum Anatomicorum hæc aſſerentium ligamenta ſecundum naturam. Nam talium productionum extra vaſa, & tanquam extra animal generatarum, ni fabrica nimium ordinata, & elegans, at vaſculoſa certe natura alias difficillima eſſet explicatu. Quamquam noviſne cum partibus vaſa gignere nova poſſit animal, uti poſſe non negabat Ruischius (y), ita res mihi videtur ob nonnullas obſervationes non neganda. Certe vero uberior pulmonis erga pleuram, aut pleuræ, ſudor, ſufficit quo poſſint ligamentoſæ propagines internaſci, qui ſine multo ſanguinis has ad ſedes accurſu non gignitur.

(y) *Et credo, & dico, nova vaſa naſci poſſe, nova oſſa, nova ligamenta*. Epiſt. ad BOERHAAVIUM p. 76.

tur. Ex quo cum in pectore pueri, de quo ſcribimus, neque illæ partes ſanguine turgentes, neque inflammatæ apparuerint, ac ne ligamenta quidem ipſa vaſculoſa, videbatur res neque ſecundum naturam, neque recenter efficta. Nam pulmones quidem rubebant uterque in dorſo, ob naturalem ſanguinis in ſupino decubitum, ſed inde aberant ligamenta. Et diſſectus per medium uterque pulmo rem albam expreſſo ſanguini intermixtam exhibuit, quæ nonnullis viſa erat purulenta; ſed alba ſpuma eſſe compertum eſt, de bronchiorum ramis diſſectis expreſſa, in quibus erat collecta. Cæterum pulmonum reliqua, & pectoris, erant integerrima; cor ſolum duriſſimum, & tanquam in nodum conſtrictum; ut facile appareret in convulſionis ſtatu quieviſſe.

XXXII. SPE tandem decepti, qua ad credendum ferebamur, fore quidem procul dubio, ut in pectore apparerent ejus mortis cauſſæ manifeſtæ; tanto majori cura ad abdomen perſcrutandum trahebamur, in quo hoc minus ſuſpiciones invaluerant, quôd fere perpetim ſidens, quotidieque exploratum, nihil oſtenderat, quo vel viſceris alicujus læſionem, vel inteſtinorum indicaret. Nec equidem prima diſſecti ventris obſervatio omnino diſſentiebat, ita ſe omnes partes, quum ſitu, tum habitudine integerrimæ exhibebant. Jecur namque totum pulcherrimum τῷ θώρηκι, ut ajebat HIPPOCRATES (z), ideſt, coſtis ſuis incluſum; lien inconſpicuus ſuum receſſum non evaſerat; ventriculus ſitum habebat ſibi proprium, quum pauco cibo, potuve, quem includebat, diſtenditur; omenta ſalva,

(z) Ὅ, τε γὰρ θώρηξ καλεόμενος ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται. In libro de Arte cap. XVII. p. 10. T. I. edit. LINDANI.

va, ſalva prorſus & ſana, quodque erat mirum, fæcum mundiſſima craſſa inteſtina. Omnia demum quærenti quid quæque pars in bona, & integra eſſet machina, ultro pleniſſime explicabantur, ſed occiſæ cauſſas inveſtiganti tenebræ undique ſummæ. Venit in mentem a ventriculo ad anum aperire inteſtinum: ea demum res mortis cauſſas, adhuc fruſtra quæſitas, aperuit. Diſſecto enim duodeno, a jejuni principio vix ad pedum duorum longitudinem ſectio procurrerat, cum res ſe oſtendit plane nova; totum namque inteſtinum modice flatu patulum nitidiſſime albeſcebat, & ſola, quæ ſequebatur, jejuni portio per quatuor, & ultra, pedes rubebat tota, macra erat ſimul, & contracta. Quam ſedem ſic habentem cum contrectari juſſiſſem, rei plena viſa eſt: & ideo digna, quæ cautius, uti ſtatim factum eſt, aperiretur. Quanta ejus erat extenſio lumbrici confertiſſime convoluti, prægrandes, poſt decem a morte horas vivaciſſimi, ſucci turgentes, & innutriti, complebant, quorum numerus (nam placuit noſſe) centenarium excedebat. Lubricis detractis, poſtquam reliquum inteſtinum perſectum eſt, omnia apparuerunt ſecundum naturam. In ea autem ſede, quæ coli eſt propter ilei inſertionem, glandulas duas ſuper inteſtino conglobatas etiam obſervavi interceptas productione illa meſocoli, quæ illac prorepit ad cœcum, non tamen adeo altas, ut alias (XXII) videramus; ſed certe inteſtino inſidentes, & integerrimas. A qua ſede in pueris poſtea, iteratis obſervationibus, vidi, nunquam illas glandulas abeſſe: in adultis vero abſunt conſueta naturæ lege, qua partes incrementi tempore diſtrahuntur, atque ultra, citrave ſitum, quem antea tenuerant, prout ratio incre-

menti

Digitized by Google

menti tulerit, vergunt. Inteſtino enim extrorſum veniente, & a meſocolo firmius lumbis fixo ſe diſtrahente, glandulæ illæ cum meſocolo relictæ non ſequuntur inteſtinum. Cæterum cum viror tegumentorum abdominis gangrænoſas fore ſubjectas carnes perſuaſiſſet, contra id quod putabamus, nitidiſſimas, & integerrimas deprehendimus.

XXXIII. QUÆ cum vidiſſem, non eo tantum nomine mihi venit accepta ejus pueri obſervatio, quôd confirmaverit interiorum ſedium a varioloſis puſtulis integritatem, ſed ſane etiam, quôd frequentem certe cauſſam aperuerit, mihi adhuc obſcuram, mortis, quæ ſæpe varioloſis, morbum ipſum feliciter egreſſis, convulſionum repentino adventu, ſuperveniat. Et accidit ſingulari caſu, ut iiſdem diebus puer alter ad diſſecandum afferretur ferme ejuſdem ætatis, quem referebant, qui adfuerant ægrotanti, duodecimo morbi die cum pauciſſimas, & benigniſſimas variolas habuiſſet, bene maturatas, & fere univerſim perſiccatas, in media ſpe ſalutis, momento temporis, convulſione oborta, occubuiſſe. Cujus interiora cum naturalem modum non egreſſa viderentur, ſola, quæ longiſſimo tractu rubebant, tenuia inteſtina lumbricorum grege numeroſiſſimo replebantur, vivacium pariter, & qui duodenum invaſerant, atque ventriculum. In qua re primum illud occurrit animadverſione dignum, tantam eſſe lumbricorum cum varioloſis ſocietatem. Non quod aliquando abeſſe lumbricos poſſe negem, aut quod putem variolarum acceſſu fœcundari, quod fieri quidem poteſt, at demonſtratione deficitur: ſed quod lumbricorum progenies variolarum materiâ adeo nihil quicquam afficiatur, ut potius pingueſcat; nam vel morbo

 ipſo

ipſo exacto, vivax, & plena obſervatur; nec unquam illi, durante morbo, inteſtinum relinquant, ni aliqua medicaminis vi ſedem dilectam deſerere cogantur. Videntur etiam a calorifica febre, quæ ſequitur varioloſos, & putridos humores in eorum inteſtina cogit depluere, capere alimoniam: nam, ut febris quievit, ſaturrimi quidem occurrunt, ſed ſedem priſtinam, quam adhuc quieti tenuerant, deſerunt; argumento deeſſe tum illis ſe alendi materiem. Quod ut oſtendit putrido illos ali (quemadmodum hos vidi vermes alias poſt viginti quatuor horas in cadavere vivaces, cujus ventriculus, & magna pars tenuis inteſtini, lurido, fuſcoque humore redundabat, in quo illi ludebant; qui humor affuſo ſale tartari alchalino, & oculis cancrorum, nihil quicqnam efferbuit) ita defectu alimenti fodicare parietes inteſtini, quo cluduntur, eoſdem inflammare, & in tantam convulſionem ciere nervos principes corporis humani, plexum meſentericum facientes, ut pectus, & cor, illud reſpirationis, hoc circulationis munia, convulſione impedita, difficile primum, mox penitus exſequi non poſſint. Quam tantam lumbricorum poteſtatem convulſiones mortiferas excitandi, magnis nunc, quæ mihi plurima ſuppetunt, exemplis, nec alio etiam ſenſu inutilibus, fuſe oſtenderem, ſi integrum mihi eſſet extra propoſitum longius evagari.

XXXIV. Nunc ea mihi videtur in hoc tanto negotio digniſſima animadverſione materia, ut modus inquiratur, quo in varioloſis de vermium præſentia ſecuri eſſe poſſimus, & ratio conſtet, qua maturrime poſſint vitari mala, quæ ab illorum præſentia impendent. Etenim mihi ſedulo attendenti ad illas, quæ in varioloſis lumbricorum præſentia

ferat,

ferat, præſignificationes, occurrerunt quidem multa ſed æquivoca, quibus certo ſenſu indicii character non poteſt aſſignari. Nam ſigna illa, quæ ſolent in ſanis de lumbricis facere ſuſpicionem, pallor faciei, oculi paventes, tremores, & ſaltus in ſomno, cum quadam inſolita edacitate, aut deſunt, aut univoca non ſunt in varioloſis, qui citra vermes nonnulla ex his ſignis morbi ipſius ingenio ſæpe oſtendunt. Sed tamen inſolitus quidam famis ſenſus nullo non morbi tempore efficax, etiam cum morbus ſummo in vigore conſiſtens aliô certe ſtimulorum cauſſa maximorum mentem avocaret, non levi poteſt ſuſpicioni eſſe, lumbricorum edaciſſimum genus inteſtina inſartum ire. Cui ſi ventris quædam circa umbilicum permanens depreſſio acceſſerit cum quadam ad ſpinam ſubſidentia, indicii vires præſtabunt; nam hoc habent individuum lumbrici, quod ſi multi ſunt, quo ſenſu necant, amant unionem, ſedemque tenuis inteſtini, quam incolunt, adſtringunt, & contrahunt, ac ſi deſcenſum alimoniæ, antequam ſibi proſpexerint, alio vetent concedere. Ex quo puto fit, quod ſedem ſibi propriam tenuia maxime proximiora ventriculo, non craſſa deligant inteſtina: quæ nunquam ſubeunt, niſi antea occiſa, aut noxio alimento impetita, & fugata. Quemadmodum memini puero accidiſſe, quem immodica vini ſpiritus ingurgitatio pulmoniâ intra diem ſuffocavit: in quo magna lumbricorum vis mortuorum tota pene ſe in craſſa redegerat inteſtina: quam hiſtoriam alias fuſius dabo. Vidi tamen (quod factumne ratione ſit, an fortuita quadam rerum connexione exſtiterit, non auſim decernere) pedum crurumque variolas, aut raras, & ſerotinas, aut propemodum

nullas adveniſſe pleriſque eorum, quorum ſcatebant lumbricis inteſtina. Quæ res mihi ſæpe viſa, ſi originem vere aliquam habet, & effectum ab ea cauſſa, certe non diffiterer difficilem habere explicationem. Niſi forte quis, quòd inter pedes, & inteſtina magnus ſit conſenſus, ejus rei rationem ſe crediderit intelligere. Veruntamen conſenſus etiam iſte quam ſignis multis elucet, tam obſcuras pariter, & inextricabiles habet cauſſas; ut qui eo confugiunt, probabilitatem phænomeno potius adjungere, quam ejus intelligentiam videantur poſſe augere. Nam certe quibus pedes præter rationem ſicci fiunt, & frigidi, convulſa indicantur inteſtina, & e contrario, laxis exiſtentibus inteſtinis, pedes caleſcunt, & bene perſpirant. Sed qui hæc habuerit comperta, & mille alia, quæ hanc veritatem confirmant, experimenta, an ideo facile intelliget, aut quomodo hoc ipſum fiat, aut quomodo lumbricis referta inteſtina, pedum, crurumque cutem puſtulare propemodum non ſinant? Ipſe igitur etſi illius conſenſus certus ſim, qui etiam viderim diuturne dyſentericum, bis, ſponte orto ad malleolum ulcere, curatum, qui eo ulcere clauſo fuerat recidivus; & pluries alvi fluxu longiore vexatos, veſicantium opera ulceratis malleolis, promptius convaluiſſe; malo tamen in varioloſis rem illam ulterius ad diſquirendum proponere, quam non certi phænomeni cauſſas certas inquirere.

XXXV. Nolim vero tanti fieri minutam iſtam, in varioloſis, ſignorum, quæ lumbricos arguant investigationem, ut in eorum, vel incertitudine, vel defectu, tamquam certis indiciis deſtituti, ab ægris in magno periculo ſuccurrendis abſtinere debeamus. Nihil enim vetat ſuſpicionem ipſam univer-

ſæ

Digitized by Google

ſæ rei ſufficere, &, tanquam de præſentia vermium certi eſſemus, ſuccurrere ægrotantibus. Ego quidem ex quo tempore tantum a vermibus imminere periculum deprehendi, & eo retuli frequentiorem certe cauſſam, diu ſedulo quæſitam, funeſtorum caſuum, qui nonnunquam elapſos feliciſſime varioloſos ex inopinato peremerunt, ſtabilem methodum ſuſcipere non dubitavi, quam nunc conſtanter adhibeo, ita omnibus medendi varioloſis, vel ab ipſis morbi initiis, ut ſine ullo variolarum detrimento, quin emolumento potius, a vermium periculo ſalvi fiant. Etenim ſoleo quotidie ægris, vel in pauco lacte, quod mire vermes allicit, nec nocet varioloſis, vel in juſculo dilutiſſimo, aut modico vino, æthiopis mineralis grana decem, aut duodecim ſummo mane, & veſpere exhibere; quem ut credam efficaciſſimum ad hos vermes expellendos, manifeſtis & multis experimentis ſum convictus. Nam pluries vidi varioloſos ab ejus uſu vivos lumbricos fæcibus immixtos dejeciſſe; quod inimicæ vermibus æthiopis naturæ argumentum eſt manifeſtum; nonnunquam & mortuos noviſſima morbi declinatione exiviſſe. Præterea ut ex omnibus vermifugis hoc ſeligerem, & in uſu potiſſime retinerem, fecit etiam periculi abſentia alvi vias ejus uſu commovendi: qui ſolet effectus probata vermifuga ſequi propemodum univerſa. Nam in varioloſis nihil forte ad uſque plenam morbi maturitatem nimio alvi profluvio eſt pernicioſius. Ad hæc, vermifuga illa purgativa nec quidem efficacem ſæpe, ut opus foret, præſtare ſolent effectum; quandoquidem, alvo ſollicite mota, conturbant potius vermes, & excitant, quam expellunt; inteſtina magis etiam conſtringunt, retinendiſque lumbricis

Digitized by Google

formant aptiora. In hoc autem negotio, ut ſpem medentis effectus ipſi æquent, illud in primis oportet meminiſſe (xxxiv.), lumbricos ut purgante expellantur, aut necandos antea eſſe, aut valenti vermifugo concitandos. Ideoque qui ſtatim ſolis purgantibus dant operam, iiſque inſiſtunt ſpe falſa decepti vermes educendi, ii ſciant exhaurire ſe ita poſſe corpora, & perſiccare, vermes autem educere non poſſe. I nunc & opinare, quod purgatus etiam pluries aliquis æger ſit, aut lubricam ſervaverit alvum, nec vermes unquam emiſerit, ſignum eſſe lumbricos in ejus inteſtinis non latere. Nam hic puer, cujus modò hiſtoriam dedimus, poſtquam alvum toto morbi tempore ſervaverat apertam, & purgatus egregie fuerat, rebus omnibus feliciſſime lætis, convulſus a vermibus repentino occubuit.

XXXVI. Verum non habet uſus æthiopis mineralis vermes unam cauſſam, qua ſe maxime commendet varioloſis. Nam variolarum ipſis puſtulis favendi ejus tanta eſt, & tam conſpicua facultas, ut cum vermium cauſſa primum ſuſceperim exhibere, experta iſta ejus commoditate, & efficacia, poſtea, etiam cum ſuſpicio omnis vermium abeſſe videbatur, ipſarum cauſſa variolarum omnibus dare varioloſis inſtitui. Etenim ſemper vidi conſtantiſſimo experimento, nutritionem, & complementum puſtularum varioloſarum feliciter promoviſſe. Et certe ſive ita mea fortuna tulit, ſive remedii vires tantam felicitatem meruere, adhuc eorum vidi neminem, qui bona methodo ab ipſis morbi initiis hoc remedium aſſumſerunt, macritudine puſtularum, & imbecillitate laboraſſe. Imo quoties parvæ, tardigradæ, depreſſæ, impeditæ, variola-

rum

Digitized by Google

rum puſtulæ videbantur, nunquam non fuiſſe elatas vidi, vel in provectiori ætate morbi, ſuſcepto liberaliter uſu æthiopis mineralis. Quam ob rem inter omnia, quæ vermium necandi poteſtate laudantur, hoc ipſe remedium & laudavi maxime, & conſtanter adhibui, quod vel adſint vermes, vel non adſint, tuto poſſit, & cum variolarum fructu adhiberi. Nam præter virtutem vermes necandi, vis ſive ſolvendi lentos humores, expediendique ad exitum, ſive aperiendi cutis vias, & expulſioni morbidi aptiores reddendi, eſt in illo certe præclara. Illud etiam accedit, quod paſſim vidi, & omnes ſciunt, quotquot medicinæ ſtudium induxit ut noſtris ægris adeſſent, exacta variolarum curatione, fere omnes æthiope curatos puſtularum mox apertarum fundum non ſalva tantum, & integra cute, ſed ſæpe eminenti, & turgidula præditum oſtendiſſe: quo memini nonnullos ad ſuſpicandum fuiſſe inductos, illum ſulphuris, & mercurii uſum vim cauſticam, & erodentem fortaſſis lenire potuiſſe ipſius materiæ varioloſæ. Quæ illorum fuit quidem ſuſpicio, ſed, ut mihi videtur, non prorſus ἀλογίςως nata de remedio, cujus corrigendi facultas multis aliis in morbis paſſim eluxit, venerea præſertim lue, & hectico viro. Quæ duo, cauſſam certe agnoſcunt acerrimæ indolis materiam nihilo varioloſa mitiorem, ut quodcumque ab æthiope levamen acceperint, non ſine acredinis fieri potuerit mitigatione. Cujus rei in ipſis etiam earum rerum effectis rationes multæ apparent manifeſtæ. Quis enim videat nata in glande, aut ore ulcuſcula venerea, calido antea vino, & melle, quotidie elota, mox minerali, alchalinove æthiope conſperſa, paucos intra dies tutiſſime ſolidari,

ideſt ſine metu, ubi fuerit tempeſtivum, ſupervenientis bubonis inguinum, aut gutturis, & neget veneni illius ulcera inſidentis vim edomitam eo remedio? Quis luxuriem carnium glandulosarum cernat in apertis inguinum bubonibus ſæpe ad tædium pertinacem, ſuperpoſito unguine molliſſimo baſiliconis, vel althææ, immixto æthiope ad tertiam fere partem, brevi refrænari, ac deſinere; & nollit affirmare veneni venerei ferociam, eo remedio edomitam, nutritionem illam morboſam ſtimulo perenni procurare deſiviſſe? Sed vidi præter innumera, quæ hic locus ne ſummatim quidem ſinit attingere, venereorum affectuum exempla, multa, & luculenta pulmonum vitia, maxime minacia, ejus remedii uſu percurata. Cujus rei ſunt adeo in oculis omnium documenta, ut pigeat numerare. Centies in Noſocomio expertus ſum in aſthmate humorali, in acriori tuſſi, in diuturna rheumatica pectoris labe tabis ſæpe prænuntia, in febribus lentis diuturnis, meſenterii vitio prognatis, in tuberoſis pulmonum affectibus, ſummam ejus æthiopis utilitatem. Ut adeo acrimoniæ humorum emendandæ, ubi cætera omnia deſunt, præſidium efficax in eo ſit. Scio autem hanc tantam efficaciam communem videri poſſe æthiopi cum hydrargyro ipſo, quod ejus dimidium eſt: ſed proprium certe habet illud omne, nec paucum, quod ab adjuncto ſulphure proficiſcitur. Vetuſta enim ſunt experimenta utilitatis ſulphuris ad venereum virus edomandum. *Multi*, inquit egregius quondam medicus, & inter paucos audiendus Nicolaus Massa, a venerea lue *ſulphuris uſu liberati ſunt*, & meminit hominis, *qui ex potu ſulphuris pulveriſati, bis in die, tres, aut quatuor drachmas ſumens pro*

vice,

vice, ſero, & mane, videlicet per multos menſes, tandem a doloribus, & ulceribus cum gummi ab antiqua ægritudine liberatus fuit, ſine aliquo alio medicamine ulceribus appoſito (zz). Quem locum retuli, ut appareret, in æthiope minerali quæ uniuntur elementa, ea certe vim præ ſe ferre venereæ acrimoniæ, aliarumque congenerum, emendatricem.

XXXVII. Quod igitur argumentum a nutritione, & eminentia fundi puſtularum varioloſarum in illis frequenter occurrente, qui æthiopem uſurparunt, deſumebatur, ut ejus vis emendatrix acrimoniæ varioloſæ quadantenus argueretur, ſua habet, nec inſcita, fundamenta. Nam certe variolæ, quæ ſibi relictæ fundum illum oſtenderent, benigniſſimo veneno cenſerentur excitatæ. Commodum autem eſt videre eo in caſu frequenter eſſe variolas æthiope curatorum; nam virtus id procuret, ſorſve remedii ſit, magnum certe ad illud uſurpandum afferre debet momentum. Itaque, incipiente eruptione, exhibitionem æthiopis ſuſcipio, nec dare antea deſiſto, quam puſtularum perficcatio fuerit omnino perfecta. Ut nihil eſt enim, quod ab æthiopis uſu tempeſtive ſuſcipiendo varioloſos poſſit arcere, ita nihil ptofecto ab eodem diutius protracto reſtat timendum. Nam neque adhuc vidi varioloſum in quo æthiopis uſus moverit ſalivationem; ſymptoma in varioloſis adeo ab æthiope non timendum, ut potius, ſi morbi ingenio inducatur, ſperandum ſit mitigationem ab æthiope poſſe accipere. Nam in tanto hujus remedii uſu millies quidem vidi in Noſocomio venerea lue affectos ſalivationem incurriſſe,

(zz) De Morbo gallico cap. v.

ſe, fere numquam tamen ante quartum decimum diem, quod communius eſt ſtadium variolarum, & ſemper leniſſimam, ſemper ſine ulla conſpicua ulceratione palati, aut faucium, verbo dicam, ſemper utilem eliminatione morbidi, nullo unquam pacto noxiam. Quam tantam ſalivationis lenitatem ſulphuri, quod continet, facile adſcribo. Eliminationem autem morbidi appello ſalivationem illam ab æthiope motam, quæ diutius ſoleat perdurare ſine ulla moleſtia, & tum demum ſponte deſinat, cum morbi ſigna, quem oppugnaverat, prorſum evanuere; argumento manifeſto effectum eam eſſe neceſſarium, non quidem accepti, & exitum inutiliter ſponte affectantis hydrargyri, ſed materiæ morbificæ ipſo cum hydrargyro exeuntis. Nam ſalivationem certe per ſe ſolum hydrargyrum movere non valet. Res quæ dicta videri poteſt primo intuitu abſurde, ſed quæ experimentis explorata apparebit veriſſima. Hoc ego experimentum pluries feci, & palam oſtendi videre cupientibus. Dedi paſſim æthiopem mineralem, alcalinumve, dedi mercurium dulcem, dedi pulverem alterantem Plumerii, expectavi dum ſalivatio appareret: ut autem apparuit, non deſtiti, aucta etiam nonnunquam doſi, mercurium illum pariter exhibere, ſæpe aucta ſalivatione, ſæpe uniformiter perſiſtente: viginti diebus, aut menſe elapſo, paſſim etiam minus, morbo, qui oppugnabatur, profligato, ſponte deſiit ſalivatio: ſano interim ægro quotidie dare ſæpe dimidiam mercurii ipſius drachmam perſeveravi lubens volenſque, octo, decem, ad viginti dies: ſed ſuperfluus hic mercurius nec ſalivationem aliam, nec evacuationem ullam illi ſimilem poſtea movit. Quo inquam hujus ſuperadjecti mercurii ſia-

logo-

Digitized by Google

logogæ illæ propriæ vires abivere? nonne, repurgato penitus ſanguine, ſiluerunt? nonne quia cauſſam non agnoſcunt ſolum hydrargyrum, metallum ſtimuli expers natura ſua, & oberrare quidem penitiſſime corpus facile, ſalivationem autem movere non aptum, niſi mutatum adeo converſumque ſit acrimoniæ alicujus ſingularis in ſanguine occurrentis conſortio, ut aptum inde fiat afficiendis ſtimulo laxis faucium ſedibus, & exitum ſui, comitiſque acrimoniæ promovendo? nonne ideo, illâ conſumtâ penitus acrimoniâ, fatuum metallum reliquum oberrat, & movendi ſalivam ineſſicax? Sed præter hydrargyrum, vidi nonnunquam ptiſana uſos ex ligno guajaco, ſarſa parilla, china, ſalivationem copioſam, & proficuam ſubiviſſe. Adeo non habet ſalivatio effectum adeo infamem; quaſi ſolum hydrargyrum fruſtra expellat, non ſine magnis faucium, oriſque periculis. Nam ut non negem, locis ſalivantibus pericula inſtare multa, ea tamen vitari poſſunt, & compeſci: ut non ideo poſſim in eorum ſententia acquieſcere, qui hydrargyrum volunt, nulla evacuatione mota, ſubſiſtere in corpore debere, ejuſque veluti partem fieri. Videant iſti ne ſilentium hoſtis fallaciſſimi ipſis imponat, acrius poſtea, & magis indomite ſurrecturi. Ego quidem nolim ægrotos meos mercurialium uſu in ſalivationem maximam incurrere, atque familiarem ſulphuris uſum, caphuræ, balnei, ſibi tum facerent lubentiſſime velim, & mercurii uſum dum res componantur intermitterent; ſed modice ſalivantibus bene plaudo, & ita curatos maxime omnium jubeo eſſe ſecuros. Parcum enim, & diuturnum mercurii uſum parem gignentem ſalivationem, hunc demum commodiſſimum duco, & tutiſſimum.

XXXVIII.

Digitized by Google

XXXVIII. Itaque, ut redeam ad æthiopem, cujus egregias vires in varioloſis aſſerui, etſi dialis ejus quantitas conſtitui ad certam regulam non poſſit, fidentiſſime tamen dicam experimentis convictus, nunquam minus peccatum fuiſſe, quam cum doſis exhibita fuit major. Adhuc memoria teneo decennis pueri caſum, cui drachmam æthiopis ſex in doſes æqualiter diviſam vario tempore ſumendas perſcripſeram, quam negligentes miniſtri integram una vice propinarunt ægroto, non tam nullo ſuperveniente damno, quam potius beneficio incredibili; nam maturatio variolarum, quæ pigerrima adhuc fuerat, inde proceſſit expeditior, reſque ægri eo potiſſimum ex tempore poſitæ ſunt in tuto. Verum cum æthiope familiare mihi eſt unam aut alteram quotidie drachmam adjungere ſelectiſſimi corticis peruviani, cujus exhibitionem ratione ſuſceptam nullo non morbi tempore utiliſſimam deprehendi. Quæ cum habeam comperta, fateor me non intelligere, quomodo Clari Viri, vel ante variolarum adventum, de mercurii uſu, & ſpeciatim æthiopis mineralis, potuerint peſſime ſentire, quaſi ad perniciem certam varioloſos diſponat. Quorum ego obſervationes etſi jure merito magni faciam, veriori tamen ſenſu interpretandas putarem; quod ſcilicet non mercurialium, & ſpeciatim æthiopis, præhabitus uſus variolarum adventui nonnunquam nocuerit, ſed eorum potius morborum, ad quos depellendos mercurialia ſumebantur, pernoxia cum variolis ſupervenientibus conjunctio: ſcorbuti præſertim, quo proculdubio videtur laboraſſe puella, cujus infelicem retulit caſum Clariſſimus de Haen (a); aut venereæ luis, qua forte

(a) Rationis Medendi Part. xI. cap. vi. pag. 85. Edit. 1760.

Digitized by Google

forte laborarunt, qui mercurialibus pridem uſi variolis confluentibus apud Edimburgenſes (*b*) occubuerunt: quorum certe relatio non videtur inſtituta ad perniciem varioloſorum a præſumto mercurio arguendam, ſed potius ad ſingulare ingenium oſtendendum variolarum, quæ omnino ſui juris, vel aliis morbis afflicta, vel potentiſſimis remediis exercita corpora indomitæ, & feroces aggrediuntur.

XXXIX. SED me in ipſo ſcriptionis progreſſu piget jam excidia hominum a morborum truculentiſſimo enarrare, & tædet unâ inutilis repetitionis ne duas alias referam in puerorum habitas cadaveribus obſervationes, quæ non alia oſtenderint, quam quæ in hactenus expoſitis apparuerunt. Detur igitur hæc mihi venia, ut ipſam illam, quam ante actis obſervationibus adhibuit, his in aliis ſilentio tranſigendis lectoris mei fidem præcipiam, & tranſeam interim ad exponenda obſervationum conſectaria, quæ & naturali quadam deductione promanant, & ſcopum omnem noſtri laboris conſtituunt. Nam, cæteris ſepoſitis, quæ vel morbi hiſtoriam ſpectent, vel curandi prudentiam, quarum ſubinde rerum præcipua momenta ſuperius attigimus; quidquid poſſunt fideles, & ſine ullo partium ſtudio inſtitutæ in hominibus, ætate, ſexu, genere ſtadioque variolarum diverſo peremptis, obſervationes docere ad conſtituendas veras ſedes, quas obſervare ſoleant, & tenere variolæ, luculentiſſime, opinor, ab expoſitis cadaverum diſſectionibus apparet. Etenim quod ſpectat interiores partes, ſive compaginem corporis citra ventres efficientes, ſive

(b) Eſſais d' Edimbourg Tom. III, art. 31, pag. 32.

ſive ad quas, niſi peracta ventris alicujus ſectione, acceſſus non datur; certe non viſcus, non membrana, non glandula, non pars demum interior ulla fuit, quæ in tot exemplis apparuerit puſtulata. A capite enim ad abdomen, ſi quis perpendat ſedulo in ſingulis hiſtoriis rerum obſervatarum diſcrimina, multa inveniet exempla ſedium interiorum, quæ in varioloſis inflammatam faciem oſtenderunt; ſed nullum profecto occurret locorum puſtulatorum. Quod eſt luculentiſſimo documento, ſemper variolas ab interioribus ſedibus abeſſe, & ad unam extimam corporis ſuperficiem pertinere: ſed partes interiores cum adſunt variolæ in eam poſſe calamitatem incidere, quæ peſſima ſemper eſt, in quam incidunt paſſim cûm magnæ aliæ, & perniciosæ fiunt interiorum ſedium inflammationes, pulmonum, pleuræ, jecoris, inteſtinorum, renum, locorumque ſimilium. In quibus omnibus inflammationibus ubi unam partem, veluti ſedem principem, morbus tenuit, reliquum corpus, & præſertim viſcera, quaſi morboſæ exſuperantia materiæ, eadem labe notabiliter inficiuntur. Quod equidem, ni me præfixi ſcriptionis limites arcerent, multis nunc poſſem, iiſque luculentis, obſervationibus oſtendere; ſed pleuritici unius ſingularem hiſtoriam non omitto, quôd alio etiam ſenſu cognitu maxime digna ſit.

XL. Adolescentem viginti annos natum pleuritide captum, octavo ineunte morbi die, in Noſocomium detulerunt. Meæ curæ commiſſum, cum de morbi hiſtoria perquirerem, ſic narrantem audivi. Ante octo dies ſub veſperam ſe multo cum frigoris ſenſu febre fuiſſe correptum; quam aliquot poſt horas, in lævo pectoris latere, acutus dolor exce-

excepefit, a tertia vera coſta, propter ſternum, ac hypocondrium uſque diſtentus. Septem continuos dies dolorem ſe tantum, febremque tuliſſe, pene ſub divo deſtitutum auxiliis: tum demum in Noſocomium fuiſſe delatum. Quem cum attente inſpectarem, vidi facie pallidum, exſuccum, ſtrigoſum, oculis concavis, languidis, ſuper latus affectum facilius, commodius tamen ſupino ſitu decumbentem. Lingua jam evaſerat ſicca, pulſus creberrimi obſervabantur, parvi, & duri. Anxietas multa, ſicca tuſſis, & crebra, mœror maximus, quem, ne totum morbo tribuerem, ægri lamentationes faciebant ſane quam miſeræ, de nonnullis veſtibus, quas clam ſibi furatas intellexerat, cum deferretur in Noſocomium. Ventre addebat ſe ter, quaterve in die, aquoſa dejicere: quem cum contrectarem nonnihil elatum, & flatibus refertum, deprehendi. Locum autem totum, quem dolor ſævus pectoris affligebat, extrinſecus cum vellem digitorum preſſura explorare, vel ad vim tactus leviſſimam, de paſſionis acerbatione, quam ferre non poſſet, æger conquærebatur; cujus major erat afflictio, cum ſedes intercoſtales tactu illo explorabantur. Juſſeram latiſſimo veſicatorio ſedem affectam ulcerari, mitti ſanguinis uncias aliquot, oxymelitis nonnihil potui aquæ interjunctum aſſumi; cum in medio remediorum apparatu repentino æger extinguitur.

XLI. Cujus cadaveris petitum eſt primum diſſectione pectus, in quo carnes cuti ſubjectæ rubicundæ decenter erant, & ſanis convenientes. Inde dextræ coſtarum cartilagines diſſecabantur ad ſternum elevandum, cum exſilire lutulenta, alba, liquata materies viſa eſt; quæ, ſterno diligenter elevato,

Digitized by Google

vato, inter pleuram, & cartilagines, ac inter laminas mediaſtini antici, ad quatuor pene uncias, collecta fuiſſe apparuit. Pulmo dexter boni habitus, multo pinſo ſanguine fartus, mollis, & cedens, ne ſe ad dorſum reciperet, impediri celluloſis multis ligamentis videbatur, quibus pleuræ adhærebat; contuſus cæterum, non inflammatus cernebatur. Vapor hujus pectoris erat ſubputridus, ad libræ pondus accedens. Mediaſtinum, & pericardium rubicundiſſima, craſſiora evaſerant quadruplo plus, & corio ſimilia. Pericardii erat vapor illi pectoris fœditate par, quantitate minor, & ſelibram pene æquabat. Cor magnum, rigens, tumens, nova adſcita flava lymphatica veſte, aſpera, iniqua, facile ſeparabili, cum tota pericardii interiori facie veſtiebatur. Tumebat auris dextra, quæ cum cordis ventriculo, & ipſa pulmonali arteria, caviſque, diſſecta, non polyposi, ut ſolet, ſed pinſi ſanguinis, & in fragiles grumos coacti erat pleniſſima: vacuus pene erat ventriculus ſiniſter cum aure, & venis pulmonum, & aorta, quibus in locis vix paucæ guttæ aderant ſanguinis ſoluti. Siniſtri pulmonis cum dextro eadem erat conditio: ſed, qua coſtas anterioris pectoris ſpectabat, pleuræ quamlatiſſime attinebatur, intermedia nova illa conſuetâ (XXIII.) inflammatarum ſedium membranâ, denſa, tenaci, corio ſimili, alba, polyposa, illius demum naturæ, qua membrana illa, quam Hippocratis (c) experimentum ſecutus ex calido para-

[c] *Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus eſt ſanguis: poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur. Si vero quis* IPSUM CONQUASSET, ET FIBRAS EXIMAT, *non congelatur*, De Carnibus IX.

Digitized by Google

paravit conquaſſato ſanguine RUYSCHIUS (*d*). Cujus membranæ conſpectus inflammati pulmonis movit opinionem; ſed is a pleura diſtractus rubicundior quidem apparuit, diſſectus vero oſtendit, ut aſſolet, aſſimilem ſpongiis mollitudinem, multoque cum aëre pinſum ſubnigrum ſanguinem paſſim emiſit, denſitate omni vacuus inflammatoria. Ut ſine dubio appareret, membranaceam cruſtam illam, pulmoni, & pleuræ intermediam, a pulmone ipſo non veniſſe.

XLII. PLEURA vero coſtas ſubveſtiens, cui ex altera parte, & quidem firmius, culcitra illa membranacea pulmonis applicata attinebatur, a tertiæ coſtæ regione, & anteriori mediaſtino, ad totam anteriorem hypocondrii ſedem (qui tractus extrinſecûs quadrabat loco, in quo doloris vim acerbam incuſaverat æger) erat maxime inflammata. Nam ſaturrima ruboris adeo ut liveſceret, tantam vaſorum & copiam oſtendit, & plenitudinem, ut confuſa maſſa vaſculoſa eſſe videretur. Quam cum inciderem inveni ſextuplo craſſiorem ac vel ipſa eſſe ſoleat, aut aliis proximis in locis appareret, qui inflammationis erant vacui. Etſi ea craſſitudo non ad ipſam membranam pertinebat omnino, quæ, colore excepto, naturam ſuam non exceſſerat; ſed ex adjecto, & ſuppoſito glutine quodam aſſimili denſæ gelatinæ efficiebatur, quæ fulcire potius, & ſuſtinere veram membranoſam, vaſculoſamque ſuperficiem obverſam pulmoni, quam ejus eſſe pars apparebat. Ex quo facile erat intelligere craſſam ſublaminam illam gelatinoſam, pleuræ ſubjectam, lympham fuiſſe glutineam, inflammationis vi inter

E pleu-

(d) Theſ. Anat. I. Aſſ. I. N. III. Theſ. VII. N. XXXIX.

pleuram, & coſtas effuſam, & denſatam, germanam illius, quæ ex altera facie inter pleuram, & pulmonem ſimiliter exſudaverat, quæ etſi erat denſior, firmiorque priore, eam illi tamen denſitatem loci diverſitas procuraverat. Nam certe ex parte pulmonis fluidior exſudatæ materiæ pars in cavum pectoris defluxerat, craſſiori tantum tenaciorique relicta, inter pulmonem, & pleuram membranæ inſtar hærente; ex parte vero coſtarum quidquid exſudavit anguſtiis cellulofis contineri debuit irretitum. Ex quo in ejus pectoris cavo lutulenti ſuperflui liquoris unciæ pene tres occurrebant. Inter pleuram vero, & coſtas, ea erat ſubjectæ gelatinæ teneritas, ut ejus membranæ facilior ibi longe, quam ubi erat ſimplex, & ſana, ſeparatio a coſtis fieri poſſet. Evaſerat etiam pleura in tanta craſſitudine fragilior, quam cæteroquin fragilitatis proprietatem omnes partes, & maxime interiores, dum inflammantur, acquirunt. Ipſe vero etiam dubitavi an non potius ea fragilitas irrepenti jam gangrænæ eſſet tribuenda; ſed bonus color ſanguinis turgidis illius membranæ vaſis contenti, & ſubjectæ gelatinæ rubella, & grata facies, ſuſpicionem illam excludere videbantur. Facili negotio tamen poterat intelligi, quomodo, ſi forte fortuna receſſiſſet ab his locis tanta inflammatio, & æger hic fuiſſet in ſanitatem reſtitutus, inorganica illa gelatina pleuræ ſuffuſa, abſorpta fluidiori parte, magis ac magis denſata, in calloſam demum naturam tranſire potuerit; dum quæ adhæſit pulmoni, reſpiratione ſæpius dimota, in membranacea faceſſiſſet ligamenta: quin pulmo etiam ipſe, ſi contagium inflammationis accepiſſet, potuiſſet ſimiliter evadere calloſus (xxxi). Quæ ſemper vidimus

Digitized by Google

dimus in locis ſupereſſe inflammationis ſemel habitæ æterna veſtigia. His autem in hujus cadaveris pectore obſervatis, abdominis diſſectione, jecur, lien, renes, molem admodum auctam oſtenderunt; colorem etiam a naturali diverſum.

XLIII. Liberum cuique fuerit hactenus tradita, ſive ad tuendum traducere eorum ſententiam, qui non ideo quod pulmones frequentius affecti in pleuritide obſervantur, ſedem ejus morbi omnino excludunt a pleura; ſive ad arguendum ſignum ſpecificum pleuritidis *coſtalis*, quo a *pulmonali* diſcernatur, dolentis loci, ſub vel levi attactu, & preſſura, exacerbationem: mihi certe ſatis facient ſi, quod propoſui (XXXIX.), revincant, varioloſorum ſortem eſſe quandoque poſſe ab illa non diverſam, quæ paſſim ſequitur alios graviter inflammatos, ut principem inflammationem habeant unam, inflammatorias appendices multas. Quod cum ſit, multiplicato veluti hoſtium numero, Naturæ vires ſemper deficiunt. Sed varioloſi quod ab adjunctis inflammationibus viſcerum patiuntur detrimentum, id omne variolarum cauſſa ferre non videntur. Etenim ſi, quum aliarum partium conſortio ſedes aliqua interior eſt maxime inflammata, multiplicatæ inflammationis cauſſam ei ſimilem eſſe credimus, quæ ſedem principem affecit, in ſanguine ulterius redundantem, quoniam ſimilitudo illarum omnium affectionum cum in habitu, tum vero etiam in natura, & eventu conſpiciatur; certe in varioloſis, quando ſedes interiores ſimul inflammatione prehenduntur, ut demonſtretur eamdem variolarum materiam illius ſimilem, quæ in cute eſt depoſita, aliqua ex parte in ſanguine relictam, ea mala procuraſſe, argumentum hoc deeſt omne ſi-

Digitized by Google

ſimilitudinis affectionis. Nec enim in varioloſis viſcera, quæ nonnunquam occurrunt inflammata, alium habitum ægritudinis oſtendunt, quam quem habent cûm, citra præſentiam variolarum, quavis alia inflammatoria cauſſa ſunt affecta; ut omnino eorum inflammatio de variolarum ingenio ſe partecipare nullo nos penitus ſigno doceat. Non enim puſtulas in illis, non veſicas unquam vidi, non intervallis diſcriminatas inflammatiunculas, & ad ſuperficiem viſcerum redactas, non demum quidquam ſimile individuis effectis, & propriis varioloſi veneni. Ut, ſi quidem ab effectis morbi cauſſam eruere licet, dubium quidem eſſe non poſſit inflammationes accedentes varioloſis cauſſam agnoſcere materiam aptam ad inflammandum, ſed quam eſſe ejuſdem indolis, & ingenii ac materia variolarum, gratis aſſeri quidem poſſit, probari autem nullo pacto poſſit. Quis enim audeat declarare varioloſas inflammationes illas internas, quæ nullam habuerint cum variolis cognationem, niſi quod eodem tempore occurrerint? Nonne variolas non quidem quævis inflammatio generatim partis alicujus, ſed puſtuloſa, & certis ſignis a cæteris diſtincta, determinat? Aut vetitum eſt, obtinente aliquo morbo principi, pati quidquam aliud corpus humanum, quod de illa prima affectione morbida non procedat? Ego quidem nemini negavero inflammationes viſcerum naſci poſſe a variolis, ſed ſignum aliquod unice petiero, quo mea hæc mihi fides conſtet. Quod donec nullum dederint omnino, jure perſeveravero affirmare de inflammationibus viſcerum accedentibus varioloſis conſtare quidem naſci cauſſa inflammatoria, ſed eam eſſe varioloſam prorſum adhuc non conſtare.

XLIV.

Digitized by Google

XLIV. Posse autem eodem tempore, quo variolarum materia obtinet, alterius generis materiam in humano corpore occurrere aptam ad inflammandum, quæ tum excitata hominem adoriatur, dubitari non poteſt: ſiquidem vidi quibus phlogoſis (1I.), aut verum eryſipelas (quod puero nuper accidit ſeptenni quinto a febre die, cui poſtea variolæ ſeptimo apparuerunt), aut purpuræ ſpecies præceſſit adventum variolarum. Qui ipſi ſunt caſus in quibus imperiti paſſim Medicis ſuccenſent, quaſi variolas non ſuo tempore agnoverint, quæ poſtea apparuerunt, quia morbum primo aſpectu, ut quidem recte, purpuram aut eryſipelas, aut quid aliud, nominaverant: neſcii quam ſæpe variolæ præcedant, quam ſæpe alios ſequantur morbos, quam varius, & inconſtans earum ſit ingreſſus, quam incerta habeant prima ſigna. Etenim nonnunquam fruſtra variolarum præludia videris adveniſſe, nonnunquam variolas ipſas ſubito irrepere; aliquando ita larvari, ut repentino appareant, cum exſpectaveris longe aliud. Tanta venientis ejus morbi inconſtantia eſt. Vidi etiam, obtinentibus variolis, nonnullis ophtalmiam, aut faucium peſſimam inflammationem, ſuperveniſſe, citra præſentiam iis in ſedibus variolarum: ut appareret ea mala cauſſam habuiſſe a varioloſa diſſimilem. Quod oſtendit Medicum nunquam poſſe, utut optimam variolarum naturam aliquo in homine pervideat, de varioloſi corporis eventu certo definire: adeo latere poſſunt varia in eodem corpore venena, quæ, ſi cum varioloſo efferantur, in medio feliciſſimarum variolarum curſu, tanquam ex inſidiis, hominem jugulent. Qui caſus ut ſponte natis, ita procuratis inſitione variolis imminent, & male animatis in pe-

rutile generi humano inſtitutum anſam præbere poſſunt ſive ut artifici detrahant, ſive ut artis famæ, quæ merito magna eſſe debet, officiant. Harum igitur inflammationum ordinis diverſi variolis accedentium materia, uti nonnunquam extrorſum, beneficio quodam Naturæ, ita, perverſa directione, aut indole, introrſum ferri poteſt. Imo neſcio an non etiam facilius in varioloſis introrſum operetur, ſtante viſcerum omnium, partiumque interiorum, majori teneritate, quam cutis, aucta etiam nonnihil veneni varioloſi commercio, quod ſolidorum omnium præſentia ſuâ cohæſionem imminuit (xix.). Quod ſi fit, certe interiorum ſedium inflammatio ſe variolis adjungens res varioloſorum in magno diſcrimine ponit. Non quia hæc forte depoſitum ad cutem impediat materiæ varioloſæ; nam ejus depoſitio uno certe poteſt modo impediri, ſi cutis ipſa venenum exceptura obſtaculum aliquod exhibeat advenienti veneno: quod obſtaculum ſi abſit, quantævis interiores inflammationes nunquam præſtare poterunt ne venenum varioloſum appetat illam ſedem ſuam, & inſideat. Accedit lex pulcherrima corporis humani, in quo quantum ab experimentis deducere potui, ſi diverſi generis morbificæ materiæ ſimul inveniuntur, ſe plerumque non attrahunt, nec impediunt, neque una in aliam tranſmutantur, ſed ſingulæ retinent, & ſequuntur vim naturæ ſuæ, ac, tanquam eſſent ſolæ, individuos ſuos edunt effectus. Ita ſi quæ varioloſa eſt, ea immutabilis ad variolas in cute efficiendas pergit; ſi quæ ſimul morbilloſa, ea & morbillos ſuos elaborat; ſi petechialis altera, altera eryſipelatoſa, ad petechias, & eryſipelas ſeparatim efformanda certo intendunt. Ex quo in uno corpore ſi

plurium

plurium eodem tempore morborum ſemina adſunt, plures ſed diſtinctos eodem tempore morbos poſſunt ſimul efficere, ſed commiſceri ſemina illa non poſſunt, & in unum communem ſimplicem morbum concurrere. Tinea capitis correptos varioloſos vidi plures, æque ante, ac poſt variolas. Manantibus puſtulis fœdata puella, quam cortice peruviano cum æthiope curavi, durantibus, emenſiſque variolis, puſtuleſcens diutiſſime perſeveravit: ſcabioſus puer unus, & alter, curatis, quas incurrerant, variolis, ſcabioſi pariter remanſerunt: adoleſcens tricenarius gonorrhæa affectus virulenta, paſſis variolis, gonorrhæam retinuit. Adeo nulla eſt morborum diverſi generis mutua compenſatio, & diſtinctorum, diverſorumque effectuum cauſſæ occurrere ſimul in eodem corpore poſſunt, commiſceri in unum, & confluere non poſſunt. Ex quo ſapientis Medici eſt noſſe effectuum uno tempore hominem vexantium qui ad unam, qui ad alteram cauſſam referantur, ne complexum morborum pro ſimplici morbo accipiat, & in potiori morbo ſollicitius percurando deeret. Itaque varioloſi inflammatorum viſcerum conſortio periclitantur, non quia excurſus ad cutem varioloſæ materiæ ideo impeditur, nam interiores coortæ inflammationes non numero obeſſe vidimus, ſemper tantum nutritioni, & incremento inceptarum puſtularum; ſed quia duobus hoſtibus in contrarium trahentibus uno tempore aggreſſa Natura ſolas ſuccurrere variolas pro eo ac oporteat non poſſit; quôd hoſtis alter interior, ſitu etiam forte potior, materiam neceſſariam complendis puſtulis variolarum, & tumefaciendis, trahat ad ſeſe, & contineat. Multum hæc enim in humano corpore valet ſtimuli lex, cùm, ceteris partibus ſa-

nis exiſtentibus, ſtimulis inflammatoriis una earum afficitur, concurſum humorum ad vexatam partem fieri, reliquarum proportionata penuria; cum vero plures eodem tempore partes ſtimulo vexantur, concurſum majorem ferre partem ſive ſitu vitæ fonti viciniore, ſive copia & acrimonia materiæ, ſive ſenſibilitate potiorem; minorem vero remotiorem a corde, vel minus affectam, minuſve ſenſibilem. Ex quo venenum varioloſum cutem quidem prehendit, centrum, & ſcopum, ut ita dicam, ſuæ activitatis; ſed ibi non adjutum neceſſario humorum concurſu hæret in ſicco, nec unquam, quod ejus ingenium eſt, ſedem illam dilectam causticare deſinit, & deſtruere, niſi alluatur fluidi lymphatici adventu, & commixtura, qua ſola dilui poteſt, & ad ſuppurationem uſque ſedium ſuarum manſuetius contineri. Cujus peſſumdationis cauſa puſtulæ, numeroſæ, & parvæ in cute apparent, quæ tamen nunquam attolluntur, nec aſſurgunt, ſed dilatantur quaſi repentes, & commiſcentur (e), depreſſæ, & concavæ, & lividæ primum, mox nigreſcentes: qui color eo perductæ actionis veneni varioloſi non frænatæ ſignum eſt, ut, quod naturæ ſuæ relictum intendit, gangrænam effecerit. Quamobrem in tanto puſtularum exitu pallida fere eſt cutis, nullus fere eſt capitis, nullus artûum tumor, tota ſicca, & tepens; & puſtulæ neque ipſæ rubent, neque area rubente circumdantur. Quem corporis habitum, & puſtularum quoties, maxime circa nonum, aut decimum morbi diem obſervo, quo in tempore puris confectio in puſtulis invaleſcere, & multus apparere debuiſſet humorum circa puſtulas affluxus, ut in omnibus

[e] Confer iconis adjectæ figur. vII., & vIII.

mnibus locis fit, quæ ſuppurantur (nec me unquam opinio fefellit), alio diſtractam Naturam prædico, & ſine dubio intrinſecus elaborari firmam viſceris alicujus inflammationem. Quæ cum ſit (& paſſim eo in caſu ſunt jecur præcipue, & pulmones, quorum inflammatio certis (XXVI. XLV.) ſignis oſtenditur) fere nunquam ſine jactatione, & inquietudine quadam ægros vidi; quæ jactatio, & inquies, paſſionis interioris ſignum ſunt infallibile, quod ſponte ſe dat etiam cum ægri, aut ætate, aut morbo impediti effari quid ſentiant non poſſunt.

XLV. Nec dubitandum eſt puſtularum capacia viſcera eſſe poſſe, earum præſertim, quæ veſicis ſimiles variolarum propriæ ſunt, ita ut, ſi materia varioloſa poſſet in iis hærere (XLIX.) nullum eſſent, ut puſtulas attolleret, præbitura impedimentum; nam frequenter in cadaveribus, citra variolas, tubercula puſtulis ſimilia, & veſiculas ὑδατώδεις in viſceribus obſervavimus. Virum etiam mimini, quem anno 1761 diſſecui, de cujus morbo reſcire quidquam non potuimus, in quo totus inteſtinorum tractus erat cum meſenterio tuberculis diſſeminatus cannabis ſemen æquantibus, alba, denſaque materia plenis, verrucoſæ veluti naturæ. Sed veſiculas alias utut minimas, & viſum pene effugientes, in viro etiam (XVIII.) ſingulari caſu invenimus, qui variolas paſſus fuerat. Cujus veſiculas in jecore, & liene obſervatas, etſi hydatides eſſe minimas, quales, citra variolas, paſſim in cadaveribus occurrunt, ego primum an crederem dubitavi, earum tamen moles longe parvula, & limpidiſſimus, quo replebantur, humor, ac foveæ in fundo, cum poſt decimum quartum morbi diem

aperie-

Digitized by Google

aperiebantur, abſentia, hydatides potius quàm puſtulas eſſe apertiſſime evincebant. Ad hæc, in tot aliis varioloſis poſtea obſervatis nihil tale unquam, etſi ſcrupuloſiſſime quæſitum, occurriſſe, ſatis etiam oſtendit viri illius hydatides a variolis non veniſſe: quæ ſi quid puſtuloſi poſſent viſceribus adjicere, non tam in illo, qui jecur flaccidum quidem exhibuit, non tamen inflammatum, & poterat forte haberi tanquam curatus a variolis, quam in tot aliis, qui certius, vi variolarum ſæviente, magna inflammatione ejus viſceris occubuerunt, oſtendiſſent. Nec jure quis dixerit illum ſolum adultum hominem cum variolis peremptum nos diſſecuiſſe, in quo illæ veſiculæ apparuerint, cum cæteri fuerint pueri, aut puellæ; fierique potuiſſe, ut in quo ſolo, fortaſſis ob ætatem, trachæa intrinſecus puſtulaverat [xvi.], jecur etiam, & lien fuerint puſtulata. Nam ut præteream puſtulationes partium veroſimilius pueris quam adultis facilius poſſe occurrere, quos videmus a cauſticis applicatis promptiſſime veſicari, quorum Naturam ſequitur varioloſa materia; & non in ſex illis modo pueris, quorum ſuperius hiſtorias memini, ſed & in quinque aliis poſtea, dum hæc ſcriberem, diſſectis, quorum conſulto narrationem præterii, ſimillimo eventu interiorum partium ab his veſiculis, atque adeo a puſtulis varioloſis immunitas apparuerit; nequidem adultus alter, quem viginti annos natum variolæ peremerunt, etſi jecur, & lienem enormiter aucta habuerit, quidquam hujuſmodi veſicarum oſtendit. Cujus hiſtoriam, ne in ipſo fere noſtri laboris complemento de re, quam proponimus, dubii cauſſæ ſuperſint, debeo non omittere. Plebejus homo ſeptimo ineunte morbi die delatus eſt in

Noſo-

Noſocomium. Non vidi hominem ſpurciorem; adeo ſumea veluti vernix ejus faciem, & artus colorabat. Totum puſtulæ ceperant confertiſſimæ, & confuſæ, niſi pectore antico, & ventre exceptis, ubi pauciores erant, & diſtinctæ: ſub alis etiam, quæ carebant pilorum, dextra quidem nullæ, ſiniſtra tres tantum quamminimæ. Umbilicatæ omnes, ſed depreſſæ, centrum lividum oſtendebant; tres toto corpore mirabili ſpecie albiſſime ſuppuraverant. Sed febris erat magna, atmoſphœra vix, ac ne vix quidem calens, nec cutis attactus calentiſſimus, puſtulæ ſub digitis aſperæ ſentiebantur, anhelitus erat magnus, ſupinus decubitus ob lateralis difficultatem, tuſſis crebra, & copioſiſſime materiata, mucoſam materiem educebat: animo deſponſus, vix ad excreandum ſufficiebat æger, labiis aduſtis, oculis flammeis, intentis, lacrymoſis, facie ſtrigoſa, ventre ſicco. Quæ omnia etſi rerum apparatum funeſtiſſimum arguebant, ſanguinis nihilominus uncias aliquot mitti juſſimus, veſicantia cruribus, & ſuper ſede pectoris læva apponi, in qua æger vim paſſionis maximam indicabat; dilutiſſimo ſero lactis, addito oxymelite, frequenter refocillari, œnema injici. Ventre craſſis fæcibus exonerato, ſequente exacta nocte, proxime diluculum alterius diei, poſtquam ſuper lectum ſemel ſe iterumque elevaſſet, æger exſpiravit. Nihil habui prius quam ut juberem in Theatrum deferri ad diſſecandum. Erat cadaver flexiliſſimum, qui communis eſt omnium, ut paſſim memini, variolis extinctorum character: cujus primum puſtulas nonnullas ſecundum altitudinem diſſecuimus: invenimus autem nonnullarum baſim ſuper cute elevatam, aliarum cuti æqualem; centrum umbilicatum habere ſubviolaceam macu-

lam

lam in cutem alte deſcendentem ad tertiam fere nonnuſquam ejus craſſitudinis partem: & in quibus centrum ſe dilataverat, eratque lividius, macula illa cutis fuſior erat, profundiorque: cuticula potius ſejuncta a cute, quam elevata ſupra cutem, ideſt cavum nullum puſtulæ habebant, erantque ſicciſſimæ.

XLVI. Abdomine autem primum aperto, ſtatim ſe jecur, & lien, ob incredibilem molis exceſſum, exhibuerunt. Nam in varioloſo non memini me unquam antea tantam excreſentiam jecoris ultra hypochondrii terminos obſervaſſe, dextera præſertim fibra, quæ a media hypochondrii ſede octo propemodum tranſverſos digitos inferius extendebatur. Cujus uti color generatim naturalem ejus viſceris fuſcitatem dilutiorem exhibebat, ita denſitas erat minor, fragilitate, & teneritudine undique ſe prodente; nam cûm liberum attactum aëris vix dimidium tuliſſet horæ quadrantem, ſuperficies jecoris rugoſa, quaſi ad oſtendendam teneritatem, tota evaſit. Bilis autem veſicula denſâ quidem, & filamentosâ, ſed non magnæ quantitatis bile implebatur. Etiam lien ſextuplum fere ſuæ magnitudinis excedebat, mollis pariter, & turgens. Ventriculus erat longiſſimus, atque ad orificia turgidior apparebat: nam proxime pylorum aëre multo, craſſaque mucedine replebatur; ad ſtomachum vero, aquoſi, quem æger biberat paullo ante mortem, humoris copiam includebat. Inteſtinum a duodeno per jejunum apertum, ubique refertiſſimum muci apparuit, denſiſſime lutei, & croci ſaturrimo colori quamſimillimi: qui mucus in prima, quinque propemodum pedum, longitudine inteſtini redundabat, poſt quem locum introſuſceptionem habebat inteſtinum,

ſtinum, quatuor pene longam digitos traſverſos. Hanc ad dimidii pedis diſtantiam introſuſceptio altera quamſimillima excipiebat: ultra quas introſuſceptiones naturalis omnino habitus totius reliqui inteſtini conſpiciebatur, craſſo tantum nidulis fæculentis extrorſum prominulis referto.

XLVII. Utramque introſuſceptionem ſuperioris in inferiorem inteſtini partem deſcenſus efficiebat, qui, etſi raro quidem fit, quando fit tamen, convulſionem inteſtini incluſi cauſſam agnoſcit certe primam. Nam cum aliqua in ſede convulſionem habet inteſtinum, ibi conſtringitur illico, & cylindraceæ chordæ ſimile fit. Et poteſt ea conſtrictio, pro vi convulſionis, inteſtini diametron eo imminuere, ut perducat ad decimam fere partem. In vivis canibus, qui craſſiores parietes habent inteſtinorum, ad quartam quintamve partem convulſione adactam ſæpe vidi. Nam ſoleo, aperto vivi canis abdomine, tenue inteſtinum inter digitos conſtringere, deinde ad tranſverſi plus minus digiti diſtantiam conſtrictionem novam adjungere, & ſic donec lubet ſucceſſive; in ſedibus conſtrictis illico contrahitur, laxis intervallis permanentibus; ex quo pulcherrimum fit ſpectaculum in globulorum veluti ſeriem converſi inteſtini, tanquam uni chordæ inſertorum. Illud autem in his locis contractis, convulſiſque, ſpectabile eſt, quod in iis nullus amplius ſuperſit periſtalticus motus, nec poſſit admitti donec illa durat conſtrictio. Itaque immobilis omnino fit quævis convulſa inteſtini ſedes. Et poteſt eo modo, ſi totum inteſtinum continuo compreſſum coarctetur, periſtalticus omnino extingui motus, & immobile videri. Nam convulſio illud etiam efficit ne motus ille deſuper veniens, quia in ſede con-

vul-

vulſionis intercipitur, ad inteſtinum tranſeat infra ſedem convulſam. Quam in ſedem ſi forte motus antiperiſtalticus eodem tempore perveniat, introſuſcipit inferior inteſtini pars laxior facile ſuperiorem illam convulſione prehenſam exiliorem. Nam materiæ antiperiſtaltico motu propulſæ verſus ſedem convulſam, tanquam ad ſcopulum, ſub illa hærent, & coacervantur. Itaque inferior libera inteſtini pars turget paullatim ad latera, quæ continuo aſſurgentia ſuperſcandunt ſuperius exile jam ſatis convulſione redditum, & conſcendi facile inteſtinum. Ex quo tanquam aggere, ac veluti exteriori opere, convulſa ſedes includitur, breviori tractu, longiorive, pro antiperiſtaltici ſubter impellentis motus diverſitate. Convulſio autem etiamſi poſtea deſinat, pars illa inteſtini incluſa nequit ſuis ſe viribus retrahere; nam motu periſtaltico, qui ad illam unice pervenit, ad ſe ulterius inſinuandam potius, quam ad retrahendam juvatur. Quod cum eſt factum, introſuſceptio manet, quarum tot poſſunt fieri variis in locis ejuſdem inteſtini, quot poſſunt eſſe ſedes convulſione captæ, & motu antiperiſtaltico ſubter veniente impetitæ. Eo tamen deſcenſus materierum a ventriculo ad anum non impeditur, proclivi ſtante via, & continuata. Impediretur potius ſi contrario modo inferior convulſa inteſtini pars ſuperiore, periſtaltico motu acta, ſuſciperetur: qui caſus eſt, in quo introſuſceptio poſſet volvulum excitare; curabilem potius injectis per anum remediis aptis deorſum abbreviando inteſtino, quo detrahatur de carcere illo, & emergat, quod præſtitit ſæpe injectus nicotianæ fumus, quam deglutitione illa ponderoſorum corporum nocentiſſima. Prioris autem ordinis introſuſceptione

adeo

adeo ſine detrimento fieri ſolent, ut frequenter in cadaveribus occurrant nullo ſui ſymptomate præcedente. Memini anno 1754. duodennem puerum me cum amicis obſervaſſe, quem pulmonum ſuppuratio confecerat, in quo quatuordecim ejus unius generis introſuſceptiones occurrerunt, rariſſimo cum primis, & eleganti ſpectaculo: quem conſtabat vomitu nunquam fuiſſe vexatum, & alvum potius ſollicitam habuiſſe. Ut inde appareat, quod in noſtro varioloſo tales introſuſceptiones affuerint, rem fuiſſe fortuitam, a qua morbus detrimentum non acceperit. Nam ejus croceæ mucedinis, qua ſupra, etiam refertum erat infra introſuſceptiones inteſtinum, etſi dilutioris, nec copiæ tantæ. Crepido conniventium valvularum, infectiſſima croceo colore, pene fuſca apparebat, ex quo ſcalæ formam diſtinctius, quam alias, valvulæ illæ videbantur repræſentare. Vermes diligenter conquiſiti omnino non apparuerunt.

XLVIII. VENTUM eſt inde ad pectus, quod dextera erat valde imminutum, capite jecoris elevato ad tantam altitudinem ſub diaphragmate, ut totius dextri pulmonis longitudo, quæ eſt a diaphragmate ad ſupremam pectoris ſedem, vix ad ſeptem eſſet tranſverſos digitos redacta. Quæ ſuperior jecoris diſtenſio illi, quam inferius habebat, adjuncta, ſatis evincit enorme fuiſſe ejus viſceris incrementum. Dexter autem pene eliſus ille pulmo a diſſectione integer apparuit, niſi quod lympha multa ſcaturiebat. Sed pulmonis ſiniſtri extenſio erat magna, & totum ſuum pectus omnino latiſſime compleverat: ſuperficies ejus leviſſima, tactus ſolidus, color ab hepatis colore parum diverſus, fuſus ſimiliter ad dorſum. Ea tantum anterior

plaga,

plaga, quæ extrinſecus reſpondebat loco, qui veſicans appoſitum ſuſtinuerat (xlv.), a quo cutis jam fuerat ulcerata, & dilutioris coloris ſubſtantiam pulmonis oſtendebat, & nonnihil molliorem; quaſi vel breviſſimi temporis beneficium exhiberet, quod a vi cantharidum retuliſſet (xxviii.). Cruſta tamen lymphatica (xli.) fere totum veſtiebat, & apertus ſuæ tenax denſitatis, & ſolidus, minime quicquam ſubſidens, lympham potius ſanguinoſam, & denſam reddebat, quam ſanguinem. Bronchia, & maxime trachæa, erant flammatiſſima: & proxime glottidem gangræna irrepſiſſe videbatur, ita, abſterſione, ejus membranæ facile ſecedebant. Puſtulæ undique nullæ.. Pericardium turgidum vapore ſubflavo, eadem veſte lymphatica tenui (xli.) operiebatur. Caput labia oſtendit introrſum puſtuloſa, buccas non item. Dentes firmiſſe os claudebant, ut ſatis videretur maxillas convulſionem pertuliſſe. Quibus diductis, lingua, palatum, fauces, nares item, œſophagus, libera puſtularum apparuere. Cerebrum ſanguinis copia, vaſis undique turgentibus, redundabat.

XLIX. In qua hominis adulti varioloſi pulmonia confecti diſſectione etſi trachæa puſtularum vacua apparuit, erat tamen inflammata, ut manifeſtius oſtenderet ſe varioloſarum puſtularum alias capacem, inflammationem alia ex cauſſa, quam quæ varioloſa eſſet, hoc in homine incurriſſe; jecur autem, & lien enormiter diſtenta, ut vim inflammationis plurimum ſenſiſſe viderentur, veſicularum quidquam non oſtenderunt. Ex quo facile apparet, ſi analogi prope exempli, aut etiam, vitiis viſcerum accedentibus, majoris, valere debet auctoritas, quodnam minimæ illæ, & paucæ hydatides, in viri jeco-

jecore, & liene viſæ, omnibus varioloſæ naturæ characteribus deſtitutæ, ab hominis ætate adultiori, quo ſe aſſererent varioloſas promereri potuerint patrocinium. Si tamen illis materia defuit & origo varioloſa, forma certe non defuit: ut appareret viſcera interioraque loca puſtularum eſſe capacia (XLV.), quibus, ne re ipſa puſtulent, cauſſa poſſit una obſtare, defectus materiæ movendis puſtulis aptæ. Si in varioloſis igitur interiora loca, nec dum ſana ſunt puſtulant (XXXIX.), nec dum occurrunt inflammata (XLIII.), generatim apparet averſari omnino ſedes illas variolarum materiam, & cutem ſolam ſpectare: atque interiorum locorum inflammationes, ſi quando accedant varioloſis, alia ſemper cauſſa naſci eodem tempore agente, ſed a varioloſa diverſa (XLIII.). Quæ res maximæ animadverſionis, inveſtigationiſque digna certe videtur; quid enim aliud oſtendit, quam interiores ſedes, cum æque ac cutis ſint diſpoſitæ & recipiendo variolarum veneno, & puſtulis emittendis, quæ venenum illud, ſi recipiant, nidulent, & oſtentent, nunquam certe tamen vel minimum puſtuleſcere, quia nunquam venenum illud receptum figant ſibi, & retineant, quemadmodum figit cutis, & retinet? Neque enim dicendum eſt ad interiores partes, æque ac ad cutem non pervenire venenum; nam, antequam cutis ab eo veneno puſtulet, ſanguini commixtum, & confuſum, univerſum certe corpus libere perrat. Cujus rei documentum ſunt cum primis firmum perturbationes illæ maximæ, febris, involuntarii artuum motus, tormina propter aqualiculum, vomitus, convulſiones multæ, quæ ventriculum præſertim cardiaci morbi forma, & inteſtina do-

lorifice excruciant, paſſim exitum ad cutem variolarum præcedentes. Quæ manifeſta ſunt indicia oberrantis interiora veneni, & locum aptum veluti quærentis in quo ſedem ſtabilem conſtituat. Si igitur, univerſo corpore pervagato, quo ſanguis uſque, cum quo continetur, pervadit, omnia ſalutat tantum, & libere pertranſit interiora loca, ſolam autem cutem, tenet, nec pertranſit, aliquod inveniat ſibi oportet in ſedibus interioribus impedimentum, citra earum fabricam, quod in cute deficiens, in hac figat, ab illis expellat venenum varioloſum. Quod certe, dum circumit cum ſanguine machinam, ſolam cutem inutiliter non attingit; nam fere ut ejus itineri cum ſanguine cutis occurrit, conſiſtunt hic illic in ea, figunturque veneni particulæ, & ſegregatæ a ſanguine quas inſederunt cutis partes in tuberculum puſtuloſum excitant, & attolunt. Quæ depoſitio in cute paullatim cum fiat [nam expectandum eſt ut ſanguinis portio veneno imbuta non ſuperſit, quæ non tranaverit cutem, depoſitumque compleverit univerſæ quantitatis veneni varioloſi] fere poſt tres quatuorve dies integra veneni ſegregatio perficitur. Itaque cutis ſola fit veneni varioloſi longo per intimiores ſedes errore vagati, ſtabile receptaculum, & in ultima corporis ſuperficie, providentia quadam, & benignitate Naturæ conſtitutum, ad arcendam peſtem illam a locis vitalibus, & internis. In plena enim, & numeris omnibus abſoluta, totius varioloſi veneni in ſanguine exſiſtentis depoſitione in cutem ſalus tota primario conſiſtit hominis infecti labe varioloſa. Ex quo plurimum intereſt generis humani, ne quod impedimentum etiam in cute adventanti veneno opponatur, uti

certe

Digitized by Google

certe in locis interioribus opponitur, quo ne quidem in ea figatur, nec hæreat. Qualem obicem occurrere poſſe, qui de ſede cutis, unica, & veluti dilecta, arceat variolarum materiam, & repellat, dubitandum non eſt; nam multis puſtulæ apparent, quæ ſunt niduli veneni varioloſi, aut paucæ, aut nullæ, fruſtra diu interim urgentibus ſymptomatibus veneni intrinſecus oberrantis, & tanquam ſua ſede excluſi: indicio ſatis manifeſto oppoſiti in cute obſtaculi, quod permanentiam illi denegaverit [XLIV.]. Cujus error per interiora ſi perdurat, vel quia cum ſanguine diutius motum acrius fit, & ſe ipſum auget, vel quia partes internæ non ſunt ferendo diutius veneno, & ab ejus præſentia imbecillitatem quandam accipiunt, qua naturale earum robur, & vis paullatim imminuitur, turbæ illius, aut ſedem in quam ſe infigat, aut exitum quærentis, immenſum augentur, & non nervos quieſcere, non muſculos ſinit, non vaſa demum ipſa juſto motu ſanguinem circumferre. Et hoc ejus longius ac par eſt interius retenti effectum eſt præcipuum, convulſiones mortiferas movere, & vaſa rumpere, ac ſanguinis efficere extra vaſa ſua effuſiones. Nam ut eos prætercam, quos effuſo in pulmonibus ſanguine occubuiſſe vidimus, virginem quoque memini, & puellam aliam biennem, mira res profecto, effuſionibus ſanguinis ex utero, prohibito [LIV.] variolarum exitu, periiſſe. Vidi etiam cutem ipſam, tamquam in ultionem denegati hoſpitii, veneno jam vagante, demum peſſumdatam, rariſſimis apparentibus, & quamminimis puſtulis, atque maculis undique gangrænoſis ad mortem uſque dilatatis, & auctis, profundius occupatam. Quod gangrænæ vitium veneno

no familiare cur non etiam partibus interioribus, ſi longius ac par eſt crucientur, communicari pariter concedemus, quas certe gangrenâ, a veneno producta non plene excluſo, paſſim vidimus occupatas? Etenim cum contendimus, ita obſervationibus perſuaſi, viſcera interioreſque ſedes a variolis eſſe liberas, quarum materia cutem ſolam poſſit inſidere, non quidem ſedes illas declaramus labis incapaces, quam venenum poſſit a cute excluſum, & intrinſecus oberrans, & ferociens inferre; aliud namque eſt retinendi ad cutis ſimilitudinem veneni, &, æque ac cutis, re ipſa puſtulandi eſſe partes internas incapaces, aliud ab ejus diuturna incurſione offenſionem, & labem pati nullam poſſe.

L. Seria igitur cum primis, & magnæ indaginis indiga eſt inquiſitio rei, que in cute poſſit, variolarum veneno ne figatur, nec conſiſtat, efficax impedimentum, & obſtaculum obiicere. Qua de re quo conſtare plenius poſſit id mihi primum accuratius videtur inquirendum, quæ iſta ſit ſpecialis adeo cutis proprietas, ut, præ omnibus aliis partibus corporis humani, hoc ſingulari gaudeat privilegio, penitus a ſanguine ſegregandi & retinendi venenum variolarum. Nam ut ejus proprietatis conſervationi debebitur abſoluta veneni varioloſi depoſitio in cute, ita defectui e contrario obſtaculum, & excluſio. Ea tamen proprietas in fabricane cutis peculiari quæri debeat, an pertineat alio, res eſt ad decernendum non difficicilis; nam cutis fabrica vix aliquid habet a fabrica diverſum plerarumque partium aliarum, quæ venenum excludunt, & cutis ipſius partes quædam etiam ſunt ſæpe puſtulandi incapaces (LII.); & præ-

præter cutem os, & palatum, & pharinx puſtulant, quæ etſi cuti continuam habent veſtem, diverſæ tamen fabricæ poſſident a cute. Quin eadem pharyngis membrana, quæ, immutata fabrica, in œſophagum protenditur, ſingulari illa facultate puſtulas educendi ut œſophagùm attingit è veſtigio deſtituitur. Et deſtituuntur pariter narium viæ, & ſinus (XXIV.) quæ loca eadem ipſa faucium membrana conveſtit. Cum igitur ſint partes ejuſdem texturæ, quæ non itidem tamen puſtulent, aliæ ſtructuræ diſſimilis, quæ ſimiliter puſtulent; aliquid ſit oportet a fabrica diverſum, quod cuti, & ori, & palato, & pharyngi commune, narium autem viis, & ſinibus, & œſophago, paſſim etiam & trachææ negatum, eo alliciat variolas.

LI. In quam rem ſedulo inquirenti mihi, & omnia quæcumque facere ad rem poſſent ad examen revocanti, ſpectatum ſatis, & dilucidum videbatur, loca, quæ puſtulant variolis, unam habere propriam, qua cætera careant, conditionem, cui privilegium variolandi adſcribi merito poſſit, viciniam liberi aëris, & perennem attactum. Quam unam rem, cûm fabrica, texturaque diſcordent, communem habent cum cute labia, buccæ, palatum, lingua, pharynx, trachæa, quas ſedes aer permeat, & tangit, reſpirationis beneficio, & ſuperius traditæ obſervationes puſtulationis capaces docuere. Hic autem aëris attactus deeſt tantum œſophago, cætera continuo & unius texturæ cum pharynge, quem conſtat ubi conſtringi poſt laryngem cœpit, eoque aëris commercium penitus excluſit, puſtulandi poteſtate omnino defici. Sed liber hic aëris attactus ſoluſne ſufficiat reddendis partibus ad puſtulationem aptis, an con-

ditione quadam alia opus habeat, qua ſi careat, fruſtra ſit ejus opera, & beneficium, ſuadere videntur quædam loca libero aëris commercio, etiam præ cæteris, expoſita, quæ tamen nunquam ſubit puſtulatio. Horum primæ ſunt narium caveæ, quæ etſi aëris attactu longe præſtant buccis, linguæ, palato, ipſi demum cuti veſtibus obtectæ, utpote quæ ſemper patulæ reſpirationi famulantur, nunquam tamen puſtulant. Deſit igitur aliquid oportet aëris attactui narium vias permeantis, quo efficacia careat communicandi pituitariæ narium membranæ variolandi facultatem. Quod idem ſit, quo ſinus etiam omnes cum naribus continui, & una induti pituitaria narium membrana eadem facultate deficiantur: ut & pharynx ipſa deficitur ad ſedes ſuperas narium viis propiores.

LII. Etenim ſi diligenter perpendatur quid aëris attactui narium caveas tranantis deſit, quo non careat aliis locis, quibus vim puſtulandi certe affert, apparebit, aërem nares permeantem nullo modo poſſe membranam illam undique pituita, & mucoſitate diffluentem perſiccare, quemadmodum reliqua facile perſiccat loca, quæ libere attingit. Eaque perſiccatio cum ſit in pituitaria perdifficilis vias narium veſtiente, tum vero in finibus, qui ad ipſas nares pertinent, eſt propemodum impoſſibilis, redundante, & tanquam ad conſervationem in iis collecta, mucoſitate. Ad quos ſinus, etſi aër exſpiratus ſemper immeat, & maxime vocalis, perſiccationis effectus, & adeo puſtulationis non pervenit. Nam variolis puſtulare tantum poſſe loca, quæ libere attingit aër, & attingendo persiccat, documenta ſunt plurima innegabilia, partim ſponte ſe declarantis Naturæ, &

phæ-

phænomenis eloquentis, partim arte inſtitutis experimentis coactæ. Denſæ ſilveſcat capillo, & multo, & oblongo calvaria, muniatur probe capitali ſic ut caleſcat illa regio, & perſpiratu capillis irretito madeſcat, adjuro (eo me certitudinis evexit obſervatio centies inſtituta) puſtulam varioloſam, qua ſedes illa extenditur ita munita, nullam prorſum apparituram. Sit e contrario, variolis venientibus, aut raro brevique capillo obtectum caput, aut abraſo nudata calvaria, & aëri expoſita, puſtularum grege numeroſiſſimo complebitur, tota fiet varioloſa. Sit æger aſſuetus naribus reſpirare, ore clauſo, quod raro recludat tempore toto, quo venenum varioloſum adhuc cum ſanguine oberrans non conſedit: donec os, palatum, buccæ, humidæ fuerint, nullibi eas ſedes inſidebit venenum, puſtulam varioloſam nullam patientur. Sint alæ, aut pilis denſe collectis munitæ, aut brachiis ad pectus adductis eruptionis ſtadio libero aëri non expoſitæ, ſic ut, effluente tranſpiratu, perpetuo humeſcant, puſtula varioloſa non inſidebit alas. Pubes, inguina, interſemineum eadem lege variolant, & præputium, ſi glandi obductum eſt, puſtulas extrinſecus ad rugoſum uſque apicem, quo aëre attingitur, & perſiccatur, patietur; quo glandi applicatum humidum eſt, puſtulam non patietur: reductum vero puſtulat totum, & glans detecta puſtulat. Semper etiam ita vidi, partes, quæ eruptionis ſtadio magis obtectæ pannis, & munitæ fuerant, puſtulaſſe omnium minus, omnium autem maxime nudiores, & libero aëris afflatui conſtanter expoſitas [XXI. XLV.]. Calloſiora item cutis loca, aut quæ minus eſſent perſpirabilia, feliciorem, uberioremque variolarum eruptionem

pertuliſſe: quemadmodum oſtenderunt qui ſpurciſſimos artus, & fumea vernice undique obfartos, variolatos præ cæteris habuere. Palpebræ intrinſecus nunquam puſtulant, neque albuginea, aut cornea, dum redundat humiditas lacrymalis: quod provido plerumque conſilio Natura procurat mentito veluti ſomno palpebras eruptionis tempore occludens, aut nova lacrymatione quadam mota ulterius humectans. Contra ſicci oculi ſi fuerint, periculum puſtulandi iis locis magnum eſt. Ex quò de neceſſitate conſtat, eruptionis tempore, oculorum humiditati conſulendi [LIII.]. Sed tamen ectropio laborantis ſedem palpebræ interiorem, qua parte extrinſecus inverſa aëri ſe præbebat perſiccandam, vidimus puſtulatam.

LIII. Et hæ ſunt Naturæ voces nulla arte coactæ, quibus palam oſtendit ei ſe loco definire depoſitum veneni varioloſi ita ut ſedem figens puſtulam elevet, ubi humiditas nulla ſupereſt, ſed perſiccatio ſumma. Verum confirmant experimenta, quæ tanquam ad tribunal teſtimonia Naturæ advocant, eam ipſam veritatem. Oculis ne palpebræ variolent, præſidium efficax eſt humido panno eas extrinſecus toto eruptionis tempore madefacere: quod ſi ingruentis morbi initio fiat, puſtula palpebras capiet nulla. Sed vidi jam naſcentes illic puſtulas humectatione perenni nihil prorſum creviſſe. Quod incrementi impedimentum etiam vidi ubicumque naſcentibus puſtulis humiditas tempeſtive, & conſtanter objecta eſt. Quibus enim conſultum fuit viſum cataplaſmatis abdomen fovere tempeſtivius, his non plures, etiam in medio eruptionis ſtadio, quam quæ ante cantaplaſmatum applicationem apparuerant, puſtulæ naſcun-

cuntur: & hæ natæ, ſi multum cataplaſmatis foveantur, creſcunt minus. Adeo humiditas locorum non excludit modo veneni varioloſi receptionem, ſed receptum jam impedit, quo puſtulam elevet, & maturet, quantum eſt rei naturæ conveniens. Novi quibus ſollicite ſignis ingruentibus variolarum venit in mentem faciem univerſam a nimiis puſtulis liberare; ii aut humido panno frigida aqua ſimplici, aut in qua crocum, vel ſaccharum ſaturni injectum fuerat, eam frequenter humectarunt, & iis puſtulis faciem prehenſam retulere, quæ ante humectationem apparuerant, aut quæ, captatis humectationum intervallis juſto longioribus, naſcendi commodum ſuſſurarunt; paucis ſcilicet, & parvis. Sed extranea omnia, quæcumque aquæ commixta credita ſunt avertendo efficacia veneno varioloſo, vanam virtutis ſpeciem ſibi arrogarunt, quam habebant propriam nullam, totamque ſoli humiditati, quam ſimplex aqua conciliat, debebant. Quo referas præter crocum, & ſal ſaturni, aquas omnes florum, plantarumque variarum deſtillatione paratas, aut ſuccos plantarum ipſos huic ipſi rei maxime apud Veteres collaudatos. Quorum virtuti utut, ſive temporum, ſive ſcholæ præjudicio in præcipiendis iis, quæ oculos, & faciem, & guttur tuerentur, nonnihil detuliſſe viſus fuerit RHAZES [*f*], veritati tamen ſe ipſam efferenti honorem integrum contulit, cum illis omnibus locis a puſtulis præſervandis ſatis etiam eſſe præcepit, ſi *ablueretur facies aqua frigida, multis vicibus in die, & eadem etiam oculi adſpergerentur*. Quæ conſtanter enim humorem ma-

(*f*) De variolis cap. VII. p. 22. editionis MEADII.

madeſcunt, eas partes non capit venenum variolarum. Sed tamen mirari interim ſubit voluiſſe Veteres faciem, ne variolaret, balneo detinendam, manus, & pedes, ut magis variolarent, exercenda etiam balneo [LV.]. Nimirum alibi experimenta, & Naturam, alibi ſcholam inconſiderate ſecutos.

LIV. Atque hæc omnia eo ſum conſilio perſecutus, ut primo conſtaret lex Naturæ variolantis, quæ capacitatem figendi retinendique venenum, ſic ut cum ſanguine deſinat circumire, locis unice attribuit egregie ſiccis: deinde ut appareret, venenum varioloſum ſe in cute depoſiturum nullum poſſe obicem majorem experiri humiditate ejus cutis, quam eſt inſeſſurum. Adeoque ſit præclare manifeſtum, quanto in errore, & quam pernicioſo generi humano verſentur ii, qui varioloſis credunt, ut eruptio facilior evadat, promptiorque, conducere cutem primis illis ingruentis morbi diebus balneo, mollire, & humefacere. Quod cùm inſtituunt potius quam attrahere ad cutem, & figere venenum varioloſum, ſalutari Naturæ conſilio cutem affectans, illud omnino a cute repellunt, coguntque cum ſanguine commixtum intima corporis maximis periculis, circumire. Nam præter convulſiones, quæ minime intermittunt, perſeverante vi veneni nervos infeſtante, etiam ſanguinis ſæpe ſputum, & reſpirationis difficultas, & hæmorrhoidum, & uteri lethales adveniunt hæmorrhagiæ. In quo tamen medentis intentio bona fuit, opinio non vera; nam perperam credidit veneni varioloſi naturam ſequi indolem aliorum venenorum, puta morbilloſi, aut ſcabioſi, aut demum ſcorbuticarum impetiginum, quæ cutis etiam

ef-

efflorefcentiæ ſunt, quas balneum allicit, evocat, & auget; cum potius variolarum ανομαλον ſit venenum, & cum nullo forte alio veneno adhuc cognito indole congruat, & ſuas proprias leges habeat, quæ citra omnem analogiam collocantur, & quas opportet ſpeciatim inveſtigare, & pernoſcere, ne in ejus medendi methodo facillimi errores, ſed paſſim ſine opis ſpe lethales, tempeſtive committantur. Cumque maximos omnium temporum ſcriptores noxia hæc opinio attingat frequenter commendantes ſive corpus balneo immergere, ſive extrema, & præſertim pedes, cataplaſmatis continuo fovere eruptionis tempore varioloſis, mihi dum eorum fiduciam ſubit maxime mirari ea laudantium, quæ oportet ſatis conſiderate expertos fuiſſe nunquam, modeſtiæ fuerit rem ipſam demonſtraſſe, diuque occupatam opinionum commentis veritatem lumine experimentorum declaraviſſe, & interim inutili hominum commemorationi parcere, ne aliud, quam nudam ipſam cognitionem veri quæſiviſſe videamur.

LV. Itaque ut balneorum, cujuſcumque generis, vel temperiei fuerint, vim omnem pronuntio eruptionis variolarum inimicam, ita & quamcumque atmoſphæræ humidationem, ejus, quam inhabitet varioloſus. Quamobrem is locus varioloſo eſt aptiſſimus, & præ cæteris commodus, qui maxime perflatum habet aerem, & humoris vacuum. Neque enim tempeſtatem vidi erumpentibus variolis magis propitiam ſicca boreali, uti nocentiorem nullam humida auſtrali. Sub qua tempeſtate ſemper puſtulas paucas minimaſque vidi natas, paſſim etiam puncticulis, & petechiis intermixtas, aut maximam partem gangrænoſas: indicium veneni

non

Digitized by Google

non feliciter cuti affixi, neque etiam bene expulſi, & corpus cutis profundius affligentis. Ex quo tumeſcere etiam plurimum cutis ſolet, quod cum citra eruptionis plenitudinem fit intra primas quatuor morbi dies, ante ſeptimum hominem jugulat. Itaque auſtrali humida dominante tempaſtate, nullum contra aëris humiditatem efficax negligendum præſidium eſt. Neque enim varioloſis ab exteriori calore, aut frigore, dum ne utrumque excedat, eſt quidquam pertimiſcendum, ſatis eſt namque ſi in utroque ſalva ſit aëris conditio prima, ſiccitas ſumma: quæ ſola, ſive æſtuet calore tempeſtas, ſive frigore rigeat, alliciendis ſufficit ad cutem variolis. Eaque obſervatio magnæ quæſtionis ſolutionem affert, quam nonnihil attigit Sydenhamus (*ff*), cur multi in mediis caloribus ſive natura occurrentibus, ſive arte inconſulto procuratis, æque bene nonnunquam puſtulaverint, ac tractati contrario modo. Quæ cæteroquin res neſcio quam multis in exemplis comperta, & conſtans eſſe poſſit. Illud equidem ſcio optio tempeſtatis ſi daretur, frigidam ſeligendam potius fore; nam ut, quod ſpectat veneni receptionem in cute, ſimillimum utriuſque beneficium eſt, dum in utraque par ſit atmoſphæræ varioloſum complectentis ſiccitas, illud tamen habet frigus, quo ſe calore optabilius probat, quod nonnihil cutem adſtringendo, repellendoque ſanguinem ad interiora, tranſpirationis cutaneæ quantitatem, & craſſitudinem imminuit, qua cutis ſiccior, aridiorque certius fit. Cum contra nimius calor, laxatis cutis vaſis, aptus ſit eo promovendæ tranſpirationi, ut cutem molliat, & laxet,

(*ff*) Schednlæ Monit. de Novæ Febr. ingreſſu p. 372.

xet, itemque humefaciat, ſiccique aëris omne beneficium deſtruat. Nam varioloſis quo denſior cutis eſt, eo majorem habet ad excipiendum venenum, figendumque aptitudinem. Ex quo ſubit mirari Veterum illam ex ſyſtematis, opinor, præjudicio profectam opinionem, qui volas manuum, pedumque plantas, quo *facilior fiat exitus variolarum*, præceperunt *immergendas in aquam calidam repetito* [*g*]: quo nihil abſurdius dici poterat. Nam conſtanti experimento hoc magis variolatas plantas pedum, & manuum obſervavi, quo magis calloſa, duraque cute obtegebantur: & ſpurciſſimam, nudamque cutem in puero (XXI.), & juvene [XLV.] vidimus egregie variolatam, mundiorem in altero [XXIX.] non item. Sed refrigerium ſanguinis a liberi aëris acceſſu proficiſcens uti circulationem univerſim tranquillat, ita motum ejus per cutem moderat, quem oportet eruptionis tempore, urgente febri, evaſiſſe majorem. Tranquilliori autem ſanguinis per cutem progreſſu particulæ veneni minus impulſæ commodius ad cutem extimam ſecedunt; quæ alias rapido motu ſanguinis antequam figerentur ab arteriis in venas potuiſſent abripi. Adeo vehementer errant, qui cutaneæ circulationis augmentum credunt, quacumque id ratione fiat, eruptioni favere.

LVI. HACTENUS, puto, primum, & præcipuum variolarum ſtadium, in quo cæterorum, mea ſententia, cardo vertitur, iis impedimentis liberavi, quæ erant certe & uſu valida, & pernicie. Nam ſi prima in varioloſis hæc habenda cura eſt, ut venenum ſanguini commixtum, & cum eo corpus

(g) RHAZES lib. cit. cap. VII. in fine.

Digitized by Google

pus univerſum inficiens, ſegregetur a tota ſanguinis maſſa, & relegetur ad cutem, quô ſanguis hoſte peſſimo purgatus ſine damno percurrat machinam univerſam, & venenum relegatum ad cutem, ſuppuratione locorum, quæ inſedit, ſe ipſum vel deſtruat, vel expellat a corpore; dubitari non poteſt, quæ promptiorem hanc efficiunt, plenioremque ſegregationem, in cura varioloſorum primum locum obtinere. Mihi vero perſuaſum eſt, qui id bene præſtiterit, curationis partem maximam exegiſſe; huic enim fundamento cætera ſuperſtruuntur. Conſtat igitur omnis ars vocandi ad cutem, & in ea figendi varioloſum venenum, præcepto uno, & maximo, ut, ſignis variolarum adventantibus, ſuæ cutis ſiccitatem procuret æger omni ope. Ex quo quidquid aërem, in quo æger eſt, ſiccare aptum eſt, quo cutis ne quidem minime madeſcat, præſidium erit ad eruptionem variolarum promovendam præſtantiſſimum. Lectus igitur, qui molliendæ cuti perſpirationis coacervatione aptus eſt, quam fieri poterit fugiendus eſt; conclavia inhabitanda magna, & perflata; nec liberi commercium aëris, dum ſerena tempeſtas, & perflatus aer ſit, fugiendum. In quo ſatis ægros docet ipſa Natura dum caloris, & ſtraminum ſæpe reddit intolerantes. Sinendum igitur lubenter, ut, urgente præcedentium variolis ſignorum impetu, libero aëri, & perflato, & egregie ſicco & potius frigidiuſculo æger exponatur, & in eo verſetur quam liberrime. Veſtes cutem tegant, non opprimant, quantum moleſtiæ ambientis aëris evitandæ ſatis ſint, & naturali ſervando caloris temperamento: & ſi noctu ſubinde lecti operimenta ſibi detrahunt ægri, aut convulſionibus exciti ex-

ſur-

ſurgunt ſemiſomnes, non nimium culpanda eorum libertas, nec coërcenda ſcrupuloſius eſt. Domi etiam manere jubeam ſi auſtralis, & pluvia eſt tempeſtas, ſi loca humore redundant, ſi rigor aëris moleſtus eſt, & cutem cogat refugio ſanguinis ad interiora expalleſcere; dubium namque eſt poſſe veneno vehiculum deeſſe, & ad cutem translatio; ſi quietem cupit æger, nec ſibi erecto ſuſtinendo par eſt, ſi domus ipſa humiditate caret: alias neceſſarium, & utile eſt, ſive vectura, ſive etiam pedem domo exire, & loca perflata quærere humiditatis, quoad poſſit, expertia. Nec præter rationem eſt indufia ægris ſubinde mutare foco antea, aut ſole perſiccata.

LVII. Satis autem video, procuranti mihi variolarum ad cutem eruptionem iis auxiliis, quæ cutem refrigerent, & perſiccent, vulgarem obſtituram opinionem illorum, qui rationabilius putant ea, quæ cutem laxant, & molliunt, & humores ad eam alliciunt, quam quæ contrarium præſtent, poſſe variolas evocare. Ipſe vero ut nimium etiam eorum ſententiam rationi conſonam affirmo, & mordicus ſequerer, ſi ad curandas variolas inexpertus accederem, & generalibus inſtructus derivationis regulis, ita rem ſedulo expertus non poſſum efficere, quin rationabilia illa laudem, hæc paullo duriora tamen ſequar. Nam mihi experimenta perſuaſere, variolarum eſſe veneni genus totum ſingulare, cum nullo adhuc cognito venenorum genere concors, ſuas peculiares habens leges, nulli earum ſimiles, quibus cæteri morbi continentur. Cujus ut ita dicam veneni codicem ſingularem per iterata experimenta pernoſcat oportet, qui ſine erroris timore cupit de ejus naturæ

cer-

certum judicium ferre. Sequitur enim indolem maximorum venenorum inficientium paſſim genus humanum, venereæ luis, rabiei, ſcorbuti, peſtis, quorum ut cauſſæ diſſimillimæ ſunt, ita neque effectis, neque medendi ratione concordant. Sed noſtris tamen conſiliis conſentanea protulit Sydenhamus (*b*), qui utut non videatur hanc rationem ejus, quam recte laudabat, methodi, calluiſſe, ſatis tamen edoctus obſervatione contendit, eruptionis tempore extra lectum verſandum ægro fore. Nuperrime vero accuratiſſime eam ipſam rem, non confirmavit modo, verum etiam ad totam magnitudinem ſuam extendit, præſtantiſſimus Vir Thomas Dimsdalius (*i*), qui multis inſtitutis experimentis agnovit eximiam liberi regiminis utilitatem. Quam obſervare ſe mihi affirmavit, & jam ſummis exemplis egregie docuit amicus noſter, quem honoris cauſſa nomino, Illuſtr. Ingenhouzius. Cujus methodi cum ratio ſit una, & conſtans, neque exceptionem ullo caſu admittat, conſtante ſibi Natura in exigenda cutis ſiccitate, quo venenum in ea varioloſum deponat, fatendum eſt contrariam methodum jubentium eruptionis variolarum tempore *ægrum quamprimum lectum petere, ibique decumbere ſtragulis ſolitis ab aeris injuriis munitum, aeremque cubiculi tempeſtate hyemali luculento foco accenſo temperari*, quæ ipſa Mortoni (*k*) verba ſunt, nonnihil ſcholam, & ſyſtema hypotheticum ſapere, veram variolarum naturæ cognitionem non ſapere, quæ, ut pluries dictum eſt, ſiccam variolantium cutem exigit.

LVIII.

(b) Obſ. Med. Morb. Acut. Sect. III. cap. II. &c.
(i) Te preſent Method. &c.
(k) De Variolis cap. VII.

LVIII. Dum attamen oſtendi quibus modis, caveri poſſit ne venenum varioloſum partes aliquas inſideat, & occupet, nolim credatur in ea me eſſe ſententia, ut velim commendatum hoc præſidium in multis corporis ſedibus, quas expediat variolis inoffenſas relinqui. Nam ut facile aſſentiar præſtare oculis eo præſidio ſuccurrere, nonnunquam, maxime in ſequiori ſexu, faciei, nolim tamen plurimum per corpus hoc impedimenti genus variolis opponi [XLIX. LIV.]. Deinde præſtat primis tantum diebus, donec varioloſi veneni depoſitio abſolvatur, aut particulas quaſdam humefacere, aut corpus aëri, dum tempeſtas placidiſſima ſit, & vires ferant, liberius exponere. Sed, depoſitione veneni, & eruptione perfecta, tum demum quæcumque puſtulæ eruperint in ſedibus humectatione exercitis, aut ubique per corpus, relinquendæ Naturæ ipſi, nec amplius humiditate, vexandæ. Etenim medentis prima cura eſt procurare veneni ſegregationem a ſanguine, & in cute abſolutam depoſitionem: ſed proxima huic diligenter nidulos veneni varioloſi ad ſuppurationem uſque fovere, cujus rei caput eſt liber ſanguinis ad tubercula acceſſus, & vis vitæ in iis minime minuta. Si quo enim in morbo, in variolarum certe cura ſcientiæ temporum maximum pondus eſt: aliud enim eruptionis ſtadium regimen exigit, aliud maturationis tempus, aliud perſiccationis.

LIX. Sed, demonſtrata ſiccitatis locorum efficacia, pro ſigendo, & a ſanguine ſeparando variolarum veneno, ſatis proclive eſt intelligere, cur partes omnes ſub cute ſitæ, ſive ventribus liberis ſuperficiebus contineantur, ſive membrorum com-

pagines efficiant, venenum retinendi, patiendique puſtulas variolarum ſint incapaces. Etenim ſi cutis ipſa perpetuo aliqua in ſede humectata vetat excipere, & retinere hoc venenum (LIH.), partes omnes interiores a libero aëris commercio excluſæ, quo ſolo perſiccationis ſtatum poſſent acquirere, cum in perenni, ut conſtat, vaporatione contineantur, habent a Natura conſtitutum præſidium, quo veneno illo nequeant inſideri. Quod igitur ars in cute efficit, ut prohibeat exitum variolarum, id Natura effecit in partibus omnibus interioribus. Quæ ſi malo fato aëris attactum liberum poſſent ſentire, & perſiccari, eo tempore, quo venenum adhuc ſanguini immixtum oberrat, certe contenderem a puſtulatione varioloſa non futuras fore immunes. Etenim vidi puerum ani prolapſu laborantem variolis prehenſum, in quo tota recti inverſa pars, & aëri expoſita, puſtulavit: quod fieri non ſolet, cum illud inteſtinum incluſum eſt in ſede ſua. Mulier internam hæmorrhoidem patiebatur, quam ſubinde egredientem ſolebat reponere, huic gravidæ nono ipſo menſe variolæ accedentes pendulam hæmorrhoidem invaſerunt totam, & occuparunt. Ex quo apparet, non ſitum, non fabricam partium interiorum, aut quidquam aliud, quod habeant a cute diverſum, eas tueri ab infeſſu veneni varioloſi, ſed unam, cujus capaces non ſunt, perſiccationem. Quod ſi caſus aliquis dari poſſet, qui videtur abſurdus, in quo citra liberum commercium aëris, interiores ſedes aliquæ cutis inſtar perſiccarentur, minime dubito, quin poſſent incurrere in puſtulationem: niſi potius ſiccitas, quæ a liberi aëris commercio fit, aliquid habet ad figendas variolas ab illa diverſum,

quæ

quæ a ſolo rigationis defectu intrinſecus ſponte naſcatur, ſine ullo ſubſidio frigidi aëris ambientis. Itaque trachæa, & bronchia, utut liberi aëris commercio perpetim exerceantur, ubertate tamen muci, & exhalationis, humefactæ puſtulant rarius; & tum forte, cum vel denſæ ejus membranæ ſunt ut in adultis, minimeque mucoſæ, vel nimio ad cutem ſanguinis raptu (v.) perſpiratio pulmonalis minima evaſit. Itaque intelligitur cur ſpongioſam, etiamſi aëre continuo vexatam, pulmonum ſedem profundiorem, ubi halitatio ſemper redundat, etiam in iis quorum bronchia puſtulaverunt, non afficiat (XVI.) puſtulatio.

LX. NUNC ſi quis a me quærat, uti facile, & proclive eſt, qua ratione iſta perſiccatio ſuperficiei cutis extremæ, figendo, & ſegregando a ſanguinis maſſa variolarum veneno conducat, huic ego fatebor obſervare me tantam Naturæ legem, conſtantemque videre, ſed rationem ejus nihil quicquam intelligere. Scio tamen non pauca poſſe in eo diſputari, quæ ingenium, & acumen laudabiliter poſſent ſapere, ſed mei moris non eſt, quæ ipſe penitus non intelligam velle alios edocere. Sit ea laus per me tota felicioribus ingeniis lubentiſſime relicta, dum mihi ſatis putem nudam Naturæ legem inveſtigaſſe. Quam uti ab obſervationibus deduxi, quas confirmarint explanarintque certa experimenta, atque, obſervata interiorum locorum immunitate a puſtulis varioloſis in magno numero diſſectorum cadaverum variolis extinctorum, oſtenderim cauſſam agnoſcere perennem in ſqua ſunt humidationem, a qua venenum variolorum penitus abhorreat; ita videri poſſet, de ve is variolarum ſedibus ſuſcepta quæſtio ſanis fun-

damentis definita, ut ſint ſcilicet ſedes illæ partes unice exteriores, quia ab aëre perſiccabiles. Sed in hac tota re ſi apud doctos viros, maxime ſi cadaverum varioloſorum peritæ, & diligenti obſervationi ſe applicuerint, fides certe non deerit, equidem apud illos, qui nunquam in cadaver varioloſum inſpexerint, & ex aliorum obſervationibus ſe rem tantam decernere poſſe credunt, ut quæ hactenus tradidi rata habeantur, non parvam fore difficultatem prævideo. Tanta eſt enim ſcriptorum turba variolas obſervatas aſſerentium in locis interioribus, & ab aëris commercio remotis, ut ſi illorum obſervationes ſive numero, ſive auctoritate, meis, aliorumque præſtantiſſimorum Virorum, qui meis ſimiles nonnullas protulerunt, obſervationibus comparentur, hæ prorſum diſpereant. Ipſe vero dum ingenue, quæ viderim ea qua potui diligentia enarravi, non quidem habui in animo Viris illis ſummis alia docentibus, quos maxime venerer, & in honore habeam, quidquam detrahere. Libere tantum quæ viderim protuli, libere quæ ſenſerim, nemini prorſum niſi veritati candide ſatisfacturus. Qui enim in re diverſis obſervationibus controverſa Naturæ voces ab hominum ſive opinionibus, ſive illuſionibus cupit ſecernere, adeat ipſam rei Naturam, ſed peritus accedat diſtinguere vera a falſis, liber a ſtudio partium, & quid Natura doceat ingenuus obſervet. Nam Auctores illi, qui puſtulationem interiorum ſedium tanta nobis aſſeverantia retulerunt, utinam aut ſatis intellexiſſent negotii gravitatem, ne perfunctorie nimis veriſimilitudine potius ſeducti, quam experimentis edocti judicaſſent, aut forte minus occupati fuiſſent admirationis voluptate, quam facile

cile crederent doctrinæ novitatem in animis hominum excitaturam: aut demum eam nobis diligentiam in obſervationibus illis ſuis ſaltem probaſſent, quæ illorum adjuncta auctoritati juſtæ poſſet fidei pondus aliquod adjungere. Sed vereo maxime ut ſi ordine illorum obſervationes pe[illegible]dantur, examini, & judicio, veri faciem o[illegible]dant.

LXI. NAM ſi primus omnium AVICENNA *variolas* inquit *non accidere in cute ſolum, & in eo quod ſequitur illud quod apparet: imo accidere in omnibus membris ſimilium partium apparentibus, & occultis; ita quod velaminibus, & nervis* (l), ambiguis nimium verbis, propoſuit potius opinionem novam, quam probavit. Probare autem primum, & quatuor propemodum ſeculorum ſilentio neglectam eruere, & ampliare ſuſcepit JOANNES FERNELIUS (*m*), atque a modico opinionis titulo ad clariſſimi dogmatis dignitatem evehere. Etenim non contentus affirmare variolas *non ſolius cutis eſſe vitium, verum etiam omnium interiorum, muſculorum, viſcerum, ſolidarumque partium*, quo vetus erat opinio vel ſuperfluis verbis abunde declarata, addidit interiores illas partes *omnes* etiam *priusquam cutis a variolis labefactari*, atque demum *in easdem* ut principia ſumſere, ita pariter variolas demum *finiri*. Quarum ſententiarum etſi poſtremæ duæ erant omnino novæ, prior jam vetuſta, cum nullam tamen bonis probatam rationibus intelligeret, hæc ſatis fore putavit ad eaſdem demonſtrandas argumenta. Nam at generatim interiorum locorum, æ-

(l) Fen. I. Tract. IV. L. IV. cap. VI. Tom. II. p. 72. ed. Junt. 1595.

(m) Da abditis rerum Cauſſis Libro II. capite XII.

que ac cutis, puſtulationem varioloſam fieri oſtenderet, *quoſdam*, inquit, *ab interitu diſſectos, quibus jecur, lien, pulmones, omniaque interiora, haud ſecus atque cutis, ſordidiſſimis papulis manantibus ſcaterent*. In quo non ſatis videtur perviđiſſe quanti imbecillitatis futurum proponeret argumentum, neque diſtinctas daret obſervationum hiſtorias, adeo ut ſatis diligenter inſtitutas eſſe conſtaret, neque earum aut ipſum ſe, ſi forte inſtituerit, aut peritos viros fide dignos profiteretur auctores. Quis enim, his deficientibus adminiculis, illam *omnium*, ſine ulla, aut exceptione, aut varietate, *partium interiorum*, atque *haud ſecus atque cutis*, & *ſordidiſſimarum*, & *manantium puſtularum* affirmationem, non facile alias crederet liberaliſſime quidem aſſeri, nullo modo probari? Nam etſi facilis, ut iis temporibus, felicitas eam ipſam ſententiam eſt ſecuta, ut duorum fere, quæ proxime ſucceſſerunt, ſeculorum decurſu, omnium propemodum medicorum ſuffragio fuerit nobilitata, infirmitati tamen ejus originis nihil ideo roboris acceſſit. Siquidem proxime Fernelium cum eadem in re acclamare voluerit Paræus (*u*) neſcio num ſatis melius rem ipſam illam, ut oportebat, probarit. Etenim in libro, quem *de infantum variolis* inſcripſit, ut oſtenderet *puſtulas variolarum per hæc, aut illa viſcera, pari rabie debacchari, qua per corporis ſuperficiem furere cernuntur*, profeſſus eſt ſe *puellas duas cum* Huberto *diſſecuiſſe ex morbillis demortuas, alteram quatuor, alteram ſeptendecim annos natam, interiora viſcera habentes cruſtoſis puſtulis obſita, his ſimilibus, quæ in cute* emer-

(u) Operum Lib. XIX: cap. 1. 11.

emergunt. In quo etſi quidem intelligam morbillos pro variolis dixiſſe, quæ perfrequens apud Medicos occurrit μετωνυμία, ne ſi morborum nomina non confundit, aliud probare ſuſcepiſſe videatur, aliud probaſſe, illud tamen non intelligo qui potuerint intrinſecus non quidem *manantes*, & *ſordidiſſimæ*, uti generatim, & veroſimilius FERNELIUS, ſed *cruſtoſæ* in ambabus his puellis variolis confectis puſtulæ videri, quæ nonniſi aëre perſiccatæ, & ſanitati proximæ cruſtas induant. Sed ſatis, opinor, apparet etiam ex ipſa ſuccincta, & nullis adjuta circumſtantiis, narratione rei, quæ voluiſſet potius, quam quæ perſpicue vidiſſet, præcipitanter retuliſſe PARÆUM.

LXII. EADEMQUE perſuaſio, quæ tanquam per traducem medicos in ſcholis haud diffidenter occupabat, minus illos, puto, diligentes fecit, & attentos, ut in rei veritatem accuratius inquirerent. Nam etſi non miror HORSTIUM (*o*), FORESTUM (*p*), alioſque medicos, qui adeo videri voluerunt de FERNELII ſchola profecti, ut, cum idem vellent dicere, ne mutatis quidem FERNELII verbis, ſed ad unguem tranſcriptis, dixerint; miror tamen KERKRINGIUM, DRELINCURTIUM, BARTHOLINUM, MEADIUM, GUNZIUM, atque ipſum adeo BOERHAAVIUM, anatomicos nobiliſſimos, abripi ſe paſſos eſſe eadem ſcholarum præoccupatione. Etenim KERKRINGIUS cum puerum diſſecuiſſet, in quo variolæ *vixdum apparentes* retroceſſerant, *pulmones* affirmavit in eo *inveniſſe ita undique variolis in-*

 tus,

(o) Apud BONET. in Sepul. An. L. IV. Sect. I. T. III. p. 234.

(p) Obſerv. Med. Lib. VI. obſervat. XIV. ſchol. pag. 246. Tom. I. ed. Rothomagi 1653.

tus; & foris plenos, ut nihil prorſus in iis ſani conſpiceretur. Erant autem variolæ iſtæ in vigore ſuo maturæ, & pure turgentes, quæ etiam flavæ cujuſdam aquæ tantillum in cavitatem pectoris effuderant. Lien, non minus quam pulmo infectus, apparuit tumidus, & durus. Demum inteſtina hinc inde tantummodo apparebant variolarum quaſi gemmis diſtincta, ſed hepar intactum, & ſanum perſtiterat (q). Quæ res ſi vere, ut ſibi vidiſſe Kerkringius videbatur, extitiſſent, potuiſſent certe argumento eſſe portentoſæ illi parti doctrinæ Fernelii, quæ variolarum primam orlginem locis interioribus aſſignat, ultimam cuti (lxi.); nam aliter intelligi non poſſet qui variolæ, quæ in cute vixdum apparentes retroceſſerant, hominemque occiderant, ictu oculi intrinſecus occupare pulmonem, & lienem potuerint, & ad *vigorem maturitatis*, *puriſque turgeſcentiam* illico pervenire: quarum aliquot ſaltem oportet apertas etiam, & ruptas fuiſſe, quo *aquam* illam *flavam* effunderent in pectore repertam; etſi neſcio qui plenæ puris puſtulæ potuerint apertione aquam potius, quam pus reddere. Sed tamen in hac Kerkringii obſervatione, etſi multa ſint, quæ reprehendas, uti non memoratam creditarum puſtularum diligenter inſtitutam apertionem, quo conſtaret puſtulas verius fuiſſe puris plenas, quam, ut in pulmonibus, turgidas aërea ſpuma ſedes, quales etiam, nobis præſentibus, nonnullis parum cautis impoſuiſſe memoravimus (xxii.); aut, ut in liene, rugoſas plagas, maculaſve ſubalbidas. qualibus paſſim ſolet ejus viſceris ſuperficies, citra variolas, interſtingui, aut demum, ut in inteſtinis, diſgrega-

[q] Spicilegii Anat. Obſ. LXII.

Digitized by Google

gatas fæcum particulas trans membranas falſo apparentes ſpecie puſtularum (XXII.) ; habeas tamen, ex quo, in tanta negligentia, ingenuum hominem diſcernas, puſtulas minime agnoſcentem, ubi falſa ſpetie minus imponere poterant, uti præſertim in jecore, etſi illud alias primo loco FERNELIUS puſtulatum memoravit. In qua re tamen DRELINCURTIUS anteſignanum ſuum non eſt ſequutus, a quo nominando, & forte etiam legendo, recens erat cum ſcriberet, ſe in varioloſa inſpexiſſe cadavera, & *Jecur*, *lienem*, *omniaque interiora*, non puſtulis, ut priores, ſed *ulcuſculis inveniſſe ſanioſis*, nec quidem in exteriori ſuperficie, ſed [quibus verbis dixerat KERKRINGIUS de puſtulis pulmonum, hic de ulcuſculis omnibus interiorum ſedium affirmavit, maligniſſimæ oportet in omnibus naturæ) *intus*, *&* *foris exeſa*; *ſive* (ita namque ſolebat DRELINCURTIUS turgidum quoddam, & giganteum genus dicendi naturali, & planu ſubnectere, quando id animum ejus οἰςρώδεα non ſatis exæquaſſet) *denſis*, *cœnoſiſque ſcrobiculis veluti lacunata* [*r*]. Cujus ego auctoritatem, ut alia modeſte pertranſeam, jure puto Fernelianæ inſtar laborare, quæ neque ulla hiſtoriarum diſtinctione, nec certis diligentiæ characteribus probabilem ſe reddiderit.

LXIII. NONNIHIL tamen ad Kerkringianæ obſervationis dignitatem THOMÆ BARTHOLINI obſervationes acceſſere. Nam in puero, quem variolæ interemerant, BARTHOLINUS invenit pectus multa refertum aqua viridi, quam, etſi parentes pueri ſibi perſuaſiſſent, eo confluxiſſe, poſt-

quam

(r) De Variolis, & Morbillis N. XX.

quam ulcus colli, quo puer laboraverat, *improvide depulſum* fuerat, Bartholinus tamen *credidit, ex puſtulis verius exſtillaſſe, quibus in varioloſis etiam pulmones* solerent *infeſtari* (s). Quo loquendi modo, non tam fidem nobis dedit obſervatarum certe in ejus cadaveris pulmonibus puſtularum, quas oportuerit magno numero fuiſſe apertas, & immaturas, quo *multam illam aquam* in pectus effunderent, quâm potius meram conjecturam ex ſcholaſtica potius hypotheſi profectam; & qua utinam ille ſibi, ut par erat, caviſſet, ne cum hepar mole tantum excedens, ut ipſi paſſim vidimus, lienem prope ſanum, utrumque nulla puſtularum ſpecie inſignitum recte aſſeruiſſet, ſolum *pancreas*, cujus acini facillime incautis puſtularum forma imponunt, *puſtulis*, & fallaci iſto ſenſu quidem recte, *plenum* aſſirmaſſet. Qua in re, puto, cautior eſſe debuit Olai Borrichii diligentia, qui certe in ea principis Regiæ variolis interemptæ diſſectione, quam eidem deſcripſit Bartholino, viſcera omnia memoravit, omentum, lienem, ventriculum, hepar, cor, flacciditate, aut inflammationis, vel gangrænæ ſpecie laborantia, non autem puſtuloſa; pulmones ſolos, in quibus facilem erroris cauſſam propoſuimus (xxii.), *ex utraque parte putridos*, & *ſanguine nigricante plenos*, & *tota ſuperficie maculis*, & *puſtulis inſignibus conſperſos* (t). Quæ diligentiæ, candoriſque laus ad Dolæum nonnihil etiam pertinet, qui in cadaveribus variolis defunctorum, *pulmones, diaphragma, ventriculum &c. ſæpe nigra*, &

(s) Hiſtor. Anat. Cent. iv. Obſ. XLIII.
(t) Epiſt. Med. Cent. iii. Epiſtola xxix.

& corrupta ſe vidiſſe affirmavit, quibus locis ſi *variolas* tribuere deberet, eas non quidem elevatas in eorum extima ſuperficie, ſed *circa interiorem membranam, nigerrimarum* inſtar macularum, *quaſi adnatas* dicere poſſet [*u*]. In quo, etſi ſcholæ videas præjudicium nonnihil cum rei natura reluctans, nihil tamen de vera, quam quærimus, & diſtincta puſtularum variolarum obſervatione continetur. Ut ne quidem contineri puto in MEADII, aut BOËRHAAVII, aliorumque, qui proprias hiſtorias retulerunt, obſervationibus. Nam MEADIUS generatim *ſe vidiſſe*, inquit, *in quibus* non ſolum *pulmo, jecur, & inteſtina, puſtulis varioloſis tota conſpergerentur*, verum etiam *cerebrum* (*x*): in quo viſcere neſcio an alius antea ſpeciatim puſtulas varioloſas obſervatas fuiſſe meminerit; niſi velis LISTERUM, qui tamen non puſtuloſum ſe unquam cerebrum obſervaſſe prodidit, ſed, quemadmodum cæteræ interiores partes, fieri poſſe cerebrum puſtuloſum credit [*y*]: eadem, opinor, uſum opinione, qua jampridem JOANNES STEPHANUS non ignobilis auctor, cum ſcripſiſſet *non tantum in cute repullulare* variolas, *ſed internas quoque ſimilares partes inoccupare*, abundans in fide, *nervos* ab eadem labe non exemit (*z*). Quamquam nemo fuerit, qui nimiam novitatam cerebri puſtulati exprobratum eat, vel ſi etiam, ut credo, non pervidiſſet, MEADIO, quando ſciat ante decem, quam hæc ille ſcriberet, pene annos, idem affirman-

(u) Encyclopediæ Med. Lib. IV. cap. VI.
(x) De Variolis capite III.
(y) De Variolis: poſt Exercitationem Anatomicam alteram. pag. 34.
(z) Paraphraſis in Fen. I. Lib. IV. AVICENNÆ cap. VI.

Digitized by Google

mantem auctorem habuiſſe Boërhaavium. Nam etſi non aperte cerebrum, menynges tamen (de quibus, cum de cerebro dicitur, puſtulatio eſt proprie intelligenda) tum equidem aſſici variolis Boërhaavius affirmavit, *cum ad externum caput illæ hærent*. Quæ verba, ſi recte interpreteris, an aliud docent, quam nunquam cerebrum variolarum eſſe immune? Cæterum Boërhaavius fidentiſſime pronuntiavit, *perperam vulgo ægros putare variolas tantum in cute*, in qua palam ſpectantur, *hærere, quæ intra nares, os, œſophagum, & reliqua loca, hærent æque bene, quam externe; ſed ibi citius mateſcere. Hinc faciendum ut ab his locis avertantur; nam ſi ad externum caput hæreant, tum etiam erunt ad menynges: hinc optimum eſt, ut ſint ad pedes*. Ad hæc, *in iis omnibus ſupradictis locis ipſum* variolas *vidiſſe* addidit Boërhaavius; *ſed ex recenti obſervatione Anatomica conſtare etiam in meſenterio fuiſſe repertas* (*a*). Quam tamen poſtremam obſervationem an ipſe inſtituerit, an aliunde acceperit, in ambiguo relictum eſt. Cæterum fere hæc eadem paullo poſt generatim affirmavit etiam Fridericus Hoffmannus (*b*).

LXIV. Quæ Virorum clariſſimorum doctrina præſtantium, & artis anatomicæ uſu, Meadii, Boërhaaviique obſervationes, ſolæ in omnibus fateor mihi potuiſſent vel conſtantiam oppoſitarum rerum, quas ipſiſmet meis oculis, & qua maxima potui diligentia, repetito conſpexi, reddere ſuſpectam, niſi eſſent quam aſſeveranter, tam ge-

(a) Praxeos Medicæ Lond. editæ 1738. Part. v. pag. 310.

(b) De Morbis infantum c. vii. Op. Tom. III. pag. 483.

generice nimis propoſitæ, & certis deſtitutæ veritatis characteribus. Nam quo argumento vera illos dixiſſe credas, niſi quod dixerint? Nos autem in ea re ut auctoritati ſummorum Virorum nihil velimus detractum, materiam tamen, cujus nobis eſſe velint auctores, demonſtratam volumus experimentis, quibus fidem auctoritas dare poſſit, pondus autem, & vim, res, quas tradant, unice faciant. Quo autem experimento nobis iſti probarunt, (volumus enim eos credere, uti ſe profeſſi ſunt, obſervatores rei, & comunis propemodum labis immunes, in alienam fidem profitendi,) non, pro puſtulis in cerebro varioloſis, ſumſiſſe illos bullularum aërearum humori immixtarum acervos, puſtulis ſæpe ſimillimos, ſub arachnoidea frequentiſſimos (*c*)? non, pro variolis narium, puſtulas orificiorum manifeſtas, a quibus perperam arguerent cætera inſeſſa? non, pro pulmonum variolis, inæqualitates obvias ſuperficiei pulmonum, maxime in varioloſis, ſpuma plenas pus mentiente? non demum in meſenterio eminus forte, & leviter inſpecto, glandularum minimarum ſub extima membrana extuberantias, iis ſimiles, quæ parum abfuit, quin etiam ipſi mihi alias (XXII.) imponerent? Nam in inteſtinis ob aliam cauſſam, quam etiam memoravi (XXII.), facilis errandi occaſio eſt. Ego itaque ita cenſeo, qui puſtularum interiorum partium, & ventribus præſertim incluſarum, nobis auctoritatem fecerunt, aut veriſimilitudinem eſſe ſecutos, aut rei apparenti quadam ſpecie, non ſatis diligenter inveſtigata, fuiſſe deceptos, aut demum in aliorum, quibus acre-

(c) Conſule Comment. de Iſchiade Nervoſa n. XI.

crederent, ſidem alios atque alios ſiducia quadam, & benignitate conſilii juraviſſe. Nam qui characteres veræ puſtulæ varioloſæ in ſedibus interioribus inventæ nobis certos exhibuerit, adhuc invenio plane neminem. Ex quo eſt cur laudem Anatomicos præſtantiſſimos, quorum ego oculis hoc in genere inveſtigationum plus cenſeo, quam cæteris omnibus tribuendum, Bonetum (*d*), Peyerum filium (*e*), Hallerum (*f*), J. C. Fabricium (*g*), candide affirmantes, in quos inquiſiverint varioloſos, interiora ſemper a puſtulis libera, & munda deprehendiſſe. Quorum ego Virorum memini, non ſolum ut appareret, non adeo nos diſcrepantiam retuliſſe a Clariſſimis tot aliis Viris, quot contrarium, ac ipſi vidimus, affirmantes ſuperius recenſuimus, ut non ſimul doctiſſimorum, & cum quibus forte neque uſu ſim ipſe, neque doctrina comparandus, Anatomicorum conſentaneis obſervationibus fuerint confirmata, verum etiam ut Gunzii (*h*), atque Lieutaudii [*i*] merito mirari me judicii facilitatem oſtenderem, qui in tanta humani corporis inveſtigandi peritia, generatim, ut cæteri, de interiorum ſedium puſtulatione affirmare non dubitaverint.

LXV. Sed doctrinæ a Fernelio propoſitæ quæ

(d) In Sepulchret. Anatom. Tom. III. obſ. LX. n. I. p. 233.

(e) Obſerv. anatom. XI.

(f) Opuſc. pathol. Obſ. XLIV.

(g) Apud HALER. Elem. phyſiol. Tom. VI. p. 99. not. (o)

(h) In HIPPOCRAT. Lib. de Humoribus p. 158. not. 21.

[i] Precis de la Medic. Pratique Livr. II. p. m. 609.

Digitized by Google

quæ erat prime pars, eaque originis vetuſtioris, in cadaveribus varioloſorum obſervatas intrinſecus fuiſſe variolas, ſatis, opinor, conſtat, omnino infirmis innixam eſſe fundamentis. Alteram autem novam totam, quod non modo variolæ intrinſecus innaſcantur, ſed ibi germinent primum, deinde in cute appareant, hoc ſe putavit modo probatum ire FERNELIUS. *Sæpe*, inquit, *deprehenſum, prægnantes maturos partus edidiſſe hac lue perfuſos, quarum aliæ nihil omnino foris, aliæ nonniſi multis poſt diebus incommoda ſenſerunt. Quin etiam raucitatem, ſpirituſque difficultatem initio prementem, & primam eruptionem in faucibus, & ore, in ano, & partibus obſcenis, planum facere ex intimis partibus hæc mala originem habere* (*k*). Atque utinam contentus partorum fœtuum variolis infectorum obſervationes indicaſſe, cætera omiſiſſet, quæ inconſulto propoſita, ut nullius ſunt digna fidei, ita nonnihil ſtatim dubietatis appingere obſervationibus illis etiam poſſent. Nam falſum omnino eſt, *primam* variolarum *eruptionem in faucibus, & ore, & partibus obſcenis* apparere: cum potius, ut nemo medicus ignorat, qui varioloſos plurimos pertractavit, facies, & collum, & manus, partes homini nudiores, primæ puſtulent, fauces vero, & os, & obſcena, aut poſtrema fere omnium, aut paſſim ne quidem puſtulent. Neque ſuſpicioni locus eſt, *faucium* nomini eam ſignificationem applicuiſſe FERNELIUM, ad quam Latini nonnunquam extenderunt, ut *guttur*, & anteriores patulas colli partes ſignificaret; quemadmodum apud SENECAM philoſophum legitur, VATINIUM *hominem natum &*

(*k*) Loco ſuperius citato pag. 115.

& ad riſum, & ad odium, in pedes ſuos plurima dixiſſe, & in FAUCES *conciſas* [*l*], partes, quas oportet vitiatas omnium conſpectui, & dicacitati habuiſſe ſubjectas, quo illas ipſemet inceſſendo, *inimicorum, quos plures habebat quam morbos, & in primis* CICERONIS, *urbanitatem effugeret*; nam ex ipſis FERNELII verbis apparet, eum vulgarem ſignificationem ei nomini dediſſe, qua caput œſophagi, quam pharyngem dicimus, ſignificatur. Quid autem de *raucitate* dicam, *ſpirituſque difficultate*, quam initio variolarum *premere* contendit? rebus, quas aut nunquam iis initiis videas, aut vix in uno ex mille varioloſis: in ſignum quod non habeant ab ipſa natura variolarum effectum ſtabile, & immediatum. Nam obſervationem fœtuum, qui variolarum pleni ex utero venerint, quorum matres non erant, aut diu poſt fuerint variolatæ, puto legitimam, atque omnibus munitam, qui mereri fidem poſſint, certitudinis characteribus, nullam, ſi vel hodie in tanta ſequacium turba, qui andabatarum more conſenſerint, diligenter quæreret, ipſummet FERNELIUM fuiſſe inventurum. Etenim etſi plures legerim variolatorum fœtuum editorum a matribus una variolatis hiſtorias, quas inferius examinabo, certe fœtuum a ſanis matribus cum variolis editorum, vix unam, aut alteram ſcriptam invenio. Quarum prior eſt EHRENFRIDI HAGENDORNII, qui cum *bene diu, ante & ultra viginti quatuor annos, matronam quandam Gorlicenſem* memoraret, *neſciam quid ſibi vellet hoc phænomenon, quod utero gerens, felici alias niſu, pareret filiolam variolis undique refertam* (*m*), ſatis oſten-

(l) De Conſtant. ſapient. cap. XVII.
(m) Hiſtor. Medic. phyſ. Cent. II. Hiſt. 58. pag. 233.

ſtendit, rem ſe a muliere acceptam referre minime propriis oculis obſervatam. Quam rem cogor paſſim apud viros etiam cordatos deplorare, fidei facile innitentes infidiſſimi, & maxime fallacis generis mulierum, in mirabili præcipitis & ſibi, & aliis perſuadendo, ſine accuratione ulla, & judicio. Quarum relationes ſi paſſim incautus auſcultaſſem, quas mihi illæ ridiculas non ingeſſiſſent hiſtorias? Memini, cum uteri molæ memorarentur, perſuadere mihi nonnullam voluiſſe, propriis oculis viſam ſibi molam alatam ex utero prodiiſſe, avolandoque ſtatim aufugiſſe domo: alteram lepuſculos duos enixam eſſe ſe, qui domi reperent, quique, niſi ipſa protinus occupaviſſet, certe domo fuiſſent evaſuri. Quo de genere illæ macularum fœtuum fabulæ ſunt, àvide, ſed fruſtra, cupitis rebus reſpondentium, quas nullam prædixiſſe ante partum, omnes poſtquam peperiſſent, maculatumque fœtum vidiſſent, ad cupiditates illas paſſim fictas vidi retuliſſe. Sed matrona una, & altera, meo conſilio, cum flagrarent deſiderio nonnullarum rerum, ſibi conſulto coxendices confricarunt, & fœtus mundiſſimos nihilominus edidere.

LXVI. SED non tam HAGENDORNII credulitatem miror, quam RUYSCHII facilitatem, affirmantis *jamjam nati* ſe *fœtus æthiopiſſæ caput* habere, quod, *ut & integer fœtus*, *ſcatebant variolis*, *quantumvis puerpera tempore graviditatis nullis variolis fuerit infeſtata* (*n*). Facilitatem autem appello, qua RUYSHIUS perſuaderi paſſus eſt de variolarum eo in capite exiſtentia, quod, iis non obſtantibus, eſ-

(n) Theſaur. Anat. VII. Aſſ. II. N. XXIII.

ſet nihilominus *nigerrimum*. Nam ut pertranſeam æthiopum corpora *jamjam natorum nigerrima* nunquam eſſe, illud tamen eſt certum, variolas in æthiopibus apparentes multum detrahere nigritudini cutis puſtulas facientis, quæ puſtulæ ſubcinereo colore ſe per cutem extollunt. Ut adeo ſi in fœtu, de quo Ruyschius retulit, tuberculis diſſeminato, vere illa fuiſſent varioloſa, oportet ejus caput ſi non proximæ nativitatis conditione, proprio ſaltem colore variolarum, futurum fuiſſe ſubcinereis maculis interſtinctum: & propterea extra illum ſummum gradum nigritudinis. Quem colorem puſtularum varioloſarum in æthiopibus quidem ipſe non vidi, ſed hic Neapolis viſum accepi ab homine fide digno, & confirmatum habui a Viro intelligenti, & bonæ fidei, qui multos æthiopes vidit varioloſos in locis Orientalibus, quæ multos annos incoluit. Sed potuere Ruyschio ſebacearum glandularum acervi, quos ſæpe in cute æthiopum exſtantiſſimos vidi ſine coloris detrimento, puſtularum ſpecie imponere. Meadius vero affinem (o) hiſtoriolam ita retulit mulieris diu antea variolas paſſæ, & juſto tamen partus tempore mortuum fœtum edentis *puſtulis fœdatum*, quas credidit aſſiduitate conſortii cum varioloſo marito ultimis graviditatis temporibus, matre inſonte, fœtum contraxiſſe, ut prope videri poſſet de rei veritate dubium nullum exſtare, ſi & ipſe aut non tam *meminiſſe*, quam perſpexiſſe rem affirmaſſet, aut characteres veros varioloſos puſtulis illis adfuiſſe oſtendiſſet, ſine dubio aliquo, aut ejus corru-

(o) De nonnullis, quæ in variolis accidunt. Cap. 2. pag. 55.

Digitized by Google

ruptionis, quam inferius (LXVIII.) memorabo, aut illuſionis.

LXVII. VEROSIMILIUS erat, quod multis eſt paſſim obſervationibus inculcatum, varioloſas matres fœtus edidiſſe varioloſos. Sed ſi eos excipias, qui tales caſus a mulieribus acceperint, & bona fide retulerint, aut ſcholarum doctrina præoccupati vidiſſe variolas crediderint ubi aut reperturos ſe præceperant animo, aut aliæ omnino res vel leviſſima ſpecie variolas expectantes deceperint, nemo, opinor, ſupererit cordatus teſtis, & oculatus, cujus peritiæ poſſis, & fidei ſtare. Etenim ab honeſta ſe, & pia matrona accepiſſe retulit HILDANUS (*p*), quod primipara varioloſa vivum puerum pepererit *variolis ita infectum, & contaminatum, ut ipſa facies quoque undique puſtulis ſcateret*. Quæ faciei variolarum tanquam admiratio meretur aliquam animadverſionem, quo de peritia conſtet mulieris rem narrantis. LEDELIUS vero etſi nec accepiſſe ſe, nec tamen vidiſſe quam indicavit rem ſimilem, ſit aperte profeſſus, adeo tamen generatim, leviterque rem attigit, ut ſatis appareat ex relatione ſcripſiſſe, *juvenculam variolis correptam, dum nimis graviter decumbit, fœtum aliquot menſium exturbaſſe plenum in toto corpuſculo variolis* [*q*]. Quis enim credat medicum ea vidiſſe, nec tempus graviditatis, quantum ſaltem aſſequi conjectura poſſet, nec morbi tempus, nec fœtus exitum, nec matris retuliſſe? Quibus circumſtantiis non pepercit TREUBLERUS (*r*) cum mulier-

 cu-

(p] Obſervat. Chirur. Cent. IV. Obſervat. 55. pag. 328.
[q] Miſcell. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 6. Obſerv. 61. p. 147.
(r) BARTHOLINI Epiſt. Med. Cent. II. Ep. lxxxv. p. 682.

Digitized by Google

culam dixit ſe vidiſſe *annorum duodequadraginta ſub ipſa partus hora erumpentibus variolis in corpore undique*, *infantem* etiam *edidiſſe variolis per tenerrimum corpus æque tam multis contaminatum*, qui brevi e vita deceſſerit. Qui caſus mihi confirmare quadantenus illam videtur, quam ſemper probabilem duxi opinionem, fieri quidem poſſe, ut ſi, antequam eruptio variolarum compleatur in matre, fœtus exeat, ſanguine plenus nondum veneni particulis exonerato, ſtatim variolarum eruptionem patiatur, quam videri poſſit, brevi tempore inter partum, eruptionemque intercedente, ipſo ab utero retuliſſe. Cum potius ſi tum temporis utero non exiſſet, reddito paullatim matri infecto ſanguine, qui ſe in cute matris veneno exuiſſet, varioloſæ labis in utero permanſiſſet fœtus immunis. Et, puto, ea fœtuum conditio ante completam in matre eruptionem exeuntium ſanguine varioloſo plenorum, quæ in hac Treubleri fuit, & Pechlini duabus, quas jamjam memorabo, ei ſimilibus hiſtoriis occurrit, credendi cauſſam incautis dare potuit retuliſſe fœtus ex utero variolas, quæ modo attacto aëre prodierant, non adhuc conſumtâ in matris cute venenoſa materiâ. Quamquam non levis illa dubitatio eſt, ſpecie variolarum imponere poſſe in fætibus maculas ſubrubras, quibus fœtuum cutis maculata prodire paſſim ſolet, maxime dum aut febre capti ſunt, aut ſanguine redundant: quæ duo adeſſe oportet in fœtibus ante completam variolarum eruptionem ab utero exeuntibus. Nam omnino fœtuum, qui in utero variolas paſſi ſint, quamvis multæ credantur eſſe, nullas tamen fide dignas exſtare hiſtorias fidentiſſime pronuntio. An credas Augenio

Nio

Digitized by Google

NIO (*s*) *frequenter* ſe obſervaſſe profitenti fœtum cum variolis natum? nimirum qui tam *frequenter* vidiſſe aſſirmavit rem non facilem viſu, nonne eum bene id vidiſſe jure ambigas? Aut velis parem, ſine ulla hiſtoria, WIELII (*t*) jactantiam probationis loco aſſumere? Nam PECHLINI obſervationes hujus claſſis non ſunt. Etenim ſe *obſervaſſe*, inquit, *gravidam, quæ occaſione pueri majoris cum variolis colluctantis in ipſum illum morbum incidit, quo erumpente, cum magna uteri hæmorrhogia enixa eſt gemellos, utroſque ſtigmatis refertiſſimos, ſed jamjam intempeſtivo fermenti tumultu jugulandos, evadente felicius matre*. Ad hæc, *duabus matribus parturientibus exeunt in cutem variolæ; excluſi infantes uterque & ipſi contagii notas adtulere* (*u*). Quæ obſervationes optimam habent cum illa, quam modo propoſuimus, TREUBLERI explicationem. Quid autem de MOËLLEMBROCCHIO (*x*) dicam, qui *veſtigia variolarum* ſe vidiſſe credidit in fœtu ex matre nato, quæ neſcio quam *antea variolis laboraverat?* aut de SOMMERO (*y*) *veſtigia* eadem agnoſcente in fœtu juſto tempore edito, cujus mater ſeptimo graviditatis menſe variolas paſſa fuerat? Nonne iſti eo ſe præjudicata opinione abripi paſſi ſunt, ut non id quidem crederent, quod veroſimilius alii, pati fœtus in utero poſſe variolas, atque iis prehenſos, aut in utero mori, aut cogi ſtatim exire; ſed variolas

 in

(s) De Febribus Libro IX. capite II.
(t) Obſerv. rar. Cent. II. Obſ. XLII. ſchol. p. 426.
(u) Obſervationum Medic. Lib. II. obſerv. XV. pag. 234.
[x] Miſcellan. Nat. Curioſ. Ann. I. Dec. I. Obſerv. LIII.
(y) Miſcellan. Nat. Curioſ. Dec. II. Ann. IX. obſerv. 23.

in utero ad perfectam maturitatem poſſe fœtus pati, eo uſque ut perſiccatæ, decedentibus cruſtis, *veſtigia* relinquerent? Nonne ex his jure quæreres, quid de illo pure, aut de cruſtis illis puſtularum factum fuerit, quas natas fuiſſe oportet in medio aquarum amnii, eiſque innoxie immixtas, quo & *veſtigia* relinquerent, & fœtui commodam concederent ad perfectum partus tempus in utero moram?

LXVIII. Nec me quidquam certe movet Mo-riciaui altera, ingenua quidem illa, uti credere æquum eſt, ſed non ſatis certe bene judicata obſervatio; nam qui exemplum viderat maturi vivi fœtus, juſto partus tempore, nullo inſignis variolarum veſtigio a matre excluſi, quæ fuerat quinto geſtationis menſe varioloſa [z], fœtus alterius caſum cautius debebat interpretari quem credidit ſe vidiſſe varioloſum, quia *pluſquam viginti nigris puſtulis erat inſignitus, quarum tegmen levi digiti attactu facile ſecedebat, quando, ſeptimo nondum exacto menſe, poſtquam duos jam treſve dies mortuus fuerat in utero, prodibat a matre ob violentam lumborum diſtorſionem abortiente, quæ ante duos menſes variolas feliciter evaſerat* (a). Nam manifeſte apparet præcipiti judicio habitas fuiſſe varioloſas hydatides illas, quæ icore ſanguineo plenæ, in fœtibus diu in utero mortuis, paſſim a gangræna, & putreſcentia, per cutis ſuperficiem enaſcuntur. An credibile enim eſt, matrem, a duobus menſibus perfecte ſanam, ſanguinem ſuum fœtui procul dubio ſubminiſtraſſe variolarum veneno bene repurga-

(z) Sur la groſſ., & l' accouch. obſ. 576.
(a) Ibidem obſ. 600.

gatum (LXXII.), & ab eo tamen fœtum, aut poſt duos menſes retuliſſe, aut per duos menſes cum matris morbo natas crudas adhuc retinuiſſe variolas? Quod cum dico, non ideo tamen docere contendo, quod docuit MEADIUS, ſi matre variolis affecta *non ſiat abortio, prolem omnem vitam malo hoc immunem tranſigere;* ſed hoc potius arbitror, matrem variolis prehenſam, ſi venenum omne per ſuam cutem bene expellit, (quod ſemper cum omnia morbi ſtadia feliciter emetitur) tradito fœtui ſanguine innoxio, non abortire: abortire autem quoties, aut impedita eruptio variolarum eſt, [LIV, LXX.] aut ante eruptionem præcedentes convulſiones uterum, & fœtum vehementius excuſſerunt. Cui rei occurrendi modos poſtea (LXXIV.) trademus. Cæterum verum eſt, retento fœtu in utero a matre varioloſa, & juſto tempore poſtea edito, variolarum exire immunem, ſed non ideo eſt verum futurum eum tota vita liberum a variolis; aliter fœtus omnes a matribus nati, quæ jamdiu variolas paſſæ fuerint, eadem ratione liberi futuri eſſent ab eo morbo. Nec enim ſanguis recens repurgatus a veneno varioloſo, a quo poſtea tota vita liber reſtat (LXXII.), differt a ſanguine diu ante partum in matre ab eadem labe emendato. Itaque neutro in caſu ea naſcenti homini felicitas certe manet. Nam duobus exemplis mihi conſtat, adultos jam, & duodennem alterum, àlterum duodevigeſimum annum natum, variolas paſſos fuiſſe, quorum, cum utero gererentur, matres variolas paſſæ fuerant. Sed illa MORICEAUI præcipitata ſententia aut cauſſam dare potuit, aut ſimilis fuit illi, quam in re ſimillima

Digitized by Google

pronuntiavit Fumeeus [*b*], qui a varioloſa matre natos gemellos vidit, quorum qui vivus prodiit, is vero erat perfecte mundus, qui vero *mortuus jam ab octo, aut decem diebus putrefactus* ab utero extractus eſt, is fuit puſtulis plenus, quas credidit varioloſas. Puſtulas autem illas fuiſſe veſiculas icore plenas, quas manifeſta putreſcentia tamdiu incluſi mortui fœtus in utero excitaverit, ſatis oſtendit & *epidermis, quæ ab artubus inferis ſponte ſecedebat, & naturalium locorum ſpontanea excoriatio*. Nam quod in ejus fœtus facie *cavitates* apparerent, quas auctor crediderit primarum eſſe, quæ jam ſeceſſerint, veſtigia variolarum, probat promptitudinem potius, præcipitationemque judicii (lxvii.), quam pondus. Quo charactere inſignem aliam unam, aut alteram obſervationem ſciens prætereo.

LXIX. Sed in fœtibus aſſerendis in utero variolatis non uſque eo in poſſeſſionem totius humani generis error venit, ut non aliquis unquam fuerit locus veritati. Etenim Borrichius *Comitem varioloſam octavum menſem pregnantem fœtum emiſiſſe vidit bene obeſum, optime formatum, nullum in corpore variolarum circumferens veſtigium* (*c*). Vidi & ipſemet præſens nuper, quod in oculis Civitatis elapſo menſe Martio hujus anni 1769 fuit in primi ordinis Matrona, illuſtre exemplum natæ puellæ a matre variolas plurimas maturrimas adhucdum habente, ut quæ eam duodeviceſimo morbi die juſto partu enixa fuerat, mundiſſimæ omnino, & ſine ulla variolarum labe conſpicua. In

(b) VANDERMONDE Journal de Med. T. x. p. 403. &c.
(c) In BONETI Med. Sept.

Digitized by Google

In quam qua diligentia perquiſiverim, qui ad meam expectationem attenderit facile poterit intelligere. Adeo verum eſt, non ſolum *ſi fœtus ante exierit, quam puſtulæ variolarum in matre factæ ſint purulentæ, nullis notis fedari*, quod contendit MEADIUS (*d*), ſed etiam omnino immunem labis prodire cum vel ſub purulentiſſimis exierit matris puſtulis. Quam ſententiam nonnulli inter veteres, qui poſt Arabum de variolis doctrinam Medici floruerunt, ratam tenuere. Nam PETRUS PINTOR Hiſpanus Medicus Valentiæ natus, qui Romæ ſeculo floruit decimo quinto, præclare affirmavit, *dum fœtus eſt in utero, non ei accidere variolas, nec morbillos*. Qui locus habetur in Capite altero ejus operis, quod de lue venerea, aut primus omnium ſcripſit, aut certe inter primos. Nam in præfatione *nil de eo morbo, neque de cauſa ejus dixiſſe medicinæ doctores, neque curam in ſcriptis inſtituiſſe* declaravit. Quem morbum *tertiam eſſe* voluit *variolarum ſpeciem*, dixitque *aluhumata*; motus, opinor, puſtuloſa progenie, qua præſertim ſe venerea lues primum manifeſtavit. Ait enim *ab anno* 1494. *uſque ad præſentem annum* 1499, *quidam morbus ignotus diverſis dolorum ſpeciebus in diverſis membrorum corporis partibus puſtularum diverſorum modorum in magnitudine, & parvitate, in cute corporum hominum naſcentium, terribiliter gentium multitudinem cruciavit, qui a vulgo Romano gallicus morbus vocatur; in civitate enim Valentina* (quo ſexagenarium variolatum ſe vidiſſe Capite 2 declarat) *aliud nomen impoſuerunt*. Cujus operis, quod ut ex calce apparet (nullam enim præfixam habet inſcriptionem) editum eſt *Romæ* quarta, ut ajunt,

(d] Loco ſuperius citato.

ajunt, forma, ſine ulla paginarum, quæ ſunt 44. vel enumeratione, vel nexu, *per venerabilem Virum Dominum Eucharium Silber, die nona menſis Auguſti anno ſalutis Chriſtianæ MD*, miror neque apud contemporaneos, neque apud Bibiographos mentionem factam eſſe ullam. Neque enim Luisini collectione complexum eſt, neque Astrucii eximio illo catalogo: & Lindanus ejus alterum, quod *de peſte* edidit opus, memorat, hoc ſilet penitiſſime. Cujus tantæ raritatis cauſſam, & propemodum oblivionis, ſi in tanta rerum obſcuritate divinare aliquid licet, non quidem levitatem operis fuiſſe puto, in quo utut Arabum, Græcorumque doctrinæ farcimen maximum, ut eo tempore, ſit, præſidia tamen valde bona, & propemodum omnia, quæ ad hoc uſque tempus in luem illam viguerunt, adeo perite recenſentur, ut ſatis, meo judicio, poſſint eſſe documento, inventa illico propria naſcenti illi morbo fuiſſe remedia. Potius opinor, editum illud opus ſuppreſſum fuiſſe illico, neque in vulgus dimanaſſe, quod auctor perſuaſus, temporum præjudicio, quod morbus ille aſtrorum maligno cuidam aſpectui ſuam deberet originem (ita ut in Capite 4. occulte cœpiſſe crederet anno 1483, quia eo anno de menſe Octobris fuerunt quatuor planetæ, videlicet Jupiter, mars, ſol, & mercurius in libra in domo ægritudinis, & anno 1500 crederet debere finiri, quando Saturnus veniret ad ſignum geminorum, ſicque ipſum morbum duraturum per annos 27.] nihil dubitaverit, in curatione tradenda, mercurialis unguenti effectus in nonnullis Eccleſiæ Viris, aut etiam tunc Pontifici Maximo Alexandro Sexto Municipi ſuo cognatis, cujus fuiſſe Medicum affirmat

Lin-

Digitized by Google

LINDANUS (*e*), & cui opus ipſum dedicavit, libere memorare. Nam in Capite decimo octavo, in quo de unguentis ad dolores tollendos agit, inquit mercuriali unguento *ſe inungere voluiſſe Reverendiſſimum Dominum* CARDINALEM DE SEGUORBIA, *qui hunc morbum patiebatur cum terribilibus, & fortiſſimis doloribus, qui die, ac nocte præcipue, in lecto quieſcere, nec dormire poterat, ſtante tanta fortitudine dolorum, ut ad ſyncopem portarent: ex quo ſecutam inſomnietatem* memorat, *& ſuffocationem magnam in partibus gutturis, & oris*. Et paullo poſt *virulentiam materiæ morbificæ* nonnunquam *veluti cancroſam* exàggerans, *eam inquit viſam fuiſſe in* PETRO DE BORGIA, *in quo virulentia materiæ puſtularum capitis corroſionem in pellicraneo, & craneo manifeſte fecit*. Demum unguento, quod haberet *axungiæ porci recentis uncias tres, terebinthinæ de pino, litargiri auri, ceruſſæ ana unciam unam, olei laurini uncias ſex, ſucci acetoſitatis citri quantum ſufficit, ut fiat unguentum liquidum, ſe curaſſe*, inquit, *dominum* CENTES *Canonicum Illerdenſem a doloribus fortibus in tibiis, brachiis, & aliis membris, cum puſtulis extenſis per totum corpus*. Sed ſimplicitati Viri, qui inter præcipuas cauſſas morbum propagantes non ignoravit eſſe *coitum cum muliere habente hunc morbum*, colophonem addit operis ad ALEXANDRUM VI. peroratio, in qua poſt deprecatam beatiſſimo Pontifici corporis, & animæ ſalutem, ſperat fore, ut ejus *libelli opere, & conſilio, iſte morbus occultus in ſua Sanctitate excelſa nullum nocumentum agere, & imprimere poſſit*. Cujus operis rariſſimum exemplar apud me eſt, quod puto

(e) De Scriptis Medicis pag. 904.

puto ad Cardinalis alicujus bibliothecam pertinuit, uti ex appicto iconiſmo apparet initio operis præpoſito. Sed redeamus ad fœtuum variolas. Quorum ſtatus, dum utero includuntur, quum partium cæterarum ventribus incluſarum, viſcerumque ſtatui ſit omnino aſſimilis, manifeſta concluſio eſt, quod quibus cauſſis cavetur, ne partes illæ variolent [LIX.], fœtus eadem conditione locati, aut forte potiori, ne variolare poſſint, caveantur. Nam certe balneum illud aquarum amnii, in quo fœtus vivunt, ſatis validum, & inexpugnabile eſt obſtaculum, ne cutis eorum perpetuo fota poſſit variolare. Ex quo puto fit, ut ſi forte venenum varioloſum materno ſanguine contentum, quo fœtus alitur, non bene totum in cutem matris deponatur, ſed intrinſecus ſuperſit, facile fœtus veneni turbis petitus (XLIX.), quod ad cutem ſuam rejicere non poſſit, aut convulſionibus percitus [LXVIII.] ſtatim utero exeat, aut gangræna effuſioneque ſanguinis aliqua comprehenſus ipſo in utero pereat. Quæ vero ſit ratio, cur poſtea, matre ſive graviditatis tempore, ſive etiam antea, variolarum veneno rite liberata, inſonte fœtu, fœtum edat, qui poſt aliquot annos ſuas etiam variolas patiatur, fateor me neſcire. Illud tantum ex hoc intelligo poſſe facile conſtare cum atmoſphæræ contagio tanti veneni ſemina in homine oriri. Sed hujus morbi cauſſæ obſcuritatem habent maximam, nec ulli omnino extricabilem.

LXX. Nostrarum igitur obſervationum auctoritas, quas treſdecim adhuc numero, uniformiter exhibentes vacuitatem locorum, qui ab aëris attactu ſunt remoti, a variolis, contra agmen illud obſervationum contrarium aſſerentium, inte-

gra

Digitized by Google

gra manet, quando probabilius mihi videtur meas illas diligentiſſime, quam potui, inſtitutas, nec ſibi diſcrepantes, verum oſtendiſſe, quam has alias omnes diſcordes, nulloque diligentiæ, & accurationis charactere probabiles. Apparet enim neminem eorum, qui eas attulerunt, ſine præjudicio, aut ſtudii omnis partium, & ſcholæ vacuum, ad inſpectanda cadavera acceſſiſſe. Aliter tanta negligentiæ argumenta & in inſtituendis, & in deſcribendis illis ſuis obſervationibus nobis non reliquiſſent. In quo ſi laudi ſuæ detraxiſſent tantum, parcerem illis, ſed veritati peſſime offecerunt, quam nemo inexpertus crediderit, ſe in tanto auctorum numero non eſſe inventurum. Etſi neſcio, quo perverſo fato maximis fere omnibus veritatibus error & citius, & pertinacius inſidietur; qui cum ſemel animum occupavit, fretus ingenita humano ingenio negligentia, facile ſibi ipſi tempore, & conſenſu hominum, auctoritatem comparat, maxime ſi veriſimilitudinis ſpecies aliqua acceſſerit, peſtis peſſima in ferendo de Naturæ rebus judicio, quæ, ab omni puræ rationis imperio ſunt remotæ, niſi antea cognitæ experimentis multis fuerint, & exploratæ. Quis autem non defleat hanc miſerabilem humani conditionem ingenii, qui patiatur, cum præjudicata ſemel opinio occupavit, ipſi etiam ſibi renuntiare, ut alterius fidei accredat? Extat BEUSERII, & FABRI, quæ mihi ſæpe indignationem movit obſervatio (*f*), qua munda omnia intrinſecus puſtularum in varioloſi cadavere deprehenderunt. Nam ab ea hiſtoria etſi recentes eſſent, & oculati teſtes, nihil quicquam dubitarunt

(f) In **HALLERI** collectione diſput. Med. Tom. v. p. 580.

runt affirmare, *tam in partibus internis, quam in cute, puſtulas varioloſas effloreſcere*: ſcilicet quia legerant, neſcio quem, Huldricum Pelargum *non ſolum varios caſus, ſed & Auctores, qui ſe ejuſmodi interiorum ſedium puſtulationem vidiſſe teſtarentur*, recenſentem. Quæ res tantum potuit, ut ne in veſicam quidem ejus ægri, quem diſſecuerunt, curaverint inquirere, quam, ob ſquamulas in urina nono morbi die obſervatas, variolis eſſe intrinſecus prehenſam fuerant ſuſpicati. Nonne in his opinio præjudicata potuit ſupra propriorum fidem oculorum? Adeo vires rationis humanæ præjudicatis opinionibus enervantur. Mihi igitur videtur conſtans immunitas interiorum ſedium a variolis concordibus obſervationibus demonſtrata, quibus quæcumque occurrant contrarium aſſerentes nihil obſint. Quod ideo dico, ut apertum faciam non ſentire me cum iis, qui in hoc negotio Naturæ inconſtantiam quamdam objectarunt, ob quam modo cum exterioribus interiora occurrerent variolata, modo non: qui ſi potuiſſent, quod non contigit Morgagno (*g*), aut voluiſſent repetito varioloſa cadavera, & diligenter inſpectare, in his etiam effectis magnam forte Naturæ deprehendiſſent uniformitatem, & conſtantiam. An enim ſoli mihi infidam adeo Naturam fuiſſe credam, ut cum in illam, quanta in hominem certe cadere poterat diligentia, data opera numeroſius inquiſiverim, conſtantia quadam, & uniformitate voluerit illudere, quæ ſub aliorum oculis, qui rarius eam obiterque conſuluerunt, propoſiti inconſtantiam verius oſtenderit? Quod ſi in eo vere me decepit, apud

(g) De Sedibus, & Cauſſis Morborum Lib. iv. Ep. XLIX.

apud quem excuſabiliter non erraverim? nemo tamen, moneo, in eo me redarguat, niſi æque multis antea obſervationibus, & magna diligentia, & perite inſtitutis, erroris mei proceſſum tutis teſtimoniis inſtituerit.

LXXI. QUOD ſi variolarum naturæ non eſt, internas, & a libero aëris attactu remotas partes invadere, quæ nullam a variolis labem exſpectent, quarum vis omnis aut ſpectat extrinſecus, aut occidit potius hominem, quam conſideat alio; videamus quis locus in ipſa cute ſit, quem proprie venenum deligat ad inſidendum, & quomodo inſidendo mutet, & afficiat (1). Nam præclara apud GUNZIUM (*h*) eſt ASTRUCII ſententia opinantis, locum, quem venenum variolarum in cute capiat, mucoſum eſſe intermedium cuti, & cuticulæ corpus Malpighianum. In quo ſi me diligenter diſſectæ variolarum puſtulæ incipientes perfectæque non fefellerunt, certe non errat. Nam quoties puſtulam incipientem diſſecui, vidi cuticulam elevatam ad puſtulæ formam, cutis corpore intacto, & tumoris immuni. Cuticulam autem elevabat intermedium mucoſum corpus gelatinæ inſtar expanſum, nulla partium ſeparatione, aut cavitate intercedente. Quæ ſeparatio partium, & cavitas, ſero, perfectâ jam puſtulâ, & tempore ſuo, nec ſine certa ratione, ſupervenit. Sed ea res, uti & varioloſæ puſtulæ varietates, ac progreſſus, & metamorphoſes, ab ortu ad perſiccationem, quo tota morbi hiſtoria continetur, paullo altiùs repetenda eſt.

XLXII. CONSTAT enim inter omnes venenum va-

(h) In HIPPOCRATIS Lib. de Humor. pag. 156. not. 19.

variolosum imperſpectæ naturæ, incerto ætatis tempore, proprio quodam humani generis fato, & fere inevitabili, hominem adoriri. Ejus autem ſemina ingenitane ſint homini, quæ certis cauſſis, tamquam longa deſidia excitata, vim ſuam efferant, & latebris egrediantur, aut adventitia, & quæ contagio quodam recipi ſoleant, dubia res videtur inter varias, & rationes, & difficultates. Nam tanta ejus fati hominibus omnium gentium communio; ortus ſæpe morbi ſine ullo contagio manifeſto, ex una parte favent ingenitæ labis ſuſpicioni. Diſſuadent e contrario nonnullorum certa immunitas, nec coæva humano generi labes, quam duodecim ab hinc ſeculis natam ferunt, facilis in eam caſus variolatorum conſortio, & alia nonnulla (LXIX.). Sed nullius partis ſine reſponſo rationes ſunt; & expedit fateri nihil etiam in eo certi nos ſcire. Nam mihi quoque nonnunquam venit ſuſpicio, ita poſſe latere in corpore humano venenum varioloſum, ut quandoque movere ſe incipiat, & certis accedentibus cauſſis conquieſcat, quod poſtea alio tempore motum ſuos effectus plene exſerat. Puellam memini convulſionibus, pulſuque varioloſo (LXXV.), biduo vexatam, ſpontanea hæmorrhagia narium quieviſſe, quæ biennio poſt variolavit. Matronam doloribus viſcerum, & convulſionibus prehenſam vidi, pulſuque varioloſo, quæ poſt biduum, pauco ſanguine miſſo, quieverunt: decem poſt dies reverſa ſunt, & in plenas optimaſque variolas evaſere. Sed hæc dubitare tutius poſſumus, quam aſſerere. Hoc videmur poſſe aſſerere, in quo ſemel ſe extulerit hoc venenum, & per cutis puſtulas certe effluxerit, nunquam vere poſtea vim habere. Nam qui pluries

va-

Digitized by Google

variolis corripi hominem poſſe credunt, aut iis correptos retulere, ii aut falſi opinione ſunt, aut ipſi illuſi nobis etiam illuſerunt. Puellam vidi quidem nuper decennem variolas habentem omnium, quas viderim in elapſa æſtiva conſtitutione, diſcretiſſimas, quam ante quatuor annos varioloſas puſtulas nonnullas paſſam fuiſſe domeſtici affirmabant. Sed ſpurium quoddam variolarum genus eſt raro adoriens, quod variolas incautis levi ſpecie mentitur, ſed vim morbi illius nullam refert. Hoc cum vidi his fere notis fuit conjunctum. Vagi aderant abdominis dolores, punctionum inſtar ſubinde inſiſtentes, maxime propter aqualiculum; æger ad ſomnum primo tempore proclivis, calidior conſueto calore flammeo, pulſu paullo crebriori, ſed molliuſculo, qui ſolet cutis extremæ inflammationes præſignificare; ſed in ſomno repentine expergiſci cum tranſitorio ejulatu erat familiare. A primo die calidiora cutis loca effloreſcere huc illuc cœpere puſtulis minimis, ſed brevi adoleſcentibus, ad perfectam cannabidi ſeminis plus minus magnitudinem, raris, iniquæ figuræ, veſicularum inſtar pellucidiſſimis. Appetitus ſibi vigebat, ſudor aliquis, urina ſolito paullo ad flavum coloratior. Tertio die ſanus æger, veſiculis ſponte ruptis, ſua munia obibat. Quarum pelluciditas puto effecit, ut vulgus Siculum *criſtauras*, quaſi *cryſtallinas* appellaret; veteri ſatis vocabulo, & primum forte a VIDIO (*i*) prodito, qui genus hoc puſtularum meminit *cryſtalliformium*, quas Itali vocent *ravaglione*, & recte ad morbum varioloſum pertinere negavit. Nam locorum natura quæ inſedit, ſtadium quod emetitur,

(i) Medic. par. 2. ſect. 2. lib. 13. cap. 6.

Digitized by Google

tur, ſuppuratio nulla, ſymptomata reliqua ſatis oſtendunt quam immerito fugax affectus variolis acceſeatur, qui neque cavet, neque cavetur a veris. Ut ne quidem varioloſi morbi nomine dignas puto puſtulas paucas, quas vidi grandevam matrem, quæ jam pridem variolas paſſa fuerat, ſine ſymptomatis aliis, ſine febre, dextra vultus parte retuliſſe, quam frequenter obverterat filio varioloſo. Nam natas a variolarum contagio agnoſco, ſed verum morbum feciſſe varioloſum (LXXIII.) nego. Adeo ridicula cenſenda ſunt portenta illa potius, quam hiſtoriæ, aut recurrentium quinquies uno in homine variolarum, quod auditum retulit PAULLINUS (*k*), aut etiam ſepties, quam dedit hiſtoriam non magnæ vir fidei P. BORRELLUS (*l*).

LXXIII. VERUS namque morbus varioloſus, quem qui ſemel paſſus ſit, is in certa poſſit futuræ immunitatis fiducia eſſe, ſtabiles quoſdam habet characteres conſtitutos: qui poſſunt primo quidem dubie indicare variolas, ſub alterius morbi ſpecie, aut mixtura latentes (XLIV.), ſed venientes illas nunquam deſerunt. Nam primo veras variolas incipere cum febre certum fere eſt. Febris autem varioloſa peculiaria ſua individua habet ſigna: alia pulſui arteriarum inſita, & propria [LXXV.], acceſſoria alia, quæ raro deſint. Acceſſoria ſunt, quæ vel non Medicis morbi ſuſpicionem primam ſolent facere, laſſitudo quædam ſpontanea, ciborum ſæpe potius infracta cupiditas quam

[k] Obſervation. Medicophyſ. x. Norimberg. 1688.

(l) Hiſtoriar. & Obſervation. Cent. III. obſ. x. Franc. 1670.

quam tolerantia, ut quæ ſumpta vomitu facile rejiciantur; capitis gravitas cum aliqua ad ſomnum proclivitate; & in ſomno facilis expergiſcendi caſus, cum ejulatu ſæpe, aut prolatu, qui pueris eſt maxime familiaris, & timoris indicio. Quæ res ſubinde intendi nervos aperte arguunt (xxvii.), nonnunquam dolorifice. Sed dolores primi apparent, & perſeverantius torquent alvum, & lumbos: qui primo tormina, colicumve affectum mentiuntur, & dubia ſede, modo ſtomachum tenent, modo tenuia pervagantur, quæ in hypogaſtrium, & pelvim procumbunt inteſtina. Quæ loca veneni viribus eo modo torqueri, quas omnium prima experiantur, non difficile agnoſcas. Nam poſt alvi tormenta, artuum, & reliqui corporis, dolorifici ſpaſmi veniunt: quorum nonnullos vi conſenſus oriri, quoniam alvi ſedibus afflictis vere artus conſentiunt (xxxiv.), poſſis admittere; ſed maximam partem fieri, translato de alvi locis, diffuſoque in corpus univerſum ipſo varioloſo veneno, plurima docent; illud cum primis, quod ut artus magis indolent, alvus fero ſolet paullatim conquieſcere, argumento jam tranſmiſſi per albas meſentericas venas in ſanguinis vias, & ab alvi locis eliminati veneni. Quæ ratio eſt, ut ego opinor, quamobrem lumbi iis initiis vehementer indoleant; ubi meſenterici nervorum plexus origines ſunt, alvi dolorum inſtrumenta præcipua, quos facile ad dorſum pectuſque diſtendunt, qua magni, unde naſcuntur, intercoſtalis, & vagus nervi deſcendunt. Sed & ad lumbos ſitæ illæ ſunt conglobatæ glandulæ meſenterii ultimæ, quæ veneni ventralis ad ſanguinem euntis vim integram eo confluentem vivaciſſime ſentiant. Ex qua re ſatis conſtan-

Digitized by Google

ſtanti in ſpontaneo, & naturali variolarum adventu, ſi qui argumentum ſumunt ad credendum varioloſi veneni ſponte venientis impreſſionem primam in ſaliva fieri, quæ poſtea deglutita illud referat ad ventriculum, ex quo per alvi vias deferatur in ſanguinem, argumentum habent meo judicio maximum. Nam, ſi per cutem reciperetur, nulla apparet ratio, cur artuum tormenta & ante illa alvi, & vero potiora eſſe non deberent: quemadmodum ſunt, etſi longe minora, & ſæpe nequicquam alvo ſentiente, in iis, qui venenum, inoculationis cauſſa, per cutis vulnuſculum receperunt. Saltem ſi non omnes caſus eam alvi, & artuum dolendi ſucceſſionem exhibent, ii tamen, qui exhibent, ei introductionis viæ favere videntur. Et ſatis compertum eſt pus varioloſum lacte, aliave liquida, dulcique ſubſtantia exceptum, & deglutitum progignere ſpontaneis ſimiles variolas. Quæ methodus cæteroquin omnium, quæ adhuc ad variolas arte inducendas inventæ ſunt, meo judicio eſt deterrima. Etenim hoc credo primum inſertas variolas, & præcipuum habere bonum, quod pro iis venenum per cutem inſinuatur, & recta via ſanguinem adit, vitatâ miſturâ, ſive bilis, ſive aliorum humorum, excrementorumque in alvi viis redundantium. Qui humores ſive quia indolis forte pravæ occurrant, & venenum acrius reddere commixtione ſua poſſint, ſive quia veneni illius mixtura facile reddantur acerrimi, malam cum eo ineunt ſocietatem. Nam veneno magnam per ſe alias perturbationem ſanguini illaturo, auxiliares veluti vires addunt, duplicantque ita machinæ mala, & varioloſo illud adjiciunt, quod ſimul acres ipſi, & corrupti humores excitant, & movent.

Id-

Idque eo poteſt eſſe deterius, quo magis proclives ad corruptionem, & acredinem humores infecti corporis occurrunt. Et ſane illa ciborum intolerantia, nauſea etiam, acceptorumque, poſt augmentum dolorum alvi, ſpaſmorumque, vomitio, ſatis indicio eſt quam ſit pravis humoribus, in ſpontaneis variolis, ventriculus affectus, & irritatus. Qui humores cum vomitu ciborum manifeſti ſæpe fiunt, cum quibus & bilis rejectio frequenter fit viridis braſſicæ ſucco aſſimilis, & humorum ſimul viſciditate præſtantium; quos, in varioloſis, tractibus interſtinctos ſæpe vidi peculiari tetro, fæculentoque colore, & ſubſulvo infectis. Eaque reiectio cum notabili dolorum levamine ſemper fit, quod argumentum eſt manifeſtum pravitatis humorum a veneno inductæ, non parvam torminum partem efficientium. Nam ſolum venenum varioloſum ſi offendat in ſanos, bonæque indolis humores, neque facile ad putredinem proclives, ventriculo, & inteſtinis vix officere in comperto eſt. Neque enim alia ratione mihi vedentur ſæpe ſpontaneæ variolæ lactentibus pueris eſſe ſalutares, & leves. Quorum nonnullos eum morbum tuliſſe tam leviter vidi, ut prius bene prodierint, ac prope maturuerint, quam cognitæ fuerint conſpicuis indiciis variolæ. Adeo per ſe, cum ſolæ ſunt in bono, & ſano corpore, tutum variolæ, & innoxium morbum faciunt, atque humanæ naturæ viribus ſuperabilem; male receptæ nocent. Ex quo duo præclare ſiunt manifeſta: primum quam præſtet tranſitum varioloſi veneni per alvi vias adeò noxium, qui in naturali variolarum adventu frequens eſſe videtur, devitare, idque potius in ſanguinem admittere ſimplex, & ſolum, breviori via, qualis

per cutem insitione fit: alterum quam ſit neceſſe, invadente veneno, tranquillare machinæ ſtatum, ſtimuloſque omnes, & perturbationum cauſas auferre, quæ non integras Naturæ vires veneni illius conatibus relinquant. Vomere ideo quamcitiſſime poſſit, ingruente morbo varioloſo, omnibus ſalutare præſidium eſt: quod ſi ſola non præſtiterit tepens aqua affatim epota, aliquot acinorum ipecacuanhæ maceratione efficacior eſt reddenda; nec enim noſtrates fortiora emetica, antimonialia præſertim, commode ferunt. Nec minoris habenda alvi laxitas apto purgante, & ſollicite procurata. Quæ præſidia ne cito adminiſtrentur excuſatio nulla eſt in ſæpe dubiis variolarum indiciis (xliv.); nam variolas non paſſo, etſi dubiis agentibus ſignis, ſuſpicio morbi eſt quam facile adhibenda: quæ ſi fallat, ea tamen præſidia nulli quavis cauſſa ſimiliter vexato nocuere. Quam in perplexitatem, qui inſerunt variolas, non offendunt, qui præſentiæ veneni, quod ipſi introduxerunt ſecuri, neceſſitati mundandi alvi vias certi temperique ſubveniunt; cum, qui curant ſpontaneas, & naturales, inter dubia ſigna, & varia fluctuantes, præcipitem juvandi occaſionem ſæpe perdant.

LXXIV. Neque enim audiendi ſunt, qui has corporis purgationes prædicant, variolis adventantibus, pernicioſas, vano metu vocandi morbum, per ambitum corporis vadentem, ad centrum, & interiora. Nam hi omnes in peſſima variolarum naturæ ignoratione verſantur: quæ tantum abeſt ut vomitu præcoci, & alvi purgatione, ne in cutem irruant, retineantur, ut potius his præſidiis, tanquam retinaculis, ſolutæ liberius cutem appetant,

tant, & integro Naturæ indiviſoque miniſterio perfruantur. Ipſe igitur auctor ſum, ut purgatio, naturalibus variolis imminentibus, ſit cita. Optimam autem comperi uſu apud noſtrates, quorum alvi irritabiles nimium ſunt, facileque moventur, quam ipſe nunc adhibeo, factam ſale Epſomenſi, vulgo *Anglico*, ad unciam plus minus multa aqua diluto. Quæ, ſi diſcretis hauſtibus uno die abſumatur, dum expedit alvi vias, tormina ipſa, doloreſque tranquillat. Quod cum obſervavi, mihi venit in mentem, aut quia eo modo vacuatis noxiis fæcibus, laxatiſque alvi viis, venenum expeditius in ſanguinem migravit, deſiſſe alvi tormina, aut, quia quiddam ſedativum eo in ſale, & anodynum lateat, dolores illos quieviſſe. Certe in Matrona nono menſe gravida variolis intentata, quæ unciam ejus ſalis diei ſpatio abſumſerat, qui convulſionum præcedentium erat tertius, & nonnulla puſtularum indicia jam in facie prodiderat, cum duodeviginti vicibus ad dejiciendum intra nictemerum e lecto ſurrexiſſet, inter dejiciendum puſtularum varioloſarum per abdominis cutem, & inferos artus vim ſe multo maximam vidi extricaſſe. Adeo maximo in errore ſunt, qui exitui variolarum purgationem obeſſe credunt. Quam cum negligunt panico metu, & deteſtabili, ſæpe hominem prudentiſſime jugulant. Neſcii quantum ſtimulorum alvi a fæcibus vacuitas, & circulationis ſanguinis tranquillitas, & cutis inde conſequens refrigerium, & ſiccitas, bono morbi, & felici faveant eventui. Quo præjudicio pertinet ad Medicos auctoritate præſtantes vulgum male præoccupatum ſollicite liberare, ne tantum ulterius infelici ſcientiæ præſumtione, aut Medicorum ſaluta-

Digitized by Google

tari conſilio cum ſuo damno plerique obſtent, & reſiſtant, aut in Medicos ſtultiſſime invehantur. Adhuc autem Archiatrum memini, qui modo non eſt in vivis, mihi narraſſe ſe aliquando pene in vitæ diſcrimen incidiſſe, quod Maximo Principi, qui recens Italiam venerat, variolis dubie imminentibus, purgans remedium præparaverit. Sed ea dolorum alvi ab illo purgationis effectu ceſſatio videtur certe cauſſam in primis agnoſcere materiæ vexantis dejectionem ab alvo; nam ſedari, ea præſente, nullo alias remedio ſolent. Poſt opiatorum namque uſum vidi potius acerbatos: ſolum applicatione ad lumbos aut patinæ argenteæ frigidæ, aut levis lati ferri, refrigerio quodam proximis afflictis nervis (LXXIII.), & ſtupore inducto, temporarie miteſcunt: miſſione ſanguinis nil levantur. Adeo, purgatio ſi deſit, & morbi cauſſæ, & ſymptomatum mitigationi ſunt omnia inutilia. Nec præſertim in gravidis, ſi variolis prehendantur, utilius, promptiuſque ineundum conſilium eſt, tum ut variolæ in cutem promptius irruant, tum etiam ut abdominis tormenta citius deſinant. Ab his enim in primis abortiendi timor impendet, vel ob uteri viciniam, vel ob facilem, quam ab eo movent, hæmorrhagiam: quæ tum maxime ab utero movetur, cum inteſtina torquentur pravorum humorum redundantia, bilis præſertim viridis, & porraceæ. Nam convulſa inteſtina, & adſtricta magnam vim ſanguinis ad uterinas arterias natura molles, laxaſque repellunt, cujus alluvione facile placentæ mollia vincula ab utero ſejunguntur, totumque cum ea fœtus conceptaculum. Ideoque, vomitu ipecacuanhæ parvis doſibus procurato, poſt ejectam viridem bilem multam, ſedatas paſſim vidi-

Digitized by Google

di graves uteri hæmorrhagias; alvi etiam blandis, ſed promptis, purgamentis, cum vomitus, aut certis cauſſis tentari non potuit, aut non fecit ſatis. Et nunc, dum iſta ſcribo, abortu trimeſtri ſpontaneo prehenſam, poſt graves prægreſſos alvi dolores, a vehementi uteri hæmorrhagia liberavi, nive contrita refrigerato ſæpius hypogaſtrio, & ſalis anglici uncia ſtatim propinata; cretaceis ita fæcibus copioſiſſime eductis. Quæ res magni momenti dicetur alias copioſius. Vitato autem uterinæ periculo hæmorrhagiæ, & pravorum humorum purgatione tranquillato machinæ ſtatu, omnis abortiendi timor deſinit. Cæterum dolores abortivi a torminibus alvinis uno charactere diſtinguuntur, quod tormina vaga, & dubiæ ſedis ſint, abortivi dolores a renibus ad hypogaſtrium ſtatarii. & regulares.

LXXV. HORUM autem ſymptomatum, quæ ſæpe violenta convulſionum genera imitantur, major veſpertinis horis ſolet eſſe ferocia, quando alterius generis convulſiones naturali caloris incremento, quaſi febre quadam temporaria, leniuntur. Ut ſub ipſis morbi initiis manifeſte appareat, venenum varioloſum calore ferocire; quem mihi videtur Natura ipſa convulſionibus illis, ſaltem extrinſecus, tamquam conari compeſcere; nam, iis durantibus, refrigerium cutis univerſæ, imminuto ſanguinis motu, fit. Quam puto cauſſam cur felicior eruptio fere in omnibus videatur, in quibus illam præceſſit convulſionum maxima vis; quas nunquam vidi mortiferas, niſi quando fructus eruptionis impeditus fuerit (XLIX. LIV.), & retardatus. Quamquam commoditati convulſionum illud etiam accedit, quod machinam arguant putri-

dis

dis malignis humoribus nonnimium obſitam. Nam in quibus varioloſis putredo vera abundat in alvi viis, & ſanguine, aut fugaces & leves, aut nullæ omnino convulſiones præcedunt, putridi afflatu debilitatis veluti nervis, minuſque ſenſibilibus: ex quo & ut ſignum probabiles, & ut cauſſæ ſunt. Etſi ad putridi abſentiam optimum mihi indicium eſt, ſi cibum cupiat æger in convulſionum intervallis, & lectum ſponte averſetur; hæc enim viribus infractis Naturam arguunt ferre variolas. Præterea pulſus conſtantia quædam, & parva a naturali ſtatu diverſitas eſt quam maxime commendabilis; qui, quid venenum in corpore invenerit, quidque efficiat, optime docet. Nam pulſus, obtinente varioloſo veneno, ſtatim ſolet in omnibus frequentior fieri. Ea vero frequentia febris verane, bonaque ſit, an perturbatio circulationis, & inquies, quæ veneni præſentiam, tanquam tumultuantis hoſtis, arguat, & quam ferat potius, quam efficiat Natura, difficile dictu eſt. Sed fere ei cuicumque motui, etſi quem finem ſpontaneæ febri tribuimus eliminandi morbidi deſit, quod potius in varioloſis febris impedit (LV.), & auget, ſignum tamen verum febris non deeſt, quam in ſpontanea pulſus, ſtabilique frequentia collocamus: ut ſaltem poſſit ad *paſſivas* febres accenſeri, quas Natura veluti impetita ſentit, & fert invite, non ad *activas*, quas ipſa conſulto movet, & quibus levatur. Optabile ideo foret vacare hac febre variolis invaſos: felicitas, niſi me nonnulla deceperunt exempla, paucis vere reſervata. Nam vidi nonnunquam lactentes pueros, alterumque biennem, ſine obſervatis convulſionibus, ſine febre manifeſta, felici eventu antea variolaſſe, quam

ven-

venturi morbi ſuſpicionem efficerent: niſi forte in his latuit potius res, quam defuit. Quidquid attamen fuerit, ſi vitare varioloſi eruptionis tempore febrem non poſſunt, deſiderabile eſt ut ferant quamminimam. Cui qualitati favere poſſunt optime purgatio alvi (LXXIV.), & lecti fuga (LVI.). Nam illa cauſſam, qua perverti poſſet, & augeri, hæc effectus ejus, qui maxime obſunt, debilitat. Nulla enim febris proclivior naſcitur ad putreſcentiam, & corruptionem, varioloſa; quæ ejus indolis characteres inſitos habet ab ipſo primo ortu, & in pulſu oſtendit. Qui pulſus, cûm a varioloſi veneni vi movetur, hæc duo habet fere individua, frequentiam æquabilem nulla remiſſione conſpicuam a principio morbi, cum mollitudine arteriæ, & debilitatis indiciis. Eaque mollitudo vel in medio convulſionum impetu eſt manifeſta; quæ cûm citra variolas, convulſione obtinente, nunquam alias obſervetur, ſit oportet peculiaris effectus varioloſi veneni. Et vero ſæpe mihi ad plurima reſpectanti admodum veroſimile viſum eſt, particulas veneni varioloſi atmoſphæram quamdam ſpargere cohæſioni fluidorum, ſolidorumque inimicam; nam præter virium debilitatem, quæ veneni illius in ſanguine præſentiam ſequitur, & hanc inſignem pulſus mollitudinem, illa mirifica membrorum flexilitas, quam in omnibus cadaveribus variolis defunctorum conſtantem obſervavi, ſatis eſt indicio quantum ſolidis id venenum debilitatis inducat. Quæ debilitas ea videtur organa magis lædere, quæ naturæ ſunt infirmioris, quaſi in paratius irruens domicilium. Cujuſmodi ſunt jecur, & lien, & viſcera alia abdominis nonnulla, quæ veneni opera ita male diſponuntur, ut ſi acres hu-

mo-

mores, & inflammatorii, cum varioloſo ſanguine redundent, eo ſe facile conjiciant, & procumbant (xxvi.). Quæ cauſſa eſt tam facilis in varioloſis inflammationis jecoris, partiumque ei ſimilium, non uno nomine timendæ. Nam & quia morbos multiplicat varioloſo (xx.), & quia ſine depravatione ſcaturientis ex affecto jecore bilis eſſe nequit, officere debet quam maxime. Sed etiam humores ſua diſſolutionis parte non carent. Nam variolantium carnes ab initiis mollem offerunt tactui, non ſiccum, & flammeum calorem: niſi forte inflammatoriæ acres alterius ordinis particulæ cum veneno conjunctæ circulent, quæ occulant, & perturbent, naturalem illum veneni effectum. Quod, cûm ſolum eſt calorem acrem non excitat, ſed ei ſimilem, quem vidi tactas communicare carnes, pulſumque arteriarum, eorum, quorum ulcera in corruptionem vergunt: qui mollem, ſubvacuum, & a levi arteriæ preſſura nonnihil crepitantem pulſum dant. Quas res obſervatione deprehendere eſt facilius, quam verbis deſcribere. Habent tamen in varioloſis effectum ſtabilem, qui ſi characteribus aliis accedat, quos retulimus, etſi non abſolutam certitudinem adventuri morbi infidiſſimi, magnis tamen rationibus probabilem poſſunt ejus facere ſuſpicionem.

LXXVI. Cumque mihi varioloſum ex eo genere venenum videatur, quod admiſſum ſemel in ſanguine, naturalibus nullis viis, ſpiraculiſque corporis egredi poſſit, & eliminari, ſed abſceſſu opus habeat ad loca remota extra ſanguinis vias, intra corporis tamen limina, quem ſive ſponte ſua ſibi procuret, ſive Naturæ opera ſortiatur: manifeſtum fit in tanto nocumento, quod affert, niſi

ſtatim

ſtatim abſcedat in cutem, quâm iſte ejus ad cutem abſceſſus ſit ſollicite procurandus. Nam omnino ridiculæ jactationi propius eſt poſſe ſine cutanearum puſtularum effectu aut per urinæ vias, aut per ſudorem, alvique purgamenta, varioloſam luem ejicere. Quod qui jactant, variolarum naturam non ſatis videntur intellexiſſe. Quarum venenum ſi per ſpiracula illa, & emunctoria corporis poſſet exire, quid benignius haberet adjuncta febre? qua tamen tantum abeſt ut ejiciatur a corpore, ut potius, ne ſe de ſanguine proripiat, adjuvetur (LXXV.). Cæterum urinæ viæ ſatis ſunt ante eruptionem variolarum apertæ, ut ſi vellet, aut poſſet, nullum obſtaculum ejiciendo offerant veneno; nec eo tamen parato beneficio venenum utitur. Nam febris illa variolarum eruptionem præcedens urinarum excrementum habet adjunctum, & juſta copia, & craſſa æquabiliter fuſa innatantium corpuſculorum, mucidorumque tractuum nube refertum. Idque potius characterem varioloſæ febris efficit, quæ corporis emunctoria aperta habet, & laxa, veneni quod continet laxante, ſolventeque [LXXV.] virtute adjuta, quam alicujus levaminis ab infectione ſignum dat. Nam cum talibus urinis perſeverat morbus curſum ſuum abſolvere. Nec, ſi copia illæ creſcerent, majus eſſet ſperandum adjumentum. Etenim abundantior potus dilutiorem copioſoremque poteſt urinam efficere, ſanguinem etiam caloris tædio levare; ſed abſtergere ab eo, detrahereque venenum non poteſt, interiores humidas ſedes omnes averſans, & fugiens. Quæ ratio eſt cur nec diureticorum vis, ſtimulo acri calefacientique potentium, poſſit quidquam præſtare; nec alvi viæ pari veneni exitui aptæ

ptæ eſſe poſſint. Sudor potius, qui venenum a ſede cutis, quam tantopere appetit, non abſtraheret, commendabilior videretur, ſpemque daret non inutilem ſui. Sed hic quodcumque poſſit beneficium afferre, quamquam incertum an poſſit, plus id præſtitum prodeſt agnoſcere, & gaudere, quam regulam Medico dat ad movendum eum, & prolatandum. Nam ſine magno motus ſanguinis augmento ſudor non movetur: qui motus quantum veneni exitui obſit, abunde dictum eſt. Quid ſi venenum varioloſum adhæſionem habet cum partibus ſanguinis tantam, ut nulla poſſit aqua diſſolvi, & ſolum ſeparari a ſanguine poſſit, cum placide tranſmeans cutis vaſcula Malpighiano glutini proxima, ejus glutinis viſciditate irretitur, & hæret? Cæterum, quidquid præſtare ſudor poſſit, mihi optabilius videtur, ut eruptionem ſequatur, quam præcedat. Nam ſecutum innoxium vidi, aut potius proficuum, antecedentem non item. Adhuc nobilem memini puellam triennem, quæ ſub finem Junii anni 1768 primo die cum febre, & convulſionibus, maculis rubris late fuſis, iis ſimilibus, quas alias (11.) memoravi, per cutem eſt occupata. Ei, die altero, decidente prima febre, viginti circiter per corpus puſtulæ varioloſæ in maculis illis eminuerunt; ſequentibus paullo poſt ingentibus ſudoribus. Tertio die, febre matutinis horis declinante (typum enim quemdam ſervare videbatur tertianæ aſſimilem remittenti), profuſi itidem ſudores perſeverarunt, variolis grandeſcentibus, nec numero quicquam auctis: atque rubræ cutis illæ maculæ paullatim dilutæ prope evanuerunt. Niſi quod quarto die reſidva nonnulla harum macularum timorem maximum adſtantibus injecerant, li-

vido quodam aſpectu ſe oſtendentia. Sed, ſudoribus matutinis horis perſeverantibus, etſi paullulum imminutis, quinto die timor omnis evanuit. Nam puſtulæ ſtadia ſua mira felicitate percurrentes, quaſi res illis cum febre nulla eſſet, & diſtinctum ab ea morbum efficerent, quarto decimo ægram maturationis fine ſanam reliquere. In qua toto morbi tempore appetitus ciborum adeo viguit, ut quotidie aſſumſerit juſta menſura, & alvum a ſeptimo, cûm ſudores maxime remiſerant, habuerit apertam. Ei tamen præ potu ſeri lactis aqua dilutiſſimi frequentato, peruviani corticis doſes aliquæ poſt ſudoris finem quotidie ſunt exhibitæ.

LXXVII. SPES igitur corporum varioloſo veneno infectorum nulla cum ſit feliciter evadendi niſi in extimam cutem veneni particulæ ſecedant omnes, & nidulentur, quæcumque auxilia hunc ſeceſſum ſollicitant admittenda ſunt. Quibus ſæpe Natura non indiget cum labis omnis expers venenum recepit. Nam ad illud recipiendum æque ſaniſſimi ſunt, ac perinfirmi ſubjecti: eo tantum diſcrimine, quod non ideo æque afficiantur. Etenim ſani veneni ſolius effectus bene ferunt, nullumque ei obſtaculum dant ne ſponte ſua, quo tanquam attrahitur, & vergit, tranſeat ad cutem. Plethora tantum poſſent veneno reniti, quam ſalutari conſilio Medicus ſufficienter imminuet phlebotomia. Cujus adminiſtratio definitos habet caſus. Nam plethoræ effectus, calor multus, febris concitatior, capitis dolor, & oppreſſio, eruptio difficilis, vigiliæ debent urgere. Quæ ſi deſint, ſola pulſus plenitudo, non raro fallax plethoræ indicium, & maxime in varioloſis, ob laxitatis characterem (LXXV.), infidum, phlebotomiam non indi-

indicat. Sed calori nimio, & febri acriori, occurrendum potius eſt ſubacidis, & refrigerantibus: quorum alia, atque alia, pro varietate caſuum, adhibenda ſunt. Nam frequens ſeri lactis aſinini dilutiſſimi potus, & commode frigidus, adjuncto ſubinde nonnihil oxymelitis, & ante, & poſt eruptionem tenendus eſt; maxime cum putridæ febris, aut viſcerum inflammationis aliquis metus eſt. Quamquam oxymelitis uſus ſuſcipiendus non eſt, niſi antea convulſiones, & tormina conquieverint: nam acetum, quovis modo temperatum, convulſis, aut ad convulſionem pronis, vidi ſemper inimicum. His mineralium acidorum, quæ nonnihil habent anodini, potior eſt uſus. Guttula ſive ſpiritus vitrioli dulcis, ſive ſpiritus ſulphuris per campanam eliciti, ſubindæ aquæ cyatho inſtillata, & febrilem calorem egregie temperat, & putredinem coërcet. Quæ in febre ad corruptionem adeo prona, uti varioloſa eſt, & calore ſæpe nimio eruptioni noxia [LV.], commode adhibentur. Commoda ſunt etiam, eruptione perfecta, cum putrida febris variolis ſupervenit: cujus characteres fallere non ſolent; nam & virium major in dies proſtratio fit, & puſtularum incrementum eſt tardius, & alvus, quæ in optimis variolis ſæpe ſponte ſua octava die dejicere incipit craſſa, & figurata excrementa, aut aquoſa dat, nunquam bona, aut penitus feriatur. Nihil tum autem his mineralibus acidis vidi potentius ſive languentes Naturæ vires excitare, ſive putredinem reſtinguere. Elapſo menſe Auguſto hujus anni 1769, caloribus præter modum æſtuantibus, multos habui in Noſocomio putridis febribus correptos, qui, elapſo quarto decimo, criſi quidem per alvum ſatis bo-

na

na plerumque levabantur, ſed lente uniformiter febrire perſeverabant per multos dies, pulſu molli, laxo, calore tepentiſſimo, pallore ad ſubflavum vergente, ventre molli, depreſſo, murmurante, lingua arida, labiis cuti concoloribus. Hos non purgationes iteratæ, non magnæ peruviani corticis doſes, non frigidiſſimi potus exactior uſus, non balinea levabant.. Perdideram aliquot indomabili confectos ſepultæ intimius cum ſanguine putridæ illius auræ ingenio, machinas tabe ociſſime deſtruentis; Sacra demum fuit anchora ſpiritus ſulphuris uſus, cujus guttula ſingulis horis cyatho inſtillabatur decoctionis frigidæ chamæmeli; & tres quatuorve aliæ bis in die aliquot juſculi pullacei dilutiſſimi unciis. Ita quot alii in eundem caſum inciderunt, brevi poſtea ſunt tamquam divina ope ſervati. Sed in varioloſis vigiliarum etiam cura habenda maxima eſt; nam ſomni tempora eruptioni ſunt amica, quæ tranquillitatem, & refrigerium machinæ poſcit: & non eruptioni ſomnus tantùm, ſed quoque maturationi gemmarum varioloſarum egregie favet. Cæterum cùm plethora non nimium urget, gravioraque alia ſymptomata nulla ſunt, ſanguinis miſſioni parcendum ſemper eſt. Optimum namque eſt, Naturæ robur non imminuere, quod ſæpe in Medici poteſtate non eſt, in morbi decurſu alimonia reficere. Mille enim caſibus varioloſi ſunt expoſiti, qui ſæpe vires Naturæ validas poſcunt, & tamen neceſſarium alimoniæ beneficium impediunt. Sed faucium inflammatio, ex qua deglutitionis fit impedimentum, quandocumque appareat, ſanguinem illico mittere neceſſarium eſt (XI.). Frigidus etiam aquæ potus nullo non morbi ſtadio frequentandus

animoſe; ſolus enim oris, & faucium puſtulationem poteſt arcere; quæ altera cauſſa eſt, a qua ſæpe magnum deglutitionis venit incommodum, quo plurimis neceſſariis præſidiis locus tollitur. Nec aliunde contra puſtulationem faucium tutius expectandum præſidium eſt. Nam qui ſalſamento, uti ſolent alecis exhibitione mulierculæ noſtrates, id procurant, meo judicio deridiculo ſunt habendi. Et paſſim aut ſtomachi tormenta, alece illo deglutito, acceſſiſſe vidi, aut, eodem invito, fauces peſſime puſtulatas.

LXXVIII. Sed maximum certe omnium varioloſis in veſicatoriis eſt præſidium, quæ per ulcerata cutis loca pravorum humorum vacuationem procurant. Hæc ego cæteroquin omnibus varioloſis, ſub primis morbi indiciis, brachiis, & cruribus appoſita volo. Nam perſuaſum mihi eſt, detectam eorum opera cutem magnæ parti veneni varioloſi liberum poſſe exitum concedere, quæ de ſumma detracta totius quantitatis veneni corpus inficientis, reſiduum efficiat parcius, & puſtulationem procuret diſcretiorem. Mihi ſaltem, quum ſollicite hoc præſidio ſum uſus, æquabilem confluentiam variolarum rariſſime contigit obſervare. Cæterum veſicantium beneficium non ſolius eruptionis cauſſa magnum eſt in varioloſis, ſed ad cætera omnia pertinet morbi ſtadia. Etenim vivaciorem habitum puſtularum efficiunt, & ex eo promptiorem, melioremque ſuppurationem. Idque certe præſtant levatâ Naturâ pravorum humorum onere, qui ſtimulis variis ab opere varioloſo eam diſtrahere potuiſſent. Cum autem vegeta eſt Natura, & nuſquam alia inflammatione diſtracta unis variolis incumbit, res ſemper magis ſunt in tuto.

Nam

Nam quantavis ſit varioloſi morbi magnitudo, ſi ſolus eſt, ſi cutem unice, pleneque corripuit, ei bene ferendo hominis natura par eſt. Veſicantia autem, quantum fieri poteſt, noxios humores, pravoſque vacuando, variolis integram Naturam relinquunt. Vacuari autem a veſicantibus noxia argumentum eſt maximum, quod nullo quidem in morbo, ac in variolis, & copioſius manant, & ſerius eorum ulcera ſolideſcunt. Et vidi ad quadraginta dies poſt exactam perſiccationem eorum ulcera perduraſſe, nec ſine magna difficultate fuiſſe ſolidata. Nemo autem ignorat, cum boni humores hominis ſunt, citiſſime veſicantium ulcera ſponte claudi. Quidquid autem ſit, quod in varioloſis pravi ejiciunt, ſit venenum ipſum varioloſum, ſint pravi alterius generis humores, ea certe vacuatio maximo tum temporis non vacat beneficio. Etenim ſæpe vidi perſiccationis febrem (LXXIX.), ea vacuatione cito procurata, fere nullam; neque unquam aut conglobatarum tumores glandularum, aut diarrhæam, aut urinarum diuturnam purulentiam eſſe ſecutam, quæ paſſim occurrunt in fine variolarum. Neque credendum eſt carere eos veſicantium præſidio poſſe, qui ſpontaneis manantibus ſive capitis, ſive reliqui corporis ulceribus jamdiu ſubjecti in variolas inciderunt. Nam præjudicium eſt credere optabilia ea morboſa corporis purgamenta, quaſi aptiorem machinam, paratioremque efficiant ad bene tranſigendum affectum varioloſum. Etenim tum pejus habent corpora a variolis, cum ſunt pravis humoribus inquinata. Impura autem certius cenſenda ſunt corpora, quæ ſponte ulcerantur, & putredine manant. Ideoque major in his potius eſt veſicantium neceſ-

 ſitas,

Digitized by Google

ſitas, quæ Naturam, variolis integram relinquendam, levent onere illo adjunctorum pravæ indolis humorum. Paſſim namque expertus poſſum fateri, nullos a variolis pejus habuiſſe, quam ſalſedini ſcorbuticæ, ſimilibuſque vitiis ſanguinis obnoxios. Nam vel quia commixtio plurimorum venenorum in acrius quiddrm, & indomabile quaſi monſtrum tranſit; vel quia peſſumdata jam & afflicta Natura, varioloſo veneno ſupervenienti impar occurrit; vel quia demum plurima venena ſimul agentia, aut alterum alterius adventu magis ferociens, vim malorum adaugeant, quibus Natura ſufficere non poſſit, certe res eo in caſu ſunt ſemper in ancipiti. Semper tamen veſicantium miniſterio hoſtium veluti numerus minuitur, Naturaque levatur. Sæpe etiam vidi, neque capitis, neque artuum, neque faucium tumorem nimium acceſſiſſe, quibus veſicantia cito ſint adhibita. Conſtat enim ſubcutaneas ſedes, ubi tumoris illius cauſſæ ſedent (xiv, xv.), ulceribus veſicantium vacuari (*m*). Sed in iis, uti magnum præſidium eſt, ſi apponantur antequam perficiatur eruptio, ita leve, & parvum, ſi poſtquam exacta eſt, applicentur: quamquam utcumque appoſita beneficio nunquam vacant. Quæ res ut varioloſis, ita eſt etiam morbilloſis indiſcriminatim proficua. Veſicantium enim auxilio nihil vidi præſentius ad minuendam morbillorum ferociam, & tuendas partes interiores, pectus in primis, a morbilloſæ materiæ impreſſione. Sed cito tamen adhibendum hoc præſidium eſt, & non tam quidem expectandum, ſi jam pectus læſum appareat,

(m) Conſule Commentarium de Iſchiade nervoſa n. XLIX.

Digitized by Google

reat, quam potius occurrendum eo præſidio eſt antea, quam indicia adſint proximæ læſionis: facilius enim veſicantia præſervant pectus, quam liberant.

LXXIX. HACTENUS, quæ ſuſceptum humano corpore variolarum venenum ad cutem cito, tutoque vocent, & noxia alterius morbi ſocietate liberent, ſumus proſequuti. Nam ſi prudentia conſilia vis aliorum morborum ineluctabilis vicerit, & aggrediantur nihilominus uno eodemque tempore hominem varioloſum, quantum ſit periculum, abunde dictum eſt. A quo, ſi ſpes ſalutis eſt aliqua, ea certe in hac regula eſt, ut quemcumque gravem morbum acceſſiſſe varioloſo Medicus viderit, eum fere habeat ut præcipuum, & homini ab eodem liberando totus incumbat. Nam variolis, quæ, dum ſolæ ſunt, ſponte ſua ſe curant, & Medico non indigent, ſatis occurritur, cum vires, quo perturbantur, demtæ hoſti fuerint. Et quautum proficitur in deſtructione morbi variolas comitantis, tantum variolæ ipſæ ſibi relictæ melius procedent. Quam regulam ad poſſibiles omnes peculiares caſus extendere facile eſt; referre ſingulos, & explicare operis eſſet infiniti: qui enim non graves morbi adjungi poſſunt varioloſis? Itaque putrida febris ſi variolis acceſſerit, ea curanda, quaſi ſola eſſet, ſuis præſidiis eſt; ſi peculiaris aliqua inſignis inflammatio, ei ſimiliter occurrendum: eademque cæterorum ratio eſt. Verbo demum dicam, ſingulorum, qui advenerint, morborum curatio ita fere inſtituenda eſt in varioloſis, uti inſtitueretur, ſi variolæ non adeſſent. In quo prudentia multum, & exercitatio valet. Ceterum potiſſimi caſus abunde ſunt apud optimos

 ſcri-

ſcriptores recenſiti ; nec noſtri inſtituti eſt varioloſi morbi abſolutam proſequi pertractationem. Nam ſi, quæ ad eruptionis ſtadium pertinent, fuſe attigimus, id potius præſtitimus, aut quia non erant illa ſatis vulgaria, aut quia præcipua in variolarum doctrina videbantur, aut demum quia tanquam nexu quodam ad naturam puſtularum, quod noſtra intererat, explicandam pertinebant. Hoc ipſe tamen multiplici experimento edoctus admonebo, quum gravi alicui morbo, qui varioloſo acceſſerit, ſuccurritur, ſatis variolis eſſe, ſi puſtularum nutritio, & incrementum adjuvetur. Quæ cum eo caſu reſides plerumque, & repandæ eſſe ſoleant (*n*), nullo magis auxilio elevantur, quam viventium diſſectorum animantium, quæ ſanguine manent, iterato fotu. Dici non poteſt quanta ejus activitas fotus ſit ſupra fotuum omne genus, quæ aquoſa fuerint; quæ ipſe aut ſine fructu ſum expertus, aut potius cum damno. Nam aquoſorum fotuum ad molliendam epidermidem, macerandamque, atque deſtructioni, quam ei venenum ultro intentat, exponendam, magna vis eſt: calidi contra fotus ſanguinis blande extrinſecus calorem vocat, vim vitæ in puſtulis auget, tuetur epidermidem nonnihil a putredine, venenum ipſum quodammodo lenit. Siquidem verum eſt ulcera corroſiva materie manantia, profluvio ſanguinis ſuperveniente, leniri, & mitigari: quod mihi jam innumeris conſtat exemplis. Nec alio ſpectat, ut puto, apud Veteres, elephantiacis ſanguinis balinei utilitas experta (*o*). Nobis cuniculi ſecundum ven-

(*n*) Iconis adjunctæ Fig. VII. VIII.
[*o*] PLINIUS Natur. Hiſt. Lib. XXVI. c. I.

Digitized by Google

ventres dexterius diſſecti, apertique, in uſu ſunt, quorum & vita durabilior, & multus eſt ſanguis: eorum tamen defectum ſatis implent pipiones. Sed ad variolarum ſedes redeamus. Nam ſi Natura nullo potius objecto obſtaculo, quam præſtito auxilio, aut ars, obſtaculis omnibus tempeſtive deletis, naturalem, & ſpontaneum varioloſi veneni curſum ad cutem permiſerint, mucedo uti diximus (LXXI.) obducta cuti, cuticulæque contermina, quod mucoſum MALPIGHII corpus appellamus, intra tres quatuorve dies totius varioloſi veneni aſylum fit. Et plerumque, ſi varioloſus morbus *anomalus* non ſit, ideſt alterius morbi conſortio de curſu ſuo deturbatus, ſeptimo die a febris initio eruptionis ſtadium completur. Cum autem venenum in mucoſo corpore conſedit, manifeſtis indiciis deprehenditur. Nam etſi febris nihil ceſſat, quæ, eliminato ad cutem veneno, conſtanti tenore, aut etiam acrius, perſeverat, ſive ob talem affrictam ſanguini a prægreſſo veneni commercio labem, quæ dilui ſtatim, & ſine circulationis incommodo ſtare non poſſit; ſive ob aliquam veneficam veluti auram, quam de cute ipſa venenum ſpargere perſeverat, ſe in ſanguinem propagantem; ſymptomata ejus tamen pleraque deſinunt, & nonnihil ejus febris characteri propior fit, quam inflammationi locorum ſtimulis fixis vexatorum, quaſi ad ſuppurationem provocandam, Natura præbet. Eſt autem inter febrem *eruptionis*, quæ tumultuaria eſt tota, & importuna, & hanc *ſuppurationis* neceſſariam omnino, & utilem, diſtinguendum. Illa enim eruptionis toto ſtadio obtinet, excipitque hanc alteram, aut in eam tranſmutatur: hæc ad plenam extenditur, perfectamque ſuppuratio-

 nem.

nem: Qua perfecta, paullulum reſidet; & ſi in perſiccationis ſtadio, quod duodecimo die ſæpe fit, recrudeſcit, tertiam variolarum febrem efficit, quam perperam appellant *ſecundariam*, duabus primis non ſatis diſtinctis. Etenim varioloſos, meo judicio, tres febres manent, *eruptionis* altera, quæ ad ſeptimam diem extenditur: altera *ſuppurationis*; quæ priori confuſa primum uſque a quarto die, mox ſola ad undecimam diem obtinet: & demum tertia *febris*, quæ *perſiccationis* eſt, facta cum puſtularum pus non bene expurgatum (LXX.) in vias ſanguinis reſorptum eſt. Quarum febrium ſuus eſſe modus debet. Nam eruptionis febris quo mitior, hoc tutior [LXXV.]. Miteſcit autem miſſione ſanguinis (LXXVII.), alvi purgatione [LXXIV.], libero regimine (LVI.), acidorum uſu (LXXVII.). Aliter enim, ſi nimia ſit, non modo prorogatum tempus eruptionis expectandum eſt, ſed ex eo multiplicatio puſtularum, & confluentia. Quod an fiat, quia venenum diutius in ſanguine retentum augeat ſeipſum, & multiplicet, an potius quia ſe dividat magis, & in minores, multipliceſque moleculas ſeparet, in obſcuro eſt. Hoc tamen certum eſt, puſtulas eo numeroſiores provenire, quo major febris eruptionis eſt, & eo minores, & imbecilliores obſervari, quo numeroſiores prodiere. Nam ſuppuratoria febris a febre eruptionis fere pendet, ſub qua minime quidquam, niſi ſi quid aliud urgeat, movendum eſt. Et potius juvandæ Naturæ, quam diſtrahendæ, ſuppurationis tempore incumbendum eſt. Juvatur autem blandorum diluentium uſu, uti ſeri lactis aſinini aqua diluti, victu, ſi vires ferant, tenui; miti veſtium calore, alvo non ſubducta, niſi forte, ſi poſtremis diebus,

circa

Digitized by Google

circa decimum, aut undecimum; ſe ſponte non laxaverit, clyſteris injectio adhibenda ſit. Etenim tertia febris, ſi bene adminiſtratæ primæ fuerint, aut nulla eſt, aut iterata purgatione curatur. Maximum autem ejus vitandæ præſidium eſt, ſi veſicantia cito adhibeantur, & maturæ puſtulæ cito in vertice reciſæ aperiantur. Quæ apertio Veteribus uſitata, nuper habita negligentius, ut ego puto, effecit ignotum nomen *ſecundariæ febris variolarum* apud RHAZEM, AVICENNAM, cæteroſque Medicos ad decimum ſeptimum ferme ſeculum; quod poſtea intulit SYDENHAMUS.

LXXX. LOCI autem ſupra cutem, ad quos veneni particulæ delatæ hæſerunt, omnes cuticulam in puſtulam elevant, quæ dicuntur *variolæ*. Nam conſiſtere non poteſt venenum varioloſum acerrimæ indolis, quin ſedem occupatam ſtimulo vexet, & inflammet. Eſtque ideo neceſſarius & individuus ejus effectus, ubi hæreat, puſtulam attollere: hærere enim niſi ad ſuperficiem partium non poteſt; cum calida loca & humida fugiat, uti interiora ſunt omnia. In qua ſuperficie cum inflammationes ſeparatæ fiant, & diſtinctæ, a ſingulis veneni depoſiti particulis, quot inflammationes ſunt, tot tubercula emineant oportet, quas variolarum puſtulas appellamus. Itaque quo major numerus venenoſarum particularum confluxit, numerus puſtularum quoque eſt major, & confertior; minor, diſcretiorque, ubi minus veneni receptum eſt. Confluentia igitur puſtularum totum poteſt corpus occupare, ſi quantitati veneni diſcrete capiendæ, quæ nimia forte ſit, cutis non ſufficit; eaque confluentia magnitudinis morbi neceſſarius effectus eſt, quam imminuere veſicatoriis poſſumus

(LXXVII.),

[lxxvii.], aliiſque præſidiis (lxxii.) ſollicite adhibitis; ſed culpa ejus eſt in ipſa Natura. Illa confluentia, ni caveatur, artis eſt peccatum, quæ peculiares partes occupat, uti faciem, & manus, corpore reliquo ſatis loci oſtendente a puſtulis vacui. Nam tunc apparet inæqualem fuiſſe veneni diſtributionem, & copioſius illud confluxiſſe ad partes veneno excipiendo paratiores, uti expoſitas aëri, & perſiccatas; reliquo corpore, ne venenum in cute admitteret, impedito contrariis cauſſis, quas diximus [lv.]. Ex quo, ſi ut facies, & manus, ita reliqui corporis ſuperficies liberi aëris ſenſiſſent eruptionis tempore beneficium, diſtributum per omnes corporis partes æquabiliter venenum, unam, aut alteram ſedem non ferocius invaſiſset. Medici autem munus eſt, non tam diſcretam procurare, quod ſæpe fieri arte non poteſt, quam æquabilem puſtulationem: quod certe fit, ſi totum corpus cum facie uno ſub regimine habeatur. Puſtularum autem varioloſarum habitus characteres quidam individui conſtantes ſunt, & ſemper iidem. Nam certe earum genera ſunt duo: *umbilicatæ*, & *veſiculares* (lxxxi.). Umbilicatæ ſunt, quæ ab ipſis initiis cum ſunt aciculæ aſſimiles (*p*), verticem habent retuſum, & veluti decurtatum, atque lenticulæ propiores ſunt, quam coni figuræ, uti pleræque ſolent non varioloſi generis puſtulæ. Eamque formam retinent ad uſque plenam, quo pervenire inflammationis progreſſu poſſint, magnitudinem (*q*); quæ modo lenticulam adæquat, modo paullo major eſt; etſi quo major eſt, & una plenior,

(p) Fig. 1. *a*.
(q) Fig. 1. *b*.

nior, turgentiorque, melius probatur, optimo tunc indicio faventis Naturæ, nec alia labe inſirmæ [XLIV.]; ſemper enim turgeſcentia in puſtulis, & plenitudo, vivaxque color potius, quam granditas attendenda eſt. Nam ſæpe octavo, & nono die parvæ videntur, quæ poſtea decimo, undecimoque bene grandeſcunt. Lenticularis autem formæ cauſſa eſt locatus in variolæ centro *umbilicus*, qui naſcenti puſtulæ obſcurioris puncti inſtar primo inſidet (*r*); paullatim deinde, uti puſtula grandeſcit, nonnihil elatior dilatatur planiori figura [*s*]. Cujus fundus concolor primum circulo puſtulæ, & umbra, quam fert incile, tantum diſtinctus, paullatim diſcolor vere fit, etſi non uno in omnibus modo. Nam ſi bene puſtulæ procedunt (*t*) & contractior umbilicus eſt, & denſiorem, ac ſubaſperum habet attactum: pravis repandus eſt, & liveſcens [*u*]. Utcumque vero ſedem veneni veram umbilicus indicat eo fixi, unde, tanquam a centro, aggeris inſtar puſtula attollitur. Nam ab eo, veluti ſede communis cauſæ, omnes quæ ſequuntur varioloſæ puſtulæ mutationes procedunt, inflammatio, ſuppuratio, perſiccatio [LXXXII.]. Agger enim circa umbilicum inflammatorius eſt, bonum Naturæ opus, venenum quaſi vallo includentis, ne effectus ſuos nimium diſtendat. Nam ſatis ii ſunt in umbilico manifeſti, ubi cauſtica, & urens veneni natura clariſſimis ſignis oſtenditur. Etenim epidermis veluti aduſta in umbilico eſt, & facili opere ſecedit a cute. Quæ res igneam, & can-

(r) Fig. I. *a**.
(s) Fig. I. *b**.
(t) Fig. I. *a*, *b*, *dd*.
(u) Fig. VII. *cc*.

Digitized by Google

cantharidum veluti æmulam varioloſi veneni indolem arguit; cujus uſtio facile diſtenderetur ulterius, ſi vallum inflammatorium non obſtaret, uti diſtenditur, cum alio diſtracta Natura [xliv.]. circa veneni ſedem vallum illud non ſatis plenum excitat [x]. Vallum hoc autem efficit non cutis corpus in tumorem elevatum, quæ ſuſtinet potius ſyſtema puſtularum varioloſarum, quam efficit (y); ſed tumens ipſe ſolus, & turgeſcens Malpighii mucus [z]. Cujus turgeſcentia, quia ſpongioſæ eſt naturæ, concurſu humoris lymphatici fit, veneni ipſius ſtimulis a cute expreſſi; nam cutis ſola eſt, quæ veneni irritationem acriter ſentit, cujus ſenſiliſſimis papillis varioloſarum puſtularum vis incumbit: quæ irritatio, ſi, magna vi acredinis urgente, nimia ſit, non modo circa puſtulæ ambitum rubrâ areâ cutem complet, ſed aut intervalla omnia rubefacit puſtularum, aut cutis ipſius, atque ſubjectæ pinguitudinis, corpus tumefacit. Hic autem tumor uti ſemper effectus maximi ſtimuli eſt, ita benignas variolas non ſequitur, quas Natura ſolet ſine magna moleſtia ſentire: ſequitur acriores, & malignas, quas, pravis adjunctis humoribus, quibus forte machina redundabat, variolarum venenum magis ferociens excitat. Itaque tumor ille ſedes magis puſtulatas invadit, uti caput, & manus, nec tam bonitate aliqua effectus commendabile ſignum eſt, quam probabili indicio Naturæ unis variolis incumbentis, nec ulla intrinſecus inflammatione diſtractæ. Nam confluentibus

va-

(x) Fig. vii. *aa*, *cc*.
(y) Fig. ii. ſub *a*, *c*, *b*.
(z) Fig. ii. B. *bb*, *cc*.

variolis ſi puſtulæ ſunt repandæ (*a*), & tumor extimus hic nullas accedat, ſignum eſt interiora viſcera inflammatione affici peſſima, quo cum humores omnes confluant, cutem non appetunt. Cæterum tumor Malpighiani muci circa puſtulæ umbilicum, ſi rubellus non ſit, aut areola rubente circumpoſitæ cutis careat, non placet. Color enim vivacitatem inflammationis venenum vallantis arguit, quæ ſi viget, & ut ſignum laudabilis, & ut cauſa eſt. Signum enim eſt, non prævalere in puſtulis indolem corruptoriam, & gangrænoſam; quæ cum obtinet, inducto ſolidis incredibili languore, quo vitæ eorum vis omnis enervatur, puſtularum non minutarum modo, parumque creſcentium, ſed imbecillium & pallidarum progenies fit: quæ non in *veram ſuppurationem* tranſeunt, ſed in *corruptionem* potius, quam ſponte ſubeunt, aſpectu pallidæ, tactu molles, & ſidentes, paſtæ haud abſimiles. Quæ ego ſigna ominoſa ſemper duxi: & gangræna viſcerum circa duodecimum diem tales vidi ægros omnes occubuiſſe. Num vero, quæ variolæ hac corruptoria indole ſunt infames, veneno ipſi varioloſo eam ſortem unice debeant, an alterius generis veneni admiſtioni, difficile dictu eſt. Sed tamen in hoc *corruptorium genus* variolarum multis exemplis eos maxime vidi incidiſſe, qui capillo erant rufo; non improbabili in iis conjectura ad id valuiſſe bilis eorum flavæ redundantiam, & ſanguinem ex eo ad putredinem ſingularem proniorem. Nam *flavedinem capillorum a bile flava*, quæ facilius putreſcit, fieri dixit HIPPOCRATES (*aa*). Cæterum non unam

(a) Fig. VII. VIII.
(*aa*) De ſtructura Hominis IV. 8.

unam ob cauſſam perſuaſum mihi eſt, veneni varioloſi generatim indolem eſſe unam, cui ſi ſanæ hominis naturæ vires ſuccurrant, non ea effectus alios poſſit edere, quam quos ſimplex edat inflammatio. Quæ uti citra variolas, quavis cauſſa acri moveatur, ſi naturalem curſum abſolvat, in ſuppurationem unice tranſit, quæ acrimoniam inflammatoriam primum puris admixtione mitiget, poſtea abſceſſus apertione expellat a corpore; ita a cauſſa varioloſa, niſi ſi quid aliud occurrens hunc curſum interturbet, ſuppuratione neceſſario terminetur. Interturbato autem ſuppurationis curſu, tranſitus neceſſario manent varioloſis puſtulis, qui cæteris inflammationibus aut in gangrænam, aut in ſcirrhum. Itaque ſuopte ingenio mites variolæ exitum habent varium, & alias atque alias induunt formas pro diverſitate corporum pravis aliis humoribus refertorum, quibus perturbantur. Nam ſi ſemina in iis forte lateant gangrænoſa, quidni efferantur varioloſi veneni additione? & ita porro ſi ſcirrhoſæ virtutis ſemina occurrant, aut acredinis corroſivæ. Etenim ſunt etiam variolæ, quæ in calloſam, verrucoſamve formam durantur, nulla propemodum ſuppuratione, ſed una fere ſiccatione deciduæ; eæque in illis fiunt, qui veneno redundant figendi lympham, durandique capaci. In quibus cum varioloſum venenum quaſi calloſo aggere coërcitum, & incluſum ſit, ita ut poſtea ſiccatione puſtulæ totius decidat, non admodum periculi eſt; & novi puellam magnis diſtinctiſſimis verrucoſis variolis obſeſſam benigniſſime tranſactis. Nocent, cum crebræ ſunt puſtulæ verrucoſæ, & confluentes, defiguratæ, & parvæ; nam hæ quoque lege tenentur univerſali indicandi Naturam a-

lio

lio verſam (xliv.), cum non ſatis ipſæ increvere. Et puellam vidi minimis confluentibus verrucoſis puſtulis adhuc crudis peremptam decimo ſeptimo morbi die, cui jecur ad pelvim pene abdominis tumens deſcenderat, & in ſiniſtri cubiti flexura abſceſſus magnus excreverat fruſtra apertus. Sunt contra, quibus ſtygiæ quodammodo aquæ ſimiles humores inſunt, quum variolis prehenduntur: in quibus ideo mirum non eſt, ſi a varioloſo veneno in puſtulam attracti humores illi cito erodant omne, quod impleverunt Malpighii corpus mucoſum, & pro denſo, ac ſpongioſo corpore in pus bonum paullatim mutando, humore cauſtico, & erodente puſtulam impleant. Quod genus puſtularum merito appellatur ab humoris incluſi pelluciditate *cryſtallinum;* accerrimum omnium & calore carnium urente, & atmoſphæra illa acri, quam memoravimus (v.): omnium etiam inſidiſſimum; nam ſublacteum humorem illæ puſtulæ continent, qui nunquam in pus bonum commutatur; ſed ingenita corroſiva labe ferociens, nihil integrum, ne cutem quidem, ab eroſione dimittit. Ex quo nullum genus variolarum magis cicatricoſum hominem poſt ſe relinquit. Facilis idem latex vel pavore forte inrepente, ſub quo cutis vaſa inania fiunt, & expalleſcunt, atque facile ſibi attrahunt, & abſorbent humores proximos (xix.), vel quavis alia cauſſa, quæ tranſitum ſanguinis ad cutem impediat, & venas cutaneas feriare cogat ab arteriis vacuandis, & ſuctioni liberas relinquat, in ſanguinem remeare. Maximeque id patitur fluxilis humor, & nullo coërcitus parietum puſtulæ obſtaculo, ne venis abſorbeatur: quod in alterius ordinis variolis ſuppuratis facile non fit, obſtante aut muco Malpighiano

no non penitus conſumto, aut propria puris viſciditate. Quod ſi ſanguine cauſticus ille latex ſit reſorptus, nervis eſt maxime inimicus, convulſioneque mortifera correptum hominem jugulat. Ex quo peſſimum hoc genus variolarum, quod ab initiis ſatis certis ſignis diſtinguitur (III. V. VI.), promptis auxiliis indiget (XIX.), veſicantium maxime uſu, & apertione puſtularum pellucentium citiſſima.

LXXXI. Quæ tamen cryſtallinæ variolæ, toto genere obtinentes, & fere omnes umbilicatæ, cum ſpecie altera puſtularum varioloſarum non ſunt prorſus, etſi ingenio collineent, confundendæ, quæ *veſicis* ſimiles ab origine ſua carent umbilico (*b*). Nam paſſim hæ veſiculæ, tanquam ſpuriæ variolæ, reliquis etiam benignis umbilicatis puſtulis intermixtæ ſolent occurrere, & certe acrioribus originem debent varioloſi veneni particulis, cuticulam, ut attigerunt, citiſſime veſicantibus. Nam niſi ſoluta fuiſſent ſtatim vincula, quibus mucoſo corpori, cutique alligabatur, cuticula fere ſola citiſſime in puſtulam aſſurgere nequiviſſet. Sunt ideo hæ veſiculæ veræ etiam variolarum puſtulæ, ſed acrioris indolis, & ſemper ſuſpectæ. Etenim *purpuraceum* genus, quod nonnunquam occurrit, varioloſarum puſtularum ab his veſicis degenerantibus plerumque fit, quarum, erodente vi paullatim aucta, cutis vaſcula corrupta facile ſanguinem intra earum cavum emittunt: Ex quo primum pellucidæ, & aquoſæ veſiculæ erant, quæ poſteà purpuraceæ, mox violaceæ, & nigræ demum evaſerunt. Quem ad ſtatum ne perveniant, ſoleo naſcen-

(b) Fig. I.

Digitized by Google

ſcentes veſiculas illas cito jubere, forſice aperiri. Nam ſtygiâ illâ, quam includunt, aquâ eductâ, eroſio præcavetur. Semper tamen malo ſunt indicio: cauſticis enim humoribus refertam varioloſi machinam arguunt, quos difficile eſt ſine labe attigiſſe, antequam tranſirent ad cutem, partes internas. Quo nomine cryſtallinarum genus variolarum præſertim eſt infame. Raro enim vidi jecur intactum, & inoffenſum, cum multum hæ veſiculæ obtinebant. Ut nunquam intactum eſt, cum variolæ cryſtallinæ obtinent; nam poſt earum retroceſſionem molliſſimum, & hydatidibus laborans jecur, & lienem deprehendimus (XVIII.). Verum veſiculæ purpuraceæ ſi cito appareant, pejus eſt, maxime ſi petechiis nigris cutis interpoſita uno eodemque tempore ſparſim maculetur. Nam cui tertio die petechiæ talibus cum veſiculis apparuerunt, puellæ bienni variolis correptæ, ſcorbuticis patribus ortæ, ſeptimus dies mortem attulit. In qua jecur enorme, & gangrænoſum fuit, & pulmones jecori ſimiles. Petechiæ enim ſenſim aut circulari forma, aut ſtriatim incredibiliter expanſæ, brevi ampliſſimis nigris gangrænoſis maculis cutem totam defœdarunt. Vix, quæ veſicantia ſuſtinuerant, loca tibiarum iis immunia apparuere [XXVIII]. Sed ſi ſuppuratione aucta, perfectaque, veſiculæ ſanguineæ fiant poſt undecimum, vel duodecimum morbi diem, ſi petechiæ nullæ intermixtæ, ſi viſcera non excrevere (XXVI.), ſi demum reſpiratio bona, quam ego præſertim a duodecimo die ſoleo in varioloſis tanquam præcipuum futuri morbi eventus ſignum attendere, & cutis nonnimium palleat, non ſunt pertimeſcendæ. Nam vidi nonnunquam illas per dorſum natas in variolis etiam

benigniſſimis ſine damno, etſi ſemper apertas ſtatim voluerim, & corticis peruviani tenui pulvere conſperſas. Quod vitium regimine nimium calido habitis varioloſis eſt familiare. Itaque conſtat, umbilicatas puſtulas variolarum, ſi quando degenerent, in quatuor præcipuas ſpecies mutari, in *reſides*, ſive *gangrænoſas*, in *corruptorias*, in *cryſtallinas*, in *verrucoſas*. Veſicularum vero degenerum ſpeciem eſſe unam *purpuraceam*. Nam *ſiliquoſarum* novum genus, quod Freindius (*c*) adjunxit, non obtinet per ſe, ſed cryſtallinarum, cum retroceſſere (lxxx.), habitus eſt (xix.). Cum igitur puſtularum varioloſarum duo, quod formam ſpectat, prima genera ſint, & umbilicatæ aliæ phymatis ſimiles, aliæ non umbilicatæ ſimiles veſicis, recte mihi videtur, & ex rei natura ſcripſiſſe Gregorium Turonensem (*d*), ſi veræ hunc morbum, quod putat Huetius (*e*) memorat, qui ſub Childeberto Rege anno 520 Gallias afflixit, eum *cum* pustulis, *&* vesicis *multum populum affeciſſe morte*. Umbilicata autem puſtularum forma, quæ primæ omnium ſolent apparere, mihi videtur ad morbi varioloſi præſentiam aſſerendam valde commoda: cujus cum prima paſſim obſcura ſint ſigna, non leve ad ejus affirmationem adjumentum dare poteſt hæc etiam naſcentis puſtulæ cum foveola in centro figura ſingularis. Cujus foveolæ, quam vocamus umbilicum, ut cauſam aſſequeremur, non ſemel aliud atque aliud animo perpendentes dubii fuimus. Demum ſubivit animum cogi-

(c) De variolarum quibuſdam gener. ad MEADIUM.
(d) Hiſt. Fr. Lib. vi. cap. xiv.
(e) Huetiana N. LIX.

gitatio tribuendi forte umbilicum illum ad pili alicujus cutanei ſedem, cui puſtula radicitus inhæſiſſet, ut adeo prominerent undique puſtulæ corpus, niſi quo pilus cuti clavi inſtar inſigebatur. Et quidem e medio plerarumque puſtularum umbilico pilus vere prodire videbatur; ſed puſtulis multis, quantum armatis etiam oculis aſſequeremur, deerat: neſcii num quia cauſticâ naturâ varioloſi veneni eroſus pilus decidiſſet, an vero quod non omnes, ut umbilicum efficerent, pilo puſtulæ indigerent. Sectio tamen oſtendit, maximam umbilicatarum puſtularum partem ejus figuræ cauſſam potiſſimum agnoſcere locatam in umbilico glandulam ſebaceam (*f*), cui veneni varioloſi particula adhæſerit. Quod an peculiari quadam, & recondita ſebacearum glandularum diſpoſitione fiat, an quia forte nullibi vaſcula tam minima, lentæque circulationi ſanguinis obnoxia, occurrant, quæ retinendis particulis varioloſi veneni, loca tranquilla, & frigidiora requirentis (LV.), apta ſint, difficile dictu eſt. Sed præter ſedes glandularum ſebacearum eſſe puſtulas umbilico gaudentes dubium nullum eſt: nam manuum, & oris puſtulæ umbilici ſpeciem ſæpe aliquam oſtendunt. Oris autem, partiumque aſſimilium puſtulatio cutis puſtulationi eſt aſſimilis, atque in corpore mucoſo, quod ſubiectum habent epithelio, ſimiliter reſidet. Cæterum ex hoc naturali umbilicato varioloſæ cutaneæ puſtulæ charactere, ut ego opinor, manifeſtum fit, quam in muliere adulta varioloſa *valliculam* in medio puſtularum obſervavit BORRICHIUS (*g*) *in cu-*

L 2 *jus*

[f] Fig. II. B. *e*.
(g) In BONETI Med. Sept. T. II. p. 556

cujus meditullio punctum erat obſcurius, non totam fuiſſe foveam a retroceſſione, & vacuitate natam humoris varioloſi, ſed nonnihil ad naturalem hunc pertinuiſſe varioloſæ puſtulæ characterem. Quemadmodum cenſuit poſtea Sydenhamus, cum ſemel & iterum, forte manifeſtius in oculos incurrentes, *foveolas* ſe vidiſſe indicavit *in puſtularum varioloſarum ſummitate ad inſtar capitum acicularum minorum plerumque ſubſidentes* (*h*).

LXXXII. Naturale igitur varioloſæ puſtulæ non eſt, reſidem, gangrænoſam, purpuraceam, verrucoſam, cryſtallinamve eſſe; quæ cum talis eſt ab indole ſua degenerat, conſortio alterius morbi, aut generis veneni, quod corpus affectum poſſidebat. Nam naturale varioloſæ puſtulæ eſt, ambitum elevatum circuli forma circa umbilicum in purulentum abſceſſum paullatim convertere. Qui abſceſſus, cum inflammationis primum natæ tranſitus ſpontaneus, ſit, merito, dum efficitur, eumdem inflammationis ordinem ſervat, incipiens a puſtulæ centro, & ad ejus circumferentiam vergens. Nam inflammationis curſu completo, *umbilicus elevatior* (*i*) in dies, planiorque fit, indicio humoris bene puſtulam replentis, extrudentiſque jam ſenſim locum, cui venenum eſt affixum. Deinde circa umbilicum *albidus anulus* apparere incipit [*k*], qui locus eſt ubi prima fit puris generatio. Nam ſcire oportet puſtularum varioloſarum ſuppurationem a vertice incipere, & ad puſtulæ baſim ſenſim ſenſimque deſcendere (*l*). Ut ex eo etiam

(h) Obſ. M. S. 1. C. v.
(i) Fig. I. *b**.
(k) Fig. 11I. *b*.
(l) Fig. 1I. B. *gg*. Fig. IV. *aa*.

Digitized by Google

etiam agnoſcas quam ultra viciniam cutis, pene ad apicem puſtulæ, varioloſum venenum releget Natura. Hic autem anulus ad puſtulæ ſummum ambitum in dies ſe diſtendens paullatim ad imam baſim ejus ſuppurationem defert (*m*), quam nunquam attingit, dum bonæ ſunt variolæ, cum cutis detrimento [*n*]. Etenim antea quam baſim attingat, nudamque cutem, pus ambitum puſtulæ occupans, aut repagula rumpit, aut acriori pruritu apertionem ſibi procurat. Incluſæ tantum glandulæ ſebaceæ [LXXXI.] pars, quæ a cutis plano cum puſtula ſurrexit, ſuppuratione deſtruitur, fundus cuti infixus integer manet (*nn*), a quo pilorum ſoboles reficitur. Itaque a benignis variolis nunquam cicatricoſus, & *απώγων* homo fit, malignæ cutem profundius erodentes, cum glandularum deſtructione completa, cicatricoſum hominem glabrumque relinquunt. Sed completa puſtulæ ſuppuratione, umbilici ſedes, quæ antea ſidens erat, & cava, non modo ad æquabilem cum reliqua puſtula convexitatem venit, ex quo lenticularis prima ejus forma tota in ſphæricam rotundatur (*o*), ſed ſublimior aſſurgit, & in *apicem* attollitur. Qui apex aduſtam habens fragilem umbilici cuticulam incumbentem, primus omnium puri ſubjecto, melleæ fluiditatis, exſudationem permittit. Et, quæ exſudat pars aëre cruſtata apicem illum in cruſtaceam duramque naturam convertit, quæ *gemmæ* inſtar (*p*) verticem puſtulæ tenet, operculumque

 eſt,

(m) Fig. IV. *aa*.
(n) Fig. VI. *a*, *bb*.
(nn] Fig. VI. in cute *bb*. ſub *a*.
(o) Fig. V.
(p) Fig. V. *

eſt, quod ſi demas, ſubjecto puri prompte effugium patet. Et pulchrum viſu eſt, quo ordine a centro puſtulæ tranſivit ad ambitum inflammatio, & inflammationis pediſſequa ſuppuratio, eodem etiam progredi perſiccationem. Nam a gemma cruſtacea verticem tenente paullatim diffunditur perſiccatio, exſudante per cuticulam fluidiori parte puris, donec paullatim complanetur puſtula tota, & demum ſubfuſca, perſiccatione perfecta, cuti applicetur: brevi decidua cum integritas muci, ſuperinductæque cuticulæ, Naturæ beneficio ſub cruſtacea puſtula fuerit reſtituta. Cruſta autem decidente nihil de cute conſumtum reſtat. Nam cicatricem & foveam in cute relinquere malæ indolis, & perverſis humoribus degeneratæ variolæ ſolent. Etenim pus varioloſum cum bonum eſt ſuaviter potius cutem mordet pruritu perblando; quaſi hominem moneat, quo unguium adminiculo puſtulas perrumpat, & puri collecto, ne remeet in ſanguinem, citum exitum det. Siquidem facile apparet, exactis omnibus varioloſi morbi ſtadiis, hoc unum ſupereſſe, ne puris puſtularum, quod venenum confecit a ſanguine relegatum, regreſſus in ſanguinem denuo fiat. Quo non morbus quidem recrudeſceret, ſed damna non pauca, nec ſpernenda poſſent ſupervenire. Quod ſi quis a me quærat poſſitne pus varioloſum a puſtulis in ſanguinem remeans infectioni novæ hominem ſubjicere, huic ego poſſe negabo; etſi pus idem alterius hominis nondum variolati ſanguini immixtum certe variolaret. Cujus rei tunc ratio, quæ nunc, mihi certe, obſcura eſt, apparebit, cum conſtiterit, cur a matre jam variolata variolaturus fœtus prodeat, & cur variolato ſemel homini iterum variolandi facultas non ſit.

LXXXIII.

LXXXIII. Hactenus oſtendimus naturalem, variolarum ſedem ad cutem extimam pertinere, & puſtularum fabricam extra vias ſanguinis elaborari, ideſt extra animal eſſe. Ex quo is demum variolarum Medicus erit optimus, qui a vitalibus organis citiſſime illas, & pleniſſime ejieciet. Ejiciendi autem omnis ars conſtat potius impedimentorum ablatione, quæ fuſius recenſuimus, quam miniſterio auxiliorum. Nam, ſi dempſeris impedimenta, morbus ſe ipſum curat, & non indiget Medico. Medici opera neceſſaria eſt, ubi aut præjudicia regnant noxia de regimine variolarum, aut corpora hominum variolis prehenſa ſana non ſunt. Conquieſcere enim morbi veteres aut non poſſunt, cum variolæ invadunt, aut non ſolent. Ex quo malum eſt infirmum praviſque humoribus plenum corpus variolare. Quid autem in tanta ſive vitæ luxuria, ſive paſſim graſſante patrum in filios non unius generis hereditaria labe, debet minus videri mirum, ſi morbus, aliorum morborum conſortii impatiens, ſtragem paſſim edat, ſitque ſæpe læthalis? Quid igitur hæſitamus in bene antea diſpoſitis, optimeque paratis corporibus, inſitione facere, & procurare variolas? Inevitabilis morbus eſt, male incurrendi occaſio facilis. Inoculationem patres deteſtamini? ergo aut generaturi labis omnis ſervate vos expertes ne qua filios maculetis, aut pro filiorum bono machinæ ſtatu, donec variolas patiantur, ſpondete. Non poteſtis alterutrum, aut forte utrumque? ſi non ergo inoculari permittitis, vos filios veſtros in ancipitem conjicitis morbi eventum, vos ultro jugulatis.

Nunc

Nunc quando mihi, quæ duo ad inquirendum propoſueram, ſatis videor explicaviſſe, liceat in mei operis fine Præſtantiſſime Pringlee, bene cupere Civibus meis, ut naturalium variolarum ancipitem ſor te m, quam nonnihil exagitavi, inſitione receptarum tutiſſimo, ſolidoque beneficio antevertant. Qua in re utinam tandem ſive reſipiſcant, ſive univerſim ſentire melius velint, & generoſo animo per mediam illuſtrium exemplorum turbam, omnem boni eventus dubitationem eximentium, ad tutum ſe conferant adverſus rem pene inevitabilem, ſolidumque præſidium inoculationis. Et tanto Principum maximorum exemplo omnes permoveantur, ſive pietas illa ſit erga genus humanum naturalibus variolis peſſundatum, ſive propriæ cujuſque vitæ amor, ad rem tantam ſuſpiciendam. Certe enim nos Itali hoc etiam immortali beneficio tenemur MARIÆ THERESIÆ AUGUSTÆ, amori, & deliciis generis humani, quod egregio ſapientiæ, conſtantiæque documento, domeſticis exemplis nuper oſtendere nobis non dubitaverit, quam bene, quam tuto, contra peſtem tantam inoculatione agi poſſit. Sed nos, ut ſpero, ſi etiam vota irrita cedant, ob hanc bene ſentiendi libertatem nemo redarguet,

ICO-

Digitized by Google

ICONIS CHARACTERUM
EXPLICATIO.

Continentur hac icone parvæ figuræ octo ad oſtendenda puſtularum varioloſarum duo genera, & earum habitum exteriorem, interioremque, ab origine ſua ad perſiccationem.

FIGURA I.

Cutis particulam variolatam exhibet in qua:

a. Varioloſa puſtula umbilicata minima naſcens: cujus eſt foveola, ſive umbilicus *.

b. Puſtula major, & perfectior ejuſdem generis, cujus umbilicus etiam eſt in *.

c Puſtula veſicularis perfecta.

dd. Congregatæ aliæ generis umbilicati puſtulæ.

FIGURA II.

Eam ipſam figuræ prioris exhibet cutis particulam diſſectam ſecundum longitudinem ad craſſitudinem totam, ſic ut diſſectio per medium tranſeat puſtularum *a*; *b*, *c*, ut earum interiora appareant.

a. Puſtulæ naſcentis circa glandulam ſebaceam ſectio, in qua elevatum cum puſtula ſupra cutem glandulæ corpus apparet, & ab eo, uti ſolet, brevis pilus emergens.

c Puſtulæ veſicularis ſectio in qua vacuum ſub epidermide apparet, ab aqua relictum, quæ ſectione effluxit.

b. Puſtulæ umbilicatæ majoris nondum ſuppuratæ ſectio ſimilis, cujus partes grandioribus tractibus ad clariorem animadverſionem tranſlatæ ſunt in medium iconis ſub majori littera B. In qua

a a. Epidermis conſueto craſſior.

b b. Solidum ſub epidermide Malpighiani muci corpus tumidum, & puſtulæ volumen tumore ſuo efficiens.

cc.

c c. Finitimus baſi puſtulæ clivus ubi mucoſum corpus craſſeſcere incipit.

d d. Cutis indemnis, nihilque ſui, præter baſim aliquantulum rubore præter naturam infectam, tumori puſtulæ impertiens.

e. Glandula ſebacea axim puſtulæ tenens ſolito craſſior, latiori parte ſua, & infima, cutis corpori inſerta; in extremitate ſuperiori, orificio ſuo in epidermidem *a a* continuata.

f. Pilus ab orificio glandulæ ſebaceæ emergens: in quo orificio erat umbilicus.

g g. Summus puſtulę locus circa umbilicum, a cutis corpore remotiſſimus, ubi initium habet ſuppuratio, & unde poſtea deſcendit ad puſtulæ baſim.

h. Lineolæ deſinentes in coloratiorem baſi puſtulæ vicinam cutis partem inflammatam, a qua humor eſt impertitius mucoſum corpus tumefaciens.

FIGURA III.

Quæ littera *a* figuræ primæ erat naſcens, & littera ejuſdem *b* perfectior puſtula, hæc tertia figura eſt in medio ſuppurationis, in quo ſtatu præter molem proportione auctam, diſtinguuntur.

a a. Ambitus puſtulæ rubeſcens.

b. Anulus ſubalbidus umbilicum circuens, ubi pus primum generatur.

c. Umbilicus fere ad idem planum cum puſtulæ ambitu proximo elevatus, ſubeuntis puris vi ab anulo purulento circumſtante, quia paullatim ſuperiorem ſebaceę glandulæ partem deſtruit, & veluti retinaculo liberat umbilicum.

FIGURA IV.

Ejus, quæ figura tertia exhibetur puſtula, ſectionem perpendiculatam exhibet.

a a. Cavum purulentum a vertice ad baſim puſtulæ diſtentum, quo incluſa glandula ſebacea paullatim deſtruitur.

b b. Corpus cutis pallidius, & integrum.

FIGURA V.

Puſtulam exhibet varioloſam in exactæ jam ſuppu-

purationis ſtatu globulari pene forma, in cujus vertice ubi ſedes umbilici erat apparet *. eminens gemma.

FIGURA VI.

Ejuſdem puſtulæ ſectio perpendiculata in qua apparet.

a. Cavum purulentum.

b b. Corpus cutis ſuppoſitum integrum in quo ſub *a* apparet pars ima glandulæ ſebaceæ, quæ, reliquo ſuppuratione deſtructo, integra cuti inſidet.

FIGURA VII.

Cutis particulam exhibet confluentibus reſid bus variolis occupatam.

a a a. Puſtulæ confluentes.

b b. Puſtulæ nonnullæ etiam imbecilles, disjunctæ.

c c. Umbilicus puſtularum fuſus, & repandus.

FIGURA VIII.

Eamdem oſtendit cutis particulam diſſectam.

a a. Cutis corpus puſtulis ſubjectum ſectione nudatum.

b b. Cuticula ſupra cutem receſſes, nullo humore puſtulis contento, elevata.

c c. Cutis ſub puſtulis repandis violaceo gangrænoſo colore infecta.

Vidit

Digitized by Google

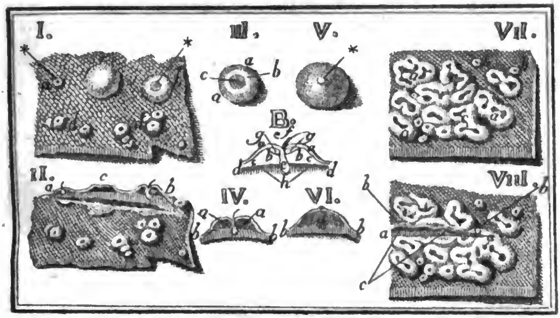
Vidit D. Aurelius Caſtanea Clericus Regularis Sancti Paulli, & in Eccleſia Metropolitana Bononiæ Pœnitentiarius pro Eminentiſſimo, ac Reverendiſſimo D. D. Vincentio Cardinali Malvetio Archiepiſcopo Bononiæ, & S. R. I. Principe.

Die 3. Septembris 1775.

IMPRIMATUR.

Fr. Carolus Dominicus Bandiera Vicarius Generalis S. Officii Bononiæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

005654374

Digitized by Google

Digitized by Google